

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

EKİM DEVRİMİ'NİN KIZIL ŞAFAĞI

Ekim Devrimi'nin Kızıl Şafağı

EKİM DEVRİMİ’NİN KIZIL ŞAFAĞI

Editör: Ali Haydar Saygılı

Yayın Numarası: 359

Araştırma-İnceleme

Birinci Baskı: Kasım 2018-İstanbul

ISBN: 978-975-2416-29-1

Redaksiyon & Düzelti & Mizanpaj:

Ceylan Yayınları

Kapak: Özgür Yurttaş

Ceylan Yayınları

Seyyidömer Mah. Cevdetpaşa Cad.

Yıldırım Apt. 76/2 Fındıkzade Fatih/İstanbul

Tel/Faks: 0212 532 09 56

Sertifika No: 42123

ceylanyayinlari.net

ceylanakademi@gmail.com

facebook/twitter/instagram

Baskı-Cilt:

Ceylan Matbaa

Güven İş Merkezi B Blok No: 318

Topkapı/İstanbul

Tel/Faks: 0212 613 10 79

Sertifika: 23352

Ekim Devrimi'nin Kızıl Şafağı

*Hüseyin Demircioğlu, Hüseyin Kayacı ve
Tuncay Yıldırım'ın kavgalarına,
anılarına ve ideallerine bağlılıkla...*

İçindekiler

Sunuş.....	9
Proleter Devrimler Çağının Kızıl Şafağı Ekim Devrimi Şubat'tan Ekim'e Devrimci-Politik Yolculuk /Aydın Akyüz.....	13
Ekim Devrimi, Proletarya Diktatörlüğü ve Sovyetler /Tahir Laçın.....	37
Ekim Devrimi: Devrimci Kopuş, Devrim ve Devrim Teorisi /Mustafa Öner.....	57
Ekim Devrimi Ve Ulusal Sorun /Soner Çiçek.....	83
Sovyetler Birliği'nin Kürt Politikası /Aydın Akyüz.....	99
Ekim Devrimi'nden Yeni Ekimlere Antiemperyalizm /Ali Haydar Saygılı.....	115
Komintern'in Alacakaranlığı /Soner Çiçek.....	131
Lenin'in Devrimler ve Olgularla İlişkileniş Yöntemi /Aydın Akyüz.....	141
1917 Ekimi'nin Partisinden 21. Yüzyıl Devrimlerinin Partilerine /Sami Özbil.....	155
Ekim Devrimi ve Eserine Kültür Devrimi Aynasından Bakmak /Hasan Polat.....	169

SUNUŞ

Ekim Devrimi'nin 100. yılı, coğrafyamızda ve dünya genelinde çok sayıda eylem ve etkinlikle selamlandı. Çeşitli hapishanelerdeki Marksist-Leninist komünist tutsakların kolektif üretimleri de bu genel seferberliğin özgün bir mecrasını oluşturdu. Elinizdeki çalışma, bu çabanın ürünüdür.

Bugün kapitalizmin emperyalist aşamasından nitelik bakımından farklı karakteristik çizgilerle ayrılan, kapitalizmin temel çelişkilerine uluslararası bir nitelik kazandıran emperyalist küreselleşme evresindeyiz. Bir üretim tarzı krizi olarak tespit ve tarif ettiğimiz emperyalist kapitalizmin varoluşsal krizinin yaşandığı tarihsel momentteyiz. Toplumsal, siyasal, ekonomik çelişki ve çatışmaların derinleştiği, devrimci patlama öğelerinin biriktiği, ezilenlerin devrimci başkaldırılarında frekansların sıklaştığı iklimdeyiz. Bütün alametler Ekim Devrimi'ni ve zaferiyle açtığı çıkışı düşürüyor akla. Ekim Devrimi, çağının ayırt edici özelliklerini kavrama, teorik, politik, programatik sonuçlar çıkarma ve devrimci dinamikleri devrimin zaferi uğruna seferber etme yönleriyle güncel bir yol bilgisi ve yordam sunuyor. Bölgesel devrimlerle başlayıp ilerleyerek bir dünya devrimini ve kurtuluşun yegâne yolu olarak sosyalizmi bir kez daha

emekçi sınıfların ve ezilen halkların ufkuna taşıyor. Ekim şafağının tarihten mücadele süreklilerinin deneyim ve derslerinden süzülüp gelen ışık huzmeleri yeni ekimlere uzanan yolu aydınlatmayı sürdürüyor.

100. yılında Ekim Devrimi muazzam tarihsel, siyasal birikimi ve deneyim hazinesiyle güncel mücadele süreklilerini zenginleştiren tartışmaların nirengi noktasını oluşturur. Elinizdeki çalışma da bu bağlamda Ekim Devrimi ile bugün arasında devrimci bir diyalog kurmayı amaçladı. Büyük Ekim Devrimi'nin genel siyasal tablosuyla yetinmedi. Görkemli zaferin devrimci damarları ve yeni bir dünyanın sosyalizmin inşası uğruna özgürleştirdiği ve yeniden örgütlediği devrimci dinamikleri olduğu kadar; varsa eksik yanlarını, yetmezliklerini veya sınırlarını da ele alan bir bağlam kurmaya çalıştı. 100 yıllık seyri içinde Ekim Devrimi'nin açtığı veya beslediği teorik, politik düzeyi, birikimi ve yönelimiyle ilişkisi içinde tarihten güncel uzanan izlerini sürdürdü. Ekim Devrimi'ne güncelin aynasından bakmaya çabaladı.

Çalışma için belirlenen konu başlıkları ayrı ayrı yazılmış olsalar da esasta aynı bakış açısıyla hazırlanmışlardır; aynı mecraya dökülmektedirler.

Bu çalışma OHAL koşullarında hapisaneler arası kolektif bir üretim olarak da özgün bir politik anlam taşımaktadır. OHAL ile ağırlaştırılan tecrit koşulları böylesi bir çalışmanın ve düşünsel-yazınsal üretimlerin önüne yeni engeller çıkarmıştır. Diğer birçok uygulama ve hak gasplarının yanı sıra; devrimci politik tutsakların birbirleriyle ve dışarıyla haberleşmeleri alabildiğine sınırlanmıştır. Fikirsel paylaşımlar ve üretimler ya engellenmiş ya da “postada kaybolduğundan” adreslerine ulaşamamıştır. Şanslı olanları ise en iyi ihtimalle haftalarca, aylarca bekletilmiştir.

Ayrıca tutsakların düşünsel, yazınsal üretimlerini besleyen kitap, dergi, gazete gibi yazılı kaynaklar tutsaklara verilmemiştir. Bu çalışma ve bu çalışmaya üretimleriyle katılan ve katılamayan tutsaklar planlama ve hazırlık aşamasından yayımına kadarki her safhada bu koyulaştırılmış tecrit uygulamalarından nasibini almıştır. Bu koşullar ve engeller çalışma için öngörülen başlıkların bazılarının hazırlanmasına, kimi tutsakların çalışmaya katılımına mani olmuştur ancak çalışmayı engelleyememiştir. Dolayısıyla bu çalışma tutsakların yaratıcılıkta engel tanımazlığının devrimci iddia ve ısrarının bir ifadesi olarak okunabilir. Keza, OHAL'e ve ağırlaştırılmış tecrit saldırılarına karşı dirençle örülmüş politik bir yanıttır. Bu çalışma farklı hapisanelerde kalan tutsakların belirli bir konu üzerinde ortak bir teorik, politik üretim deneyimi olarak da başarılı bir örnek oluşturmuştur.

Çalışma elbette kimi sınırlılıklar taşımaktadır. Örneğin kadın devrimi perspektifiyle kadın tutsakların Ekim'den günümüze teorik, politik bir hat çekmeleri; LGBTİ mücadeleleri ve ekolojik mücadele cephelerinden eleştirel okumalar; sanat-yazın alanından bilim ve felsefeye değin çeşitli başlıklar ve önemli portreler bu çalışmayı çok daha zenginleştirirdi. Çalışmanın sınırlı kalmasını mahsus mahale has sınırlılıkları ziyadesiyle ağırlaştıran OHAL'e, editoryal planlama ve çalışmanın haricindeki kimi sebeplere borçluyuz. Yine de zindanlardaki bu düşünce ve okuma zenginliğinin kendine yollar açarak kolektif yayınlara taşırıldığını, siyasal mücadele ve düşünsel üretimlerde verimli deltalar oluşturduğunu söyleyebiliriz. Dolayısıyla bu çalışmayı diğer çalışma ve üretimlerle birlikte oluşan bütünün kolektif bir parçası olarak sunuyoruz.

PROLETER DEVRİMLER ÇAĞININ KIZIL ŞAFAĞI: EKİM DEVRİMİ

ŞUBAT'TAN EKİM'E DEVRİMCİ-POLİTİK YOLCULUK

Aydın Akyüz

Ekim Devrimi dünyayı sarsarak tarihin gelişme çizgisinde ileriye doğru bir kırılmaya yol açtı. E. Hobsbawm'ın deyimiyle, "Kısa 20. yüzyıl"ın açılışını yaptı. Yarattığı ve yüzyılın ortalarına doğru ilerledikçe derinleşen kutuplaşma anlaşılaksızın 20. yüzyılın siyasal tarihi anlaşılamaz oldu. Ekim Devrimi'nin izlerini evrensel her büyük politik gelişmede sürmek mümkün. Ekim Devrimi üzerinden 100 yıl, onun ürünü S.B'nin dağılmasından bu yana 27 yıl geçmiş olmasına rağmen artçı sarsıntıları hâlâ görülmekte. Rus devrim tarihine damgasını vuran Lenin ve Bolşevikler, II. Enternasyonal revizyonistleri tarafından sistle kaplanmış, bulanıklaştırılarak çarpıtılmış Marksist teoriyi yeniden gün yüzüne çıkardılar. Marksizmi emperyalizm ve proleter devrimler çağına uyarlayarak birbirine sımsıkı bağladılar. Devrimci politika, devrimci örgüt, devrim partisi ka-

dar rehberlik yapan köşe taşlarını döşediler. Lenin yöntemde Marksizme eşsiz bir bağlılık sergiledi ve Marksist teoriyi geliştirerek güncelledi. O yüzden Rus devrim deneyi yüzyıldır her devrimci kuşağın ilk esin kaynağıdır, ilk okuludur, ilk öğretmenidir. Politika teorisi söz konusu olduğunda “Ne Yapmalı”, “İki Taktik” ve “Sol Komünizm” başucu kaynaklarımızdır.

Ekim Devrimi'ne doğru ilerleyen Rusya siyasi sınırları içindeki devrim tarihinin Narodniklerden başlayarak, ekonomizmle, Menşevizmle kopuşlarını incelemek mümkün. Şubat ve Ekim Devrimlerinin ilk provası olan 1905-07 Devrimi'ni ve ardından gelen uzun gericilik ve iç savaş yıllarında biriken deneyimleriyle birlikte incelemek muhakkak Ekim Devrimi'ni daha anlaşılır kılar. Şüphesiz ki devrimin tarihsel hareketini Ekim güzergâhına sokan en önemli doğrudan dönemeç Şubat Devrimi'dir. Ekim Devrimi, onlarca yıla bedel bu dokuz aylık doğrudan mücadelelerin ürünüdür.

Şubat Devrimi'nin Özgünlüğü ve Önemi

Şubat Devrimi emekçi kadınların öfke patlamasıyla başlayarak, işçi sınıfının kendiliğinden önderliği altında, üniformalı köylüler olan askerlerin katılımıyla tamamlandı. Eski Rus takvimine göre 23 Şubat-2 Mart arasında 7-8 gün gibi kısa sürede tamamlanmış olması onu kolay yapılmış bir devrim kılmaz. Kitleler 1905-07 devrim yılları, 1907-1914 arası gericilik dönemi ve ardından gelen savaş yıllarının doğrudan deneyimlerinden geçmemiş olsalardı, Şubat Devrimi bu kadar hızlı ve kesin sonuca ulaşamazdı. Aynı zamanda emperyalist savaşın bezdirici, yıkıcı sonuçları sınıfsal çelişkileri alabildiğine keskinleştirdiğini iktidar blokunda devrimci yükselişi bastırma ve savaşı yürütme konusunda irade birliğini çözmesini, Anayasal-Monarşik iktidarının İngiltere-Fransa'nın mücadelesine ve saray darbesine açık hale gelmesini bunlara eklemek gerekir.

Şubat Devrimi'ni daha önceki burjuva demokratik devrimden ayıran temel özgün yanı, iç içe geçmiş olan iki iktidar organı; burjuva Geçici Hükümet ve işçi-köylü diktatörlüğüne denk Sovyetleri aynı anda yaratmış olmasıdır. Geçici Hükümet emperyalist müttefik kampın uzantısı burjuvazinin iktidar organıdır. Toplumsal yaşamın en hayati sorunu olan ve diğer bütün temel politikaları kendine endeksleyen emperyalist savaşı sürdürmektedir. Zira sınıf çıkarları başka türlüüne izin vermez. Geçici Hükümet, açlık, yoksulluk ve sefalet içindeki halkın sorunlarını çözme, özgürlük talebini karşılama, yoksul köylülerin toprak, ezilen ulusların ulusal eşitlik özlemini giderme niyeti yoktur. Sovyetler'deki işçi sınıfı ve köylülerin, devrimci çoğunluğun desteğine sahip Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler devrime ihanet ederek, devlet iktidarını "burjuvaziye ve onun Geçici Hükümeti'ne gönüllü olarak terk" ¹ ettiler. Bu emekçi sol partilerden bağımsız olarak da kitleler bilinç ve örgütlülük geriliğinin bir sonucu olarak da burjuva Geçici Hükümet'ten beklenti içinde, ondan kopmaya hazır değildi.

Şubat Devrimi'yle iktidar bir sınıftan (derebeyi, soylu büyük toprak sahiplerinden) bir başka sınıfa (burjuvaziye) geçmesi anlamında tamamlandı. Toprak reformu ve ulusal eşitlik gibi temel görevleri ancak Ekim Devrimi'nden sonra yerine getirilebildi.

Şubat ve Ekim Devrimlerinin Birbiriyle İlişkisi

Şubat ve Ekim devrimlerinin her ikisi de işçi sınıfının önderliğinde gerçekleşti. İlki, işçilerin kendiliğinden ayaklanmasıyla başladı; ikincisi ise ayaklanmayı sanat olarak ele alan Lenin ve Bolşevik Parti'nin önderliği altında, temel bütün unsurları planlanan, bilinçli ve iradi olarak örgütlenen silahlı ayaklanmanın ürünü oldu. İşçi ve köylülerin toplandığı Sovyetler'de Şubat'ta Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler politik

1) Lenin'den aktaran E.H. Carr, Bolşevik Devrimi, 1. Cilt, S.75, Metis yayınları

hegemonyaya sahipti; Ekim’de “Tüm iktidar Sovyetlere” şiarını bayraklaştıran Bolşevikler. Birincisinde burjuva iktidar organı olan Geçici Hükümet ile embriyon halindeki işçi-köylü diktatörlüğünün Sovyet iktidarından ibaret iki iktidar oluştu. Sovyetler’de örgütlü kitlelerin bilinç ve örgütlülüğündeki eksiklik ve yetmezlik Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilerin ihanetiyle birleşerek Geçici Hükümet desteklendi. Ekim’e kadar Bolşevik Parti’nin önderliğinde eksiklik ve yetmezliklerini aşan Sovyetler, yoksul köylülerle ittifaka dayanan proletaryanın diktatörlüğüne dönüştü.

Şubat Devrimi ne emperyalist savaşın sonlandırılmasına yol açtı ne de açlık yokluk ve sefaletin sonunu getirdi. Ulusal eşitlik ve yoksul köylüye toprak da getirmedi. Özgürlük ise burjuva iktidara rağmen Sovyetler’de örgütlü halkın sürekli mücadelesiyle fiilen korunabildi. Ekim Devrimi, derhal savaştan çekilerek barışı getirdi. Büyük işletmelere ve büyük toprak çiftliklerine el konularak buralarda sömürüye son verildi. Emekçilerin iktisadi durumları düzeltilmeye çalışıldı. Politik özgürlüklerin, ulusal ve cinsel eşitliğin önü açıldı. Yoksul köylüye toprak dağıtıldı.

Geçici Hükümet emperyalistlerle ilişkileri kesmedi. Sömürü çarkına dokunmadı. Bolşevikler emperyalistlerle her türlü sömürgeci ilişkiyi kesti. Sömürüyü ortadan kaldırmak için işe koyuldu.

Şubat Devrimi’yle iktidarın Geçici Hükümet’in eline geçmesi ve emperyalist savaşın sürdürülmesi devrimi yapan kitlelerin temel taleplerinin karşılanması önünde engeldi. Bu özgün durum kitlelerin acil temel demokratik taleplerinin ancak proletarya partisinin önderliğinde sosyalist devrimle gerçekleşebileceği fiili bir durum yarattı. Rusya’da sosyalist devrimin güncelleştiğini gören Lenin, kitlelerin acil güncel talepleriyle, sosyalist devrim hedefini birleştirdi. Ekim’e giden yolu açan “Tüm iktidar Sovyetlere” şiarını geliştirdi.

Savaşta ve Devrimde Emekçi Sol Güçler

Şubat Devrimi tüm emekçi sol grupları hazırlıksız yakaladı. En dezavantajlı durumda olan Bolşeviklerdi. Emperyalist savaşa karşı sınıf savaşı çizgisini en kararlı tarzda hayata geçiren parti, devletin kesintisiz saldırıları altındaydı. Dönem dönem Petersburg ve Moskova komiteleri, MK Rusya Bürosu tasfiyeye uğrayıp yeniden inşa edilme ihtiyacıyla karşı karşıya kaldı. Duma'daki Bolşevik vekiller savaş kredilerine karşı oy kullanıp enternasyonal Menşeviklerle savaş karşıtı deklarasyon yayınlamalarından hemen sonra MK Rusya Bürosu üyeleriyle birlikte tutuklandılar. Önder kadro ve üyelerinin önemli bir bölümü tutuklu veya sürgündü. Şubat Devrimi'nden kısa süre önce bin civarında Bolşevik kadro ve taraftar Petersburg'dan sürgün edilmişti. Devrim patlak verdiğinde Petersburg Komitesi daha kurulmamıştı. Matbaaları tasfiye olmuştu, gazete ve bildiri çıkaracak teknik altyapıdan yoksunlardı.

Yurtdışındaki Menşevik önderler ağırlıkla davalarına ihanet eden II. Enternasyonal hainlerinin sosyal şöven çizgisini izlerken, Rusya'daki Menşeviklerin çoğunluğu "Merkezci" bir çizgideydi. "Vatan savunması"nı savunan sosyal şövenlerle aralarına kalın bir çizgi çizmeyerek, onlarla uzlaşma arayışını sürdürmeleri, burjuvazinin kuyruğunda kalma stratejik ve taktik yönelimleriyle birleşerek devrimden sonra "vatan savunması"nın maskesi olan "devrimci savunma" cılığa sürüklendiler.

Sosyalist Devrimciler, III ve IV. Duma'yı boykot etmeleri, gerici yıllarında sendika ve diğer demokratik kitle örgütlerinde çalışmayı reddetmeleri, grup şiddetini esas alan eylem çizgileri vb. sol eğilimleri, devletin provokasyonları sebebiyle çıkmaza sürüklendi. Ana gövdesi girdikleri çıkmazdan sağa kayarak çıkmaya yöneldi. Başlangıçta savaşa ilişkin üç eğilimi de neredeyse eşit oranda barındırıyordu. Şubat Devrimi'ne doğru ise küçük bir sol-grup dışında ana gövdesinde şöven "vatan savunması" çizgisi hâkim hale geldi.

O yüzden Şubat Devrimi ve sonrasında Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler'in Geçici Hükümet'e destek vermeleri, Mayıs ayında ise savaş hükümetinde yer almaları sürpriz olmadı.

Bolşeviklerde Mart-Nisan Tartışmaları

Şubat Devrimi esnasında Bolşevik Parti MK Rusya Büro-su'nun çalışmalarını Şliapnikov, Zalutski ve Molotov yürütüyordu. Devrimle ilgili ilk çağrılarını 26 Şubat (yeni araştırmalara göre 27 Şubat) 1917'de yayınlayabildi. Bu çağrı enternasyonal bir içerikte olup, devrimi işçi-köylü demokratik-diktatörlüğüne dönüştürme amacına yönelikti. 5 Mart'ta yeniden yayına başlayan Pravda'da çıkan yazılarda Geçici Hükümet'in burjuva karakterini ve emperyalist savaş sürdürme yönelimini çözümleyerek teşhir faaliyeti başlattı. İkili iktidarı çözümleyememesi ve Geçici Hükümet'e destek vermelerine rağmen Menşevik ve Sosyalist Devrimciler'e ittifak çağrısı yapması Büro'nun önemli handikapıdır.

Kamenev, Stalin ve Murano'nun sürgünden dönerek, MK Rusya Bürosu'nun başına geçmesiyle yeni bir yalpalama yaşanır. Sağ eğilimleriyle öne çıkan Kamenev yazdığı yazılarda Geçici Hükümet'te yer almayı ve savaş politikalarına destek vermeyi açıkça savunur.

Lenin İsviçre'den yazdığı "Uzaktan Mektuplar"ında, "Eski Bolşevikler"in aksine, burjuva Geçici Hükümet'i desteklememek, emperyalist savaş karşısında gerçek enternasyonal duruşu değiştirmemek, aksine ekmek, barış ve özgürlük şiarlarına sıkıca sarılarak işçi ve askerleri örgütleyip Sovyetler'in iktidarı ele geçirmesi için hazırlık yapılması gerektiğini belirtir.

Rusya'ya döndüğünde düşüncelerini bütünlüklü tezler haline getirir. Nisan Tezleri sadece güncel politikaya ışık tutmaz, sosyalist devrim programını güncelleyerek somut koşullara göre özgünleştirir; proleter devrimin strateji ve taktik planını açıklar. Bunun dünya devrimiyle bağını kurar. Parti kongresini toplar.

arak, programda devlet ve program bölümlerini yenilemek, partinin ismini değiştirmek ve yeni enternasyonalı toplamak önerilerini getirir.

Devrimin özgünlüklerinin çözümlenmesi üzerine inşa edilen Nisan Tezleri pratiğin içindeki yeni kuşak kadrolar tarafından daha kolay anlaşılırken, “Eski Bolşevikler” tarafından anlaşılması zor olur. Kamenev gibi ikna olmayan az sayıda “Eski Bolşevik” ise dogmatik olmaktan ziyade sağ eğilimlerinin kurbanıdır. Kamenev’in 1914’te Lenin’in “Savaş Üzerine Tezler”ine, 1914 Eylül’ünde “Ön Parlamento” boykotuna, 1917 Ekim Ayaklanmasına karşı çıkması sağ eğilimlerinin göstergesidir. Nisan başında Parti’yi ikna etmeye başlayan Lenin’in, ay sonunda toplanan 7. Parti Konferansı’nda Nisan Tezleri kabul edilir. Sıra kitelleri fethetmeye gelmiştir.

20-21 Nisan Politik Krizi-Sosyalist Devrimciler ve Menşeviklerin Geçici Hükümet’e Katılmaları

Şubat Devrimi’ni takip eden üç ayda kitleler, Sovyetler ve sendikaların yanı sıra fabrika, asker, köy ve semt komiteleri, kooperatiflerde yaygın biçimde örgütlenir. Fabrika işçi denetimi yasallaştırılır, işçi milisleri kurulur. Tüm Rusya Sovyetleri Birinci Konferansı ve Fabrika Komiteleri Konferansları toplanır.

Nisan’da iktisadi talepli grevlerde artış yaşanır, Mayıs ayında grevci işçi sayısı yüz binleri bulur. Beklentiler karşılanmayınca grev ve direnişler toplumsal sorunlarla da birleşerek politikleşir. Geçici Hükümet’in karşı karşıya kaldığı ilk politik kriz 20-21 Nisan’da patlak verir.

Dışişleri Bakanı’nın Müttefiklere gönderdiği telgrafta, “dünya savaşını kesin zaferle sonuçlandırma” ifadesini kullanması savaşın bir an önce bitmesi beklentisi içinde olan askerler başta olmak üzere, halkta büyük bir öfke patlamasına neden olur. 20-21 Nisan’da savaşın sona erdirilmesi talebinin yükseltildiği, yüz binlerin katıldığı politik kitle gösterileri düzenlenir. Burjuva

liberal parti Kadet'in örgütlediği savaş yanlısı eylemlerle yaptığı provokasyon sonucu yer yer çatışmalar yaşanır. Geçici Hükümet'in demagogik açıklamaları ve Petersburg Sovyet Yürütmesi'nin çağrısıyla politik gösteriler durulsa da savaşla simgeleşen bakanların istifası, Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin hükümete katılmasıyla hafifler. Menşevik ve Sosyalist Devrimciler hükümette yer alarak suç ortaklıklarını yeni bir düzeye sıçratarak, halk karşıtı burjuvazinin çıkarlarının yürütücüsü olurlar.

Haziran Krizi

Bolşevikler, kitlelerde hükümete karşı biriken tepki ve öfkenin “örgütlü dışavurumunun sağlanması” için 10 Haziran'da asker ve işçilerin katıldığı silahlı politik gösteri yapma kararı alır. Hükümetin bu gösteriye saldırma tehdidinde bulunması üzerine toplantı halinde olan Tüm Rusya Sovyet Kongresi, gösterinin silahlı olmasını bahane ederek yasaklar. Bunun üzerine Bolşevik MK'sı Sovyetler'le karşı karşıya gelmemek ve zamansız bir çatışma yaratmamak için gösteriyi iptal eder.

Sovyet kongresi yürütmesi uzlaşma ortamı yaratmak ve kitlelerin öfke ve tepkisini hafifleterek onları düzene bağlamak için 18 Haziran'da politik gösteri kararı alır. 400 bin işçi, asker ve emekçinin katıldığı gösteriye iyi hazırlanan Bolşeviklerin şiarları damgasını vurur.

Lenin 18 Haziran'daki eylem için “devrime yön gösteren, ona çıkmaz sokaktan çıkış yolunu gösteren” miting² değerlendirmesi yapar. Daha sonra Stalin Strateji ve Taktik çalışmasında 18 Haziran gösterisini “Güç denemesi” taktiğine örnek vererek Lenin gibi 1 Mayıs ve diğer politik gösterilerden ayrı tutar.

Kitlelerin biriken öfkesi ve huzursuzluğu 18 Haziran gösterisinin moral gücüyle kontrol edilemez bir kerteğe varır. Anarşistlerin sorumsuzca eylemleri, Bolşevik Askeri Örgütü'nün sol

2) Lenin, Seçme Eserler, Cilt 6, S. 174, İnter Yayınları

eğilimi, Petersburg Bolşevik örgütlerinde yer yer ortaya çıkan yarı-anarşizan aşırılıklar, Petersburg Komitesi'nin kimi yöneticilerinin sabırsızlığı, karşıdevrimin saldırı ve provokasyon çabaları gibi unsurlardan herhangi biri ya da birkaçı ayaklanmanın fitilini aniden ateşleyebilirdi.

Lenin, Rusya genelinde devrimci kitlelerin çoğunluğunun henüz Bolşeviklere destek vermediğini, Sovyetler'de etkileri artmasına rağmen hâlâ azınlık olduklarını, devrimci krizin yeterince olgunlaşmadığını ve düşman kampta çözülme başlamadığından, iktidarı alsalar da birkaç ay dahi elde tutamayacaklarını belirtir. Karşıdevrim saldırısına fırsat yaratabileceği endişesiyle, erken bir ayaklanmanın önüne geçmek için yoğun bir çaba harcar. Ayrıca Lenin barışçıl bir devrim olanağının henüz kaybolmadığını da düşünmektedir. Bu yolu zorlamak niyetindedir.

3-4 Temmuz Ayaklanması

Lenin ve MK'nın bütün çabalarına rağmen 3-4 Temmuz ayaklanması engellenemez. Her ne kadar anarşist-komünist örgüt bir gün önceden ayaklanma kararı almış olsa da yaptıkları şey, bu kadar çok toplumsal tepkinin üst üste bindiği bir anda ilk kıvılcımı çakmaktan ibarettir. Tabana doğru gidildikçe Bolşeviklerde “ayaklanmayı isteyen” ve “karşı çıkanlar” olarak irade çatallaşmasının belirginleşmesi; gösteri yapan askerleri iki gün üst üste karşı devrimcilerin bombalaması ve silahla taraması ayaklanmanın kendiliğinden biçimde büyüyerek örgütlü güçleri aşmasına neden olur.

Ayaklanmayı süregelen siyasi krizin yanı sıra güncel gelişmeler de besler. Geçici Hükümet'in savaşta hücum başlatması, cepheye yeni askeri birliklerin gönderilme olasılığının belirmesi, tutuklu çarlık rejimi subaylarının serbest bırakılarak orduda eski yetkilerinin geri verilmesi, bazı alaylarda komutanların askerlere sert davranması ve izinlerin kaldırılması, kısa süre önce

hükümetin talimatıyla Anarşist-Komünistlerin karargâhının basılarak bir önderlerinin öldürülmesi asker tepkisinin büyüyerek sokağa taşınmasının kaynakları arasındadır. 3 Temmuz akşamı 4 Kadet bakanının istifasının duyulması, ayaklanan kitlenin moral ve kararlılığını arttırır. Bir gün sonra cepheden gelen ağır yenilgi haberlerinin gerçek olduğunun anlaşılması öfkeyi daha da büyütür. İşçilerin kitlesel katılımında ücret artışının sürekli ertelenmesi, yedek asker olan işçilerin her an cepheye gönderilme olasılığının belirginleşmesi, et fiyatlarındaki spekülasyonlar ve çürük et satışları da etkili olur.

Bolşevik MK ayaklanmayı engellemek için iki defa ajitasyon yapma kararı alır. Olayları kontrol altında tutmaya, büyümesini engellemeye çalışır. Bunu kitleleri karşısına almadan ve onlardan kopmadan yapma gayretindedir. Askeri Örgüt ile Petersburg Komitesi'nde ve taban örgütlerinde ayaklanma isteği güçlüdür. Ayaklanma konusunda fiilen irade çatallaşması oluşur. Bunda sabırsızlık eğiliminin yanı sıra, Bolşeviklerin üye sayısını Şubat devriminden sonra 17 kat büyümesinin yol açtığı parti kültürü, örgüt bilinci ve disiplini de zayıflığa kaynaklık eden yarı-anarşizan eğilimlerin de payı vardır. MK ile Askeri Örgüt ve Petersburg Komitesi arasında daha sıkı ve verimli ilişkinin kurulamaması karşılıklı görev ve yetkilerinin daha ince bir tarzda çizilememesine de yol açar. Lenin'in o sırada Petersburg'da olmamasının yarattığı önderlik boşluğunu da bunlara eklemeliyiz.

3 Temmuz'da ayaklanma patlak verdikten sonra Petersburg Komitesi Yürütme Kurulu ve Askeri Örgüt Tüm Rusya Bürosu ayaklanmayı engellemekten vazgeçerek onun başına geçme kararı alır. 4 Temmuz sabahı MK ayaklanmaya barışçıl ve örgütlü bir biçim kazandırmak için destekleme çağrısında bulunur. Aynı günün gecesi genişletilmiş MK toplantısında isyancı önderlerin katledilmemesi için barışçıl gösterilerin 5 Temmuz'da da sürdürülmesi kararlaştırılır. Ayrıca Moskova ve diğer kent-

lerde de dayanışma eylemleri yapılır. Ancak bu eylemler çok zayıf geçer.

Anarşistlerin Rolü ve Anarşizme Karşı Mücadele

Rusya'da 19. yüzyılın son yıllarına kadar anarşist hareketlerin varlığına rastlanmasa da aydınlar üzerinde ideolojik etkisi küçümsenmeyecek düzeydeydi. Sonrasında küçük ve etkisiz dergi çevreleri olarak varlığını sürdürüp, 1905, 1917 Şubat ve Ekim devrimleri döneminde politik bir hareket olarak varlığını hissettirdi.

Anarşizme karşı mücadelenin önemi güçlü anarşist hareketlerin varlığından ileri gelmiyor. Narodnik, Menşevik ve kimi Bolşevik önderlerin; devlet, parti ve sendikal örgütlenme ile devrim ve komünizme geçiş, dine yaklaşım sorunlarında anarşist arayışlarının zaman zaman uç vermesi, onu önemli kılan ilk noktadır. Ayrıca devrim ve toplumsal kaos dönemlerinde kitlelerin, devrimci coşkunun ve yön kaybının etkisiyle gösterdikleri sabırsızlık ve taşkınlıklar, anarşizan eğilimleri güçlendirir. Bu durum hem anarşist hareketlerin hızla büyümesine hem de anarşist hareketin gerçek örgütsel gücünü çok aşan politik bir etki yaratmasına zemin oluşturur.

Bolşevikler Ekim Devrimi'nden önce anarşizme karşı esas olarak teorik ve ideolojik mücadele yürüttü. Devrim dönemlerinde, güncel politik hedefler doğrultusunda uzlaşabildikleri durumda birlikte hareket ettiler. 1917 Şubat-Ekim sürecinde ortak hedefler için bir araya geldikleri bir dizi etkinlik örnek verilebilir. Ekim Ayaklanması organlarında anarşist önderlere yer verilmesi bu işbirliğinin doruklarından.

Diğer yandan, karşı karşıya geldikleri durumlar az değildir. 1905 Ekim'inde anarşistlerin Petersburg Sovyetlerine alınmamasını Bolşevikler destekler. 1905'te nispeten kitleleşen anarko-sendikalara karşı ideolojik ve politik mücadeleye önem verilir.

1917 Şubat Devrimi'nden sonra, anarşistler giderek Bolşeviklere yakınlaştılar. Özellikle Haziran'da sürtüşükleri de oldu.

10 Haziran gösterisinin iptal edilmesine tepki olarak Anarşist-Komünist Örgüt Geçici Devrimci Komite kurarak 14 Haziran'da bağımsız bir gösteri örgütlemeye çalıştı. Bolşevikler böyle bir eylemin kanlı çatışmalara yol açabileceğini, bunun da karşı devrimi uyandırıp harekete geçirebileceği kaygısıyla eylemi engellemek için ellerinden geleni yaptı. Hem bu eylemin yıkıcı sonuçlara yol açacağı ajitasyonu yaptılar hem de Bolşevik-Petersburg Komitesi'nin iki temsilcisini, Geçici Devrimci Komite'nin örgütlediği geniş katımlı toplantıya göndererek katılımcı işçi ve askerleri ikna etmeye çalıştılar. Bu çabalar sonuç verdi 14 Haziran'da herhangi bir eylem olmadı.

18 Haziran gösterisinde anarşist Geçici Devrimci Komite'nin yaklaşık iki bin kişiyle bir hapishaneyi basarak tutukluları serbest bırakması, Geçici Hükümet'in karşı saldırısına zemin oluşturdu.

Geçici Hükümet Anarşist-Komünistlerin karargâhına baskın talimatı verdi. İçlerinde firarilerin de bulunduğu 60 anarşist tutuklandı. Bir anarşist önder öldürüldü. Bu baskın ve ölüm gerginliği daha da tırmandırdı. Bazı fabrikalarda greve gidildi. İki alayda ufak çaplı gösteriler oldu. Daha büyük gösteri örgütleme çabası Sovyet Yürütmesi'nin yasağı ve Bolşeviklerin gerginliği düşürmeye dönük yoğun çabalarıyla engellendi. Ancak anarşistlerin gerginliği sorumsuzca tırmandırma çabaları 3-4 Temmuz Ayaklanması'na kadar sürdü. 2 Temmuz'da yaptıkları gizli bir toplantıda ayaklanma kararı aldılar.

3-4 Temmuz Ayaklanması'ndan sonra devrimci kitlelerde örgütsüz ve sabırsız aşırılıklardan uzak durma bilinci gelişti. Bu durum anarşistleri de frenledi. Anarşistlerde ise Ekim Devrimi'ne kadar Bolşeviklerle paralel yürüme eğilimi güçlendi. Kendiliğinden anarşizan taşkınlıklar yer yer kabarsa da 3-4 Temmuz ve öncesi gibi tehlikeli boyutlara varmadı. Bunda 3-4 Temmuz

Ayaklanması'nın karşıdevrimin önünü açması deneyimi kadar, yeni devrimci yükselişte Bolşeviklerin örgütsel ve politik hegemonyasının yüksekliği belirleyici oldu.

Karşı Devrimin Yükselişi ve Barışçıl Devrimin Sonu

Geçici Hükümet cepheden çağırıldığı karşıdevrimci birliklere dayanarak Petesburg'da kontrolü ele geçirdi. Fiilen Sovyetler'in iktidar fonksiyonlarını sınırlandırarak iktidarını güçlendirdi. Karşıdevrimci saldırılara hız verdi. Saldırıların asıl hedefi Bolşeviklerdi. Askeri Örgüt'ten yüzlercesi, Kamenev ve Kollontay'ın de içinde bulunduğu Bolşevik önderler tutuklandı. Lenin ve Zinovyev için tutuklama çıkarıldı. Tutuklamalar anarşistlere, Troçki ve Menşevik sol kanat önderlerine kadar uzandı. Parti yayın merkezleri ve İşçi Komite binası basıldı. Pravda ve Askeri Örgüt'ün çıkardığı Golos Pravdi gazeteleri kapatıldı. Bolşevik askerler ordu içinde dağıtılarak örgütsüzleştirilmeye çalışıldı.

Şüphesiz saldırıların en sivri ucu Lenin'e yöneltilmişti. Hazırlanan komployla Alman ajanı olmakla suçlanıyordu. Tutuklandığında öldürülebileceğine dair ciddi kuşkular vardı. Yaygın bir karalama kampanyası havayı Bolşeviklerin aleyhine döndürdü. Gerici basın Nisan'dan beri aralıklarla Lenin ve Bolşevizm karşıtı yayınlar yapıyordu, kitleler üzerinde pek etkisi olmuyordu. Bu sefer Menşevik ve Sosyalist Devrimciler de bu koroya katıldığından bu kampanya geniş kitleleri etkiledi. Parti nefret ve aşağılamanın hedef oldu. Bazı semtlerde Bolşevik ya da Bolşevik olduğundan şüphelenilen işçiler linç edilmeye çalışıldı. Partinin siyasi etkisi kısa süreliğine daraldı. Genel bir moral bozukluğu oluştu.

Parti hedef haline gelen bazı örgüt ve kadrolarını illegale çekti, başka adlarla gazetelerini yayınlamaya devam etti. Askeri Örgüt yaşanan deneyimlerin özeleştiril ışığı altında illegal olarak yeniden örgütlendi. Uyumlu çalışma için MK'yla ilişkisi yeniden düzenlendi. Ayaklanmaya müdahale etmek için 4 Tem-

muz'da Petersburg'a gelen Lenin, illegale çekilerek 9 Temmuz'da yeniden Finlandiya'ya geçmek zorunda kaldı.

Lenin, 4 Temmuz'dan sonra karşıdevrimin güçlendiğini, bundan böyle Geçici Hükümet'in ancak silahlı bir halk ayaklanmasıyla yıkılabileceği tespiti yaparak, barışçıl yollarla iktidarın Sovyetler'e devri döneminin sona erdiğini belirtti. Lenin, "Sovyetler... karşıdevrim karşısında güçsüz ve çaresizdir. İktidarın Sovyetler'e devri şiarı, iktidarın verili Sovyetler tarafından devralınması için 'basit' bir çağrı olarak kavranılabilir, ama bunu söyleme, bu çağrıda bulunmak şimdi halkı aldatmak demektir" diyerek, "Tüm iktidar Sovyetler'e" sloganını geri çekmeyi önerir. Artık devrim yeni bir dönemece girmiştir.³

3-4 Temmuz Ayaklanması Ekim Ayaklanması'nın bir provası işlevi görür. Kitleler nezdinde, Şubat Devrimi sonrası hem sınıfların hem de tek tek politik aktörlerin nasıl mevzilendiklerini, devrimin yanında mı yoksa karşısında mı saflaştıklarını açığa çıkarır. Devrimci krizin yeterince olgunlaşmadığını, diğer sanayi merkezlerinde güç üstünlüğü sağlanmadığını, Bolşevik Parti'nin örgütsel zaafılarını sergiledi. Kitleler, devrimci kadrolar, anarşist eğilimlerin ve devrimci aşırılıkların fayda vermediğini, aksine devrimin mahfı anlamına geldiğini öz deneyimleriyle bilince çıkardılar. Bilinç, örgütlülük ve önderliğin önemi açığa çıkar. Parti kendi hata, zaaf ve yetmezliklerini görerek onarmaya ve tamamlamaya fırsat bulur. Ekim Ayaklanması'na bu deneyimin ışığında hazırlanır.

Kornilov Darbesinin Püskürtülmesi ve Yeni Devrimci Durum

1917 baharından itibaren karşı-devrimci örgütler darbe yapmak için arayışlar içinde olup belli hazırlıklar yapar. General Laur Kornilov, Geçici Hükümet kararıyla Rus Ordusu Başkomutanlığı'na atanınca aradıkları fırsatı bulmuş oldular.

3) Lenin, age, S.274

Kornilov başlangıçta Kerenski'nin başında bulunduğu Geçici Hükümet'le uzlaşarak, adım adım karşıdevrimi inşa etme, devrimci güçleri ezip Sovyetler'i dağıtma niyetindeydi. Ancak olayların gelişimi Kerenski ile Konilov'un arasını açtı. Kornilov Geçici Hükümeti devirmeyi de hedefleri arasına aldı.

Darbe söylentileri ilk olarak Ağustos başında Moskova Devlet Konferansı hazırlıkları sırasında yayıldı. Bolşevikler Konferansı boykot eder.

Konferansın ilk gününde genel grev kararı aldılar. Moskova Bölge Sovyeti karşı çıkmasına rağmen genel grev ve politik gösterilere yüksek bir katılım oldu.

Kornilov birlikleri Ağustos sonunda Petersburg üzerine hareket edince Şubat Devrimi alışkanlığıyla yaygın Mücadele Komiteleri kurulur. Petersburg'da Menşevik ve Sosyalist Devrimciler birleşik Karşıdevrime Karşı Mücadele Komitesi kurar, Bolşeviklere de temsilcilerini yollamaları için çağrıda bulunurlar. Bolşevikler önce bu iki partiyle ittifak yapmama politikalarına uygun olarak temsilcilerini göndermez. Komite; Tüm Rusya Petersburg ve Bölge Sovyetleri Yürütme Temsilcileri ve sendika temsilcileriyle genişletilince Bolşevikler de temsilcilerini yollar.

Kornilova'ya karşı direniş en küçük birime kadar yaygınlaştırılır. Fabrika işçi toplantılarında Kızıl Muhafız Birlikleri kurulur, temsilcilerinin bir araya gelmesiyle Merkezi Devrimci Komite'de mücadeleleri birleştirilir.

Yaygın ajitasyon ve propaganda faaliyeti, kitle seferberliği, askeri önlemler, demiryolu işçilerinin grevi, fiili eylem ve sabotajları işçi birliklerin askerleri kuşatarak ikna etmeye çalışması vb. araç ve yöntemlerle Kornilovcu askerlerin kente girmesi engellenir. Bir kısmı ikna edilerek devrim saflarına kazandırılır.

Geçici Hükümet'in darbenin püskürtülmesinde hemen hemen hiçbir etkisi olmaz. Karşıdevrime Karşı Mücadele Komitesi belirleyici bir rol oynar. Bolşevik Parti ise örgütlülüğü, hazırlığı ve kitleleri seferber edebilme gücüyle en etkili ve sürükleyici

ci partidir. 4 Temmuz'dan sonra yükselişe geçen karşı devrim ve gericilik, artık yerini yeni devrimci duruma bırakır. Tünelin ucundaki Ekim Devrimi'nin ışığı daha net ve daha parlak görünmeye başlamıştır.

Lenin'in Silahlı Ayaklanma İçin Mücadelesi

Kornilov, darbesinin püskürtülmesinden sonra Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilerin önce yalpalama, sonra desteklerinden güç alan Kerenski, Bonapartist bir hükümet kurarak karşı-devrimci saldırıları tırmandırır. Geniş kitleler nezdinde karşı devrimci karakteri daha açık hale gelir.

Lenin, Kornilov darbe girişimine karşı direnişin politik durumu temelde değiştirdiği fikrindedir. 1 Eylül'de kaleme aldığı "Uzlaşmalar Üzerine" yazısında Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilerle uzlaşma ve barışçıl devrim olanağının ortaya çıktığını, "Tüm iktidar Sovyetlere" şiarının güncellik kazandığını belirterek, uzlaşmanın hangi koşullarda gerçekleşebileceğini formüle eder. Ancak iki haftadan daha kısa bir zaman dilimi içerisinde bu partiler uzlaşma önerisini oyalayıcı bir cevap vererek reddederler. Demokratik Devlet Konferansı'ndan sonra ise burjuvaziyle ittifak yaparak "barışçıl devrim" olanağını akamete uğratırlar.

Lenin 22-24 Eylül günleri arasında kaleme aldığı "Bir Yazarın Günlüğünden/Partimizin Hataları" başlıklı yazıda bir süredir "yeni bir devrimin geliyor olması"na dikkat çeker. Bu koşullarda mevcut iktidarı güçlendiren 'Demokratik Konferansı' boykot etmek gerekirdi, bunu yapmamakla hata etti: ...Taktiğin nesnel temelleri üzerine ciddiyetle düşünerek, bu hatayı düzelterceğiz" dedikten sonra "Ön Parlamento boykot edilmelidir" çağrısı yapar.⁴

4) Lenin, age, S.274

Lenin düşüncelerindeki ani değişimi ilk olarak 12-14 Eylül'de kaleme aldığı mektupla yansıtır. MK'ya, Petersburg ve Moskova Komiteleri'ne gönderilen "Bolşevikler iktidarı ele geçirmelidir" başlıklı mektupta ayaklanmaya hazırlanma çağrısı yapar. Ay sonuna kadar konuya dair düşüncelerin daha kapsamlı ve derinlemesine ifade eden bir mektup ve bir yazı daha yollar.

İki mektupta ve "Kriz Olgunlaşmıştır" yazısında Lenin düşüncelerini şu olgulara dayandırır: Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler burjuvaziyle ittifaka yönelerek sadece halkçı-demokratik hükümet olanağını heba etmediler; karşı-devrime güç vererek silahlı halk ayaklanması dışında bir yolla yıkılmasının olanağını da ortadan kaldırdılar. Bu hamleleri kitlelerin onlardan kopuşunu hızlandırdı. Petersburg ve Moskova Sovyetlerinde Bolşevikler çoğunluk oldu. Köylerde ekmek ve toprak talepli ayaklanmalar ve savaştan bezmiş çoğunluğu elde tutarak işçi ve köylülerin çoğunu kazanabileceklerini, iktidarı alarak koruyabileceklerini yazar. Yanı sıra eşzamanlı olarak gerçekleşen Alman askerlerinin ayaklanmasına dikkat çekerek dünya devrim dalgasının başlamakta olduğuna vurgu yapar.

Lenin mektup ve yazılarıyla sonuç alamadığını görünce 29 Eylül'de Petersburg'a geçerek, parti içinde ve kongrede düşüncelerinin propagandasını saklı tutma koşuluyla, böylesi hayati bir konuda MK'nın hatasına ortak olmak istemediği için organdan istifasını ister. Ancak istifa MK tarafından işleme konmaz.

MK, Lenin'in ayaklanmaya hazırlanma önerisin doğru bulmaz, ilgili mektup ve yazıları Petersburg ve Moskova Komiteleri'ne gecikmeli verir. Her iki komite çoğunluk kararıyla ayaklanmadan yana tavır alır. 5 Ekim'de MK, Petersburg ve Moskova Komite temsilcilerinin ortak toplantısında "Ön Parlamento"yu boykot kararı çıkar. Bu karara karşı çıkan Kamanev'in ısrarı üzerine bu konu "Ön Parlamento" heyetinde tekrar tartışılır ama sonuç değişmez.

Ve Devrim

Petersburg'a döndükten sonra Lenin katıldığı ilk MK toplantısında, silahlı ayaklanmanın gerekliliği üzerine bütünlüklü bir konuşma yapar. 10 Ekim'de yapılan toplantıda son olarak, erken davranıp iktidarı almadıkları takdirde Geçici Hükümet'in devrimi ezmek için ya Kornilov gibi karşı-devrimcilerle anlaşacağını ya da Petersburg'u Alman ordusuna teslim edeceğini belirtir. MK üyelerinden 10'u ayaklanma kararına ikna olurken, Kamenev ve Zinovyev ısrarla bu düşüncenin karşısında yer alır. Lenin'in ısrarlı çabaları, yetkinliği, otoritesi ve ikna gücü sonuç vererek ayaklanma için hazırlıklar başlatılır.

Ancak ayaklanmanın zamanlamasıyla ilgili yeni bir fikir ayrılığı ortaya çıkar. Lenin hazırlıklar tamamlanır tamamlanmaz, en avantajlı yer ve zamanda ayaklanmayı başlatmaktan yanadır. Troçki'nin merkezinde bulunduğu diğer anlayış yakında toplanacak olan Tüm Rusya Sovyet II. Kongresi'nden, ayaklanma kararı çıkartarak, Sovyet organları aracılığıyla ayaklanmayı başlatıp, yönetmeyi savunuyordu. Lenin, karşı-devrimin tehdit ve engellemeleri altında Sovyet Kongresi'nin toplanamayabileceğini, toplansa bile yine aynı tehdit altında ayaklanma kararı alamayabileceğini veya kararını uygulamaya fırsat bulmadan saldırıya uğrayabileceğini söylüyordu. Gerçekten de Geçici Hükümet'in Sovyet Kongresi'ni engelleme çabaları olur, ayaklanma organları bu çabaların sonuç vermesini engeller.

MK 16, 20 ve 24 Ekim günlerinde tekrar toplanır. Bir yandan MK'nın önceki toplantılarına katılmayan bileşimini iknaya dönük tartışmalar yürütülür, diğer yandan ayaklanma hazırlıkları denetlenir, teknik ayrıntılar çözülmeye çalışılır.

18 Ekim'de Kamenev ve Zinovyev, Menşevik eğilimli bir gazetede ayaklanma kararını kamuoyuna açıklayıp karşı kampanya başlatınca, 20 Ekim MK toplantısının gündemlerinden biri de bu olur. Lenin, bu girişimin devrime ihanet olduğunu, ikisinin de partiden atılmasını önerir. Ancak bu öneriyi devrimden

önce gündeme almaz, devrimden sonra özeleştirileri alınarak Parti'de kalmaya devam ederler.

Ekimin ikinci haftası hükümet Petersburg Garnizonu'nun tümünü cepheye gönderme duyurusu yapması askerlerin öfkeli tepkilerini doruğa çıkardı. Alman ordusunun Petersburg yolu üstünde stratejik bir mevziyi ele geçirmesi Petersburg'un işgali-ni bir olasılık haline getirince siyasi kriz büyür. Bu gelişme hem egemen güçlerin karşılıklı suçlamalarla birbirlerine girmelerine yol açar hem de halkın hükümete karşı öfkesini besler.

Bolşevikler, 9 Ekim'de Petersburg Sovyeti Yürütme Komitesi'nde Geçici Hükümet'in başkenti Almanya'ya teslim etme olasılığına karşı savunmak için Askeri Devrimci Komite kurma kararı çıkarttı. MK, Sverdlov ve Stalin'in de içinde olduğu beş kişilik, silahlı ayaklanmayı koordine edecek "Askeri-Devrimci Merkez" kurdu ve bunun Askeri Devrimci Komite içinde konumlanması planlandı. Böylece Askeri Devrimci Komite fiilen silahlı ayaklanmayı yönetecek, iktidarı yıkacak askeri merkez haline geldi.

Bolşevik Askeri Örgüt, olası kararsızlık ve tereddütleri ortadan kaldırmak için Lenin'in de katıldığı toplantıda askeri stratejik noktalarda ayaklanma başlamadan önce mevzilenme planları yaptı.

Askeri Devrimci Komite'de Bolşevikler sol-sosyalist devrimciler ve birkaç anarşist yer aldı. İlk iş olarak hükümet komiserlerini kendisinininkileriyle değiştirdi. Kerenski hükümeti bir yandan devrimi bastırmak için cepheden karşı-devrimci birlikleri Petersburg'a sevk ederken, diğer yandan Askeri Devrimci Komite'nin komiserlerini görevden almaya çalışıyordu. Çabaları yetersiz kaldı. Fabrikalarda kurulan Kızıl Muhafız Birlikleri'nin bir kısmı bulundukları bölgenin özsavunmasını yapıyordu; bir kısmı da Askeri Devrimci Komite'nin talimatları doğrultusunda kentin kilit noktalarını tutmada görev aldı.

Askeri Devrimci Komite'nin başlangıçtaki amacı iktidarı almaktan ziyade Petersburg'u karşıdevrime ve olası Almanya saldırısına karşı savunmak, Sovyet Kongresi'nin güvenlik içinde toplanmasını ve iradesinin açığa çıkmasını beklemektir. Komite 24 Ekim sabahı karşıdevrimin temel amaçlarından birinin Sovyet kongresini engellemek olduğunu açığa çıkartmıştı. Komite'nin kendini silahlı ayaklanma organı değil de savunma organı olarak algılamasında Sovyet Yürütmesi'nin aldığı bu yöndeki karar kadar, Petersburg Sovyet Başkanı Troçki'nin Sovyet Kongresi kararını bekleme doğrultusundaki düşüncesi ni fırsat bulduğu her açıklama ve toplantıda ifade etmesinin de payı vardı.

Lenin ayaklanma karargâhı Smolni'ye vardığında yaptığı müdahalelerle kararlılığı arttırdı. Özellikle Petersburg Komitesi'nin kararlı girişkenliği kararsızları da peşinden sürükledi. Gece yarısından sonra, Sovyet Kongresi toplantı halindeyken Askeri Devrimci Komite ayaklanma organı olduğunun bilincine vardı, saldırılarını yoğunlaştırarak Geçici Hükümet'i devirdi. İktidarın bir sınıftan (burjuvaziden) bir başka sınıfın (proletarya ve yoksul köylünün) eline geçmesi anlamında 25 Ekim, yeni takvime göre 7 Kasım'da sosyalist devrim tamamlandı. Sovyet Kongresi tüm iktidarın sahibi olarak çalışmaları na devam etti.

Bolşevikler ayaklanma hazırlıkları yaparken, parti organları aracılığıyla iktidarı alıp, Sovyet Kongresi'ne devretmeyi düşünüyorlardı. Sovyet organlarını fiilen ayaklanma organlarına dönüştürme perspektifi olmakla birlikte, bu organların ayaklanmada ne düzeyde bir rol oynayabilecekleri başlangıçta belirsizdi. Petersburg Sovyet Yürütmesi'nin Alman işgalini ve Rus karşı-devrimini engellemek için savunma amacıyla kurduğu Geçici Devrimci Komite, olayların baskısı ve Bolşeviklerin yönlendirmesiyle fiilen ayaklanma organına dönüştü. Geçici Hükümet'in devrilmesinde temel belirleyici rolü oynadı. Belirleyici ve özgün bir rol oynayan diğer üç özne ise Lenin, Bolşe-

vik MK'sı ve Petersburg Komitesi oldu. Sonuç olarak, Bolşevik Parti'nin önderliğinde, bir Sovyet organı olan Geçici Devrimci Komite iktidarı alarak Sovyet Kongresi'ne devretti.

Şubat'tan Ekim'e İkili İktidarın Üç Dönemi

Şubat-Ekim sürecini ikili iktidar tahterevallisinin hareketine bağlı olarak niteliksel üç döneme ayırabiliriz. Birincisi Şubat Devrimi ile 3-4 Temmuz Ayaklanması arası dönemdir. Bu dönemin temel şiarı, "Tüm iktidar Sovyetlere"dir. Lenin ve Bolşeviklerin duruşu, iktidarın barışçıl yollarla Sovyetler'e devrinden sonra Sovyetler'deki halkçı güçlere karşı, iktidar ve sosyalist devrim için yine barışçıl yollarla politik ve ideolojik mücadele vermektir. Sovyetler'de çoğunluğu elde edip iktidarı aldıklarında proletarya diktatörlüğünü inşa etmeyi planlıyorlardı. 3-4 Temmuz Ayaklanması sonrası karşıdevrimin yükselişe geçip Sovyetler'i etkisizleştirmesi ve Tüm Rusya Yürütmesi'nin gerici refleksler vermeye başlaması bu dönemin sonunu getirir.

4 Temmuz ve Ağustos sonu arası Kornilov darbe girişimine karşı mücadelenin başlamasına kadar geçen süreç karşı-devrimin yükselişine sahne olur. Artık iktidarın barışçıl yollarla Sovyetler'e devri olanağı ortadan kalkmıştır. Yanı sıra mevcut Sovyet üst yönetimleri karşı-devrimin dayanağı haline gelmiştir. İktidarın mevcut Sovyetler'e devri devrimci sonuçlar doğurmayacaktır. Bu koşullarda Lenin ve Bolşevikler "Tüm iktidar Sovyetlere" şiarını geri çekerek, yerine "iktidar işçi ve yoksul köylülerin önderi proletarya partisine" şiarını geliştirirler.

Kornilov darbesi püskürtme sürecinde karşıdevrime ağır darbeler vurularak geriletilmiş, kitleler Geçici Hükümet'ten koparak devrim saflarına akmaya başlamıştır. Sovyetler yeniden devrimci bir role bürünmüş, ikili iktidar tahterevallisinin Sovyet kolu yeniden ağırlık kazanmıştır. Lenin ve Bolşevikler "Tüm iktidar Sovyetlere" şiarını yeniden yükselttiler.

Eylül'ün ilk iki haftasında iktidarın barışçıl yollarla Sovyetler'e devri olanağının belirdiği kısa bir geçiş sürecinden sonra, Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerin Bolşeviklerle uzlaşmaya yanaşmayıp, burjuvaziyle ittifak yapmayı tercih etmesi, barışçıl geçiş olanağının ortadan kaldırır. "Tüm iktidar Sovyetler'e" şiarı artık silahlı ayaklanmaya hazırlık çağrısıdır. Ekim Devrimi, bu çağrının vücut bulmuş halidir. Artık proleter devrimler çağına girilmiştir.

Kurucu Meclis Sorunu

Sovyet iktidarı, hızla kurumsallaşır. Sanayi kentlerinde Bolşevikler en büyük siyasi güçtür. Kırdan, Ekim Devrimi'nin siyasi etkisi hemen görülmez. Bolşeviklerin siyasi etkisi ve Ekim Devrimi'nin kazanımları kırsal ücra yerlerinde 1918'in sonbaharına kadar ancak güç kazanır. Daha ilk aylarında devrim önemli bir dizi sınamalardan geçmektedir. Ekim Devrimi'nden sadece 18 gün sonra Kurucu Meclis seçimleri yapılır. Oysa Kurucu Meclis'in çerçevesini çizeceği iktidar organı zaten kurulmuştur. Düzenli işlemektedir. Bu iktidar organı, işçi ve emekçiler için kat be kat demokratik olan Sovyetlerdir. Kurucu Meclis gerçekte gereksizleşmiştir. Tüm Rusya Sovyet II. Kongresi rejiminin kurucu organı olmuştur. Sovyetler kurucu fonksiyonlarını yerine getirmeye devam etmektedir. Oysa Bolşevikler başta olmak üzere emekçi sol uzun yıllar boyunca Kurucu Meclis'in propagandasını yaptı. Şubat Devrimi'nden sonra gerici güçlere karşı Kurucu Meclis'in acilen toplanması devrimci güçlerin temel şiarlarından biri haline gelmişti. Kurucu Meclis kitleler ve geniş yığınlar açısından hak etmediği bir ilgiye sahipti. Ekim Devrimi'nin henüz köylülerle yeterince buluşamadığı koşullarda Kurucu Meclis seçimlerini ertelemek çözüm olabilirdi.

Geçici Hükümet'in önceden belirlediği tarihte seçimi yapmak çıkmazı daha da büyütüyordu. Seçimde delegelerin ancak dörtte birini Bolşevikler kazanır. Siyaseten bitmiş Sosyalist

Devrimciler salt çoğunluğu alır. Ocak 1918'te toplanan Kurucu Meclis Sovyet İktidarı'na tabi olmayı kabul etmeyince Lenin'in çabaları ile dağıtılır.

Proleter Devrimler Çağına Giriş

Ekim Devrimi'yle birlikte Sovyet ülkesi derhal emperyalist savaştan çekilir, gizli anlaşmalar açıklanarak iptal edilir. Uluslara ve kadınlara eşitlik ve politik özgürlüklerin önü açılır. Yoksul köylülere toprak dağıtımı yapılır. Büyük sanayi ve büyük toprak çiftlikleri ile bankalar kamulaştırılarak halk yararına işletilir. Halkın en acil temel sorunları aşıldıktan sonra sosyalist inşanın görevlerine yoğunlaşmaya başlar. Büyük kolektifleşme atılımıyla sömürücü sınıfların son kalıntıları da ortadan kaldırılarak, emek sömürsüne son verilir.

Ekim Devrimi'nin zaferi ve SB, sadece yeni sosyalist devrimlerin önünü açmaz; emperyalizme karşı ulusal kurtuluş mücadelelerine de ivme kazandırır. Kapitalist ülke işçi sınıfı ve halkları üzerindeki sömürü ve baskının sınırlandırılmasına katkıda bulunur. Emperyalizm ve burjuva devletler sosyalist inşanın gerçeğinin hesaba katmadan hareket edemez duruma gelirler. 20. yüzyılın gerçeği budur.

Not: * Aksi belirtilmedikçe bütün tarihler 13 gün geriden gelen eski Rus takvimine göredir.

Kaynaklar:

- 1- Lenin- Seçme Eserler cilt: 10
- 2- Alexander Rabinowitch- Devrim Doğru- Yordam Kitap
- 3- Alexander Rabinowitch- Bolşevikler İktidara Geliyor
- 4- Marcel Liebman – Lenin Döneminde Leninizm- 1 cilt- Belge Yayınları
- 5- Lenin- Sosyalizm ve Anarşizm- Sol Yayınları
- 6- Gorg Woodco- Anarşizm- Kaos Yayınları

EKİM DEVRİMİ, PROLETARYA DİKTATÖRLÜĞÜ VE SOVYETLER

Tahir Laçin

Yüzyıl geçmesine rağmen Ekim Devrimi emperyalist-kapitalist dünyayı korkutmaya devam ediyor. Ekim Devrimi sömürücü, sömürgeci talancıların korkulu rüyası olmayı sürdürürken, ezilen ve sömürülenler için ise umut olmayı, kurtuluşa giden yolu gösteren fener olmayı sürdürüyor.

Emperyalist-kapitalist kuşatmalardan, iç savaştan geçmiş, ekonomik ve askeri yıkım saldırılarını püskürterek ezilen ve sömürülenler adına tarihe birçok ilki yazmış bir devrimden bahsediyoruz. Emperyalist savaş ve yok etme saldırganlığına karşı, dünyanın ezilen ve sömürülen halkları adına tarihsel önemde zaferlere imza atmış bir devrimden söz ediyoruz.

Rusya'nın sömürülen ve ezilen mazlum halkları, eşi benzeri görülmemiş büyük fedakarlıklarla, adanmışlıklarla ve yaratıcılıklarla, emperyalist kapitalist yıkım makinelerine karşı durmayı başarmanın, “başarılamaz” denilenleri başaran, “zaptedilemez”-denileni zapteden, işçi ve emekçi milyonların yıkıcı ve kurucu gücünü tartışmasız ortaya koymuştur.

Peki bütün bunları başarmanın sırrı nedir? Bu sır; Marksizmin bilimsel devrimci kavrayış ve emperyalist dönemin Marksizmi olan Leninizmin yol göstericiliğinde sürdürülen savaş gerçeğinde yatmaktadır. Marksizm ve emperyalist dönemin Marksizmi olan Leninizm ile diğer ideolojik, politik, örgütsel yapıların temel ayırt edici yanlarını ortaya koyarsak durumun anlaşılır olacağından kuşku duyulmaz. Temel ayırt edici yanların başında, hiç kuşku yok ki devrim, iktidar, proletarya diktatörlüğüne yaklaşım gelir.

Marx, Engels ve Marksistler ile Anarşistler arasındaki öncelikli ayrılık konularının en önemlisi iktidar ve proletarya diktatörlüğüne yaklaşımdır. Lenin, bu farklı yaklaşımı şöyle formüle ediyor:

“...1) devletin tamamen ortadan kaldırılmasını hedefleyen Marksistler, bu hedefi ancak sosyalist devrimle sınıfların kaldırılmasından sonra, devletin sönüp gitmesine yol açan sosyalizmin kurulmasının sonucu olarak gerçekleştirilebilir görürler; anarşistler, devleti ortadan kaldırılmanın gerçekleştirilebilirliğinin koşullarını kurmaksızın devletin bugünden yarına tamamen ortadan kaldırılmasını isterler... 2) Marksistler, politik iktidarı ele geçirdikten sonra proletaryanın eski devlet mekanizmasını tamamen yıkmayı ve yerine silahlı işçilerin komün örneği üzere örgütlenmesine dayanan yeni bir devlet mekanizmasını geçirmesini zorunlu görürler; devlet mekanizmasının yıkılmasını savunan anarşistler ise, proletaryanın onun yerine ne koyacağı ve devrimci iktidarı nasıl kullanacağı konusunda tamamen muğlaklardır; hatta anarşistler devrimci proletaryanın devlet erkenden yararlanmasını, onun devrimci diktatörlüğünü bile yadsırlar... 3) Marksistler, mevcut devletten yararlanarak proletaryanın devrime hazırlanmasını isterler; anarşistler bunu reddeder.”⁵

5) Lenin, Devlet ve Devrim, S.134-135

Marksistler ile anarşistlerin bu temel sorunlardaki yaklaşım farklılığı, anarşistlerin 1. Enternasyonalden kovulmasını beraberinde getirir.

Bu hususu burada belirtmeden, altını çizmeden geçmemekte fayda var. Marx ve Engels “Komünist Manifesto”yu yazdıklarında; proletaryanın iktidarı, devleti ele geçirilmesinden bahsediyorlardı. Ancak 1848 ve 1852 yılları arasında yaşanan devrim deneyimi Marx ve Engels'i devlet ve proletarya iktidarı konusunda daha gelişkin bir düzeye taşıdı. Keza, 1871 Paris Komünü ayaklanmasının kısa süreliğine de olsa (71 gün) iktidarı elinde tutması proleter devrim, proletarya iktidarı-diktatörlüğü, devlet biçimi olarak Komün başta olmak üzere düşüncelerinin gelişimine, kanıtlar sunmasına büyük katkılar sundu. Marx, 5 Mart 1852'de Weydemeyer'e yazdığı mektupta şunları söylüyordu:

“Ve bana gelince, modern toplumdaki sınıfların ya da bunlar arasındaki savaşımın varlığını keşfetmiş olma onuru bana ait değildir. Benden uzun süre önce burjuva tarihçileri, bu sınıf savaşımının tarihsel gelişimini, burjuva iktisatçılar da sınıfların ekonomik araştırmasını benden çok önce açıklamışlardı. Benim yeni olarak yaptığım: 1) Sınıfların varlığının ancak üretimin gelişimindeki belirli tarihsel evrelere (...) bağlı olduğunu; 2) Sınıf savaşımının zorunlu olarak proletarya diktatörlüğüne vardığını; 3) Bu diktatörlüğün kendisinin bütün sınıfları ortadan kaldırmasına ve sınıfsız bir topluma geçişten başka bir şey olmadığını tanıtlamak olmuştur...”⁶ Lenin, bu aktarımın ardından. “Marx, çarpıcı bir açıklıkla ilk olarak kendi teorisi ile burjuvazinin en önde gelen düşünürlerinin teorisi arasındaki, başta gelen ve köklü ayrılıkları; ikinci olarak da kendi devlet teorisinin özünü açıklamayı başarmıştır” der. Sınıf savaşımının kabulünün komünist olmak anlamına gelmediğinin altını; “Marksist, yalnızca sınıf savaşımının kabulünü proletarya diktatörlüğünün kabulüne dek genişleten kişidir”(Lenin) özlü tanımını da yaparak çizer.

6) Lenin, Burjuva Demokrasi ve Proletarya Diktatörlüğü, s.78-79

Pratik bir sorun olarak gündeme geldiğinde tüm burjuva, küçük burjuva reformist, revizyonist ve II. Enternasyonal partilerin Marksizme ihanetinin mihenk taşı proletarya diktatörlüğüdür.

Yukarıda da aktardığımız gibi Marksistler iktidarı ele geçirme, burjuva devleti paramparça etmeden onu kendi amaçları için kullanma, burjuva parlamentoya devlet biçimi olarak benimseme yaklaşımlarını sınıflar savaşımı ve pratiğinden hareketle terk ettiler. Burjuva devletin tüm kurumlarını dağıtmak, paramparça etmek yerine komün biçiminde proletarya diktatörlüğünü kurmayı savunmuşlardır. Marx ve Engels, devletin bürokratik bir aygıt olduğunu, proletarya diktatörlüğünün devletsizliğe doğru atılmış bir adım olduğunu savunurlar. Kapitalist toplumun bağrından çıkmış sosyalizm, komünist toplumu inşa sürecinde proletarya devletine-diktatörlüğüne ihtiyaç duyar. Sömürücü sınıfların içte ve dışta yönelen saldırısını ve gerici direncini kırmak, sınıfların (sömürücü) varlığına son vermek, yeni toplumu ve toplumsal ilişkileri yaratmak için proletarya diktatörlüğünün zorunluluğu kanıtlanmıştır. Devlet biçimi söz konusu olduğunda, burjuva parlamenter sistem, burjuva demokrasisi onun en “ileri” devlet biçimi olsa da, işçi ve ezilenlerin temsilcilerini doğrudan seçtiği, denetlediği ve her an görevden aldığı komün sistemiyle kıyaslanamaz. Burjuva parlamenter sistemde işçi ve ezilenler, sayısız maddi, siyasi ve pratik engellemeyle, olanaksızlıklarla karşı karşıya kalmanın yanı sıra, burjuva partilerin gösterdiği adaylara, çeşitli nedenlerle 4-5 yılda bir verilen oylarla seçme dışında bir rolleri yoktur. Seçilen vekilleri ne denetleme, ne de görevden alma hakkı vardır. Bu gerçeklik burjuva parlamentosunun sınırlarını yansıtır.

Proletarya diktatörlüğünün, hem içerideki eski sınıf kalıntılarına, dirençlerine, hem de dışarıdan gelen emperyalist-kapitalist saldırganlığa karşı savaşım için gerekliliği, hayatiliği bilinir. Ama aynı zamanda devletin bürokratik bir makineye dönüşme-

mesi için gerekli tedbirleri alır. Bu nedenlerdendir ki devlet biçimi olarak komünü benimser. İşçi ve emekçilerin söz söyleme, karar alma, kararların yaşama geçirilmesinin denetleyicisi, öznesi olma olanaklarını sonuna kadar geliştirir.

Marx ve Engels proletarya diktatörlüğünün devletsizliğe doğru gidişin, her iki adımda devletin (ordu, polis, bürokrasi) daha az gerekli olacağını ısrarla savundu. Ama bunun gerçekleşmesi için öncelikle yapılması gerekeni Marx, 25 Eylül 1871 günü yaptığı bir konuşmada şöyle özetliyordu:

“Son hareketi komün oluşturdu. Şimdiye kadarki bütün hareketlerin en önemlisi komündü (.....) çünkü komün, siyasal iktidarın işçi sınıfı tarafından fethini simgeliyordu. Komün üzerine yanılmalar oldu. O yeni bir sınıf hükümeti biçimini bulamadı. Tüm çalışma araçlarının üreticiye verilmesiyle var olan baskı koşullarını ortadan kaldırarak ve böylece çalışmaya zorlayarak, sınıf egemenlik ve baskısını tek temelini ortadan kaldırıyoruz. Ama böyle bir değişikliğin gerçekleştirilebilmesinden önce, ilk koşulu proleter bir ordu olan proletarya diktatörlüğü zorunlu bir duruma gelir. İşçi sınıfı kurtuluş hakkını savaş alanında kazanmaktadır...”⁷

Devrim ve proletarya diktatörlüğü sorununa yaklaşım 2. Enternasyonal partileri içinde ve Ekim Devrimi öncesi ve sonrasında temel tartışma ve ayrışma konusu olmayı sürdürdü. Lenin 2. Enternasyonalci partilerin proletarya diktatörlüğünü anlamalarına dair şunları yazıyor:

“Küçük burjuva önyargılarla dolu, Marx'ın öğretisinde devlet konusundaki en önemli şeyi unutan İkinci Enternasyonalin ‘sosyalistler’i, devlet iktidarını kutsal bir şey, bir put ya da biçimsel oylamanın ‘tutarlı demokrasinin’ ya da bu zirveye ne ad verilirse verilsin) mutlak sonucu olarak görürler. Bunlar devlet gücünün yalnızca farklı sınıfların kendi sınıf araçları için kullanabildikle-

7) Marx, Fransa'da İç Savaş s.141

ri ve kullanmak (ve nasıl kullandığını bilmek) zorunda oldukları bir araç olduğunu göremiyorlar.

Burjuvazi, devlet gücünü, proletaryaya karşı, bütün emekçi sınıflara karşı kapitalist sınıfın bir aracı olarak kullanmıştır. En demokratik burjuva cumhuriyetlerinde durum bu olmuştur. Yalnızca Marksizmin hainleri bunu unutmuşlardır.”⁸

Devlet sorununda Marksist yaklaşımı ‘anlamayanlar, ya da çarpıtanlar’ sosyal şovenizmde konaklamışlardır. Rusya’da devrimin güncelliği, Leninist kesintisiz devrim teorisi ve karşı-devrimci güçlerin doğru tahlili, devrimdeki rolleri, proletaryanın diğer ezilen ve baskı altında olan kesinlikle ilişkisinin isabetle ortaya konması. Devrim ve iktidar sorununa dair tüm küçük burjuva oportünist, reformistlerden ayrı duruş, Lenin’i devrimin kaderi, Bolşevikleri devrimi örgütleyen, zafere taşıyan parti yapacaktır.

1. Emperyalist paylaşım savaşı, enternasyonal proletaryanın yanında saf tutanlarla, “kendi” burjuvalarının, “kendi” devletlerinin yanında yer alan “alçak” ve “uşak”ları ayırttırdı. Sosyal şoven “sosyalist” partiler, proletaryanın devrimin öncü gücü olarak konumlanmasına, burjuvazinin iktidarı zor yoluyla yıkarak, devleti paramparça ederek dağıtmasına ve burada durmaksızın kendi iktidarını, proletarya diktatörlüğünü kurmasına, sömürücü sınıfların tasfiye edilmesi, yeni bir toplumun inşasını gerçekleştirecek işçi sınıfı diktatörlüğünü uygulamasına karşı dururlar. İkinci enternasyonal partileri ve uzantıları işçi sınıfının kurtuluşu için savaşma yerine, “kendi” burjuvalarının, “kendi” devletlerinin yanında saf tutarak işçi sınıfına, ezilenlere en büyük darbeyi vurdular. Başta Almanya ve Batı Avrupa’da olmak üzere sömürü ve baskıya karşı ayaklanmış milyonlar, devrimi zafere taşıyacak devrimci komünist öncüden yoksun olarak art arda yenildiler. Böylece burjuvaziye ekonomik krizin, yıkımın faturasını işçi ve emekçilerin sırtına yıkmayı, faşist devlet biçimlerini inşa etmeyi de başaracak fırsatı sundular.

8) Lenin, Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü, s.191

Aynı dönemde Rusya'da da benzer tartışmalar ve saflaşmalar yaşanıyordu. Çarlık içine girdiği ekonomik yıkım derinleşiyordu. Savaş ağır ekonomik yükler getirmeye devam ediyordu. Savaşta kaybedilen insan sayısı arttıkça savaşa karşı tepki ve öfke de büyütüyordu. Menşevikler ve sosyalist devrimciler 2. Enternasyonal'in sosyal-şoven partilerini izlerken, Bolşevikler emperyalist savaşa karşı doğrudan cephe almayı ve savaşı iç savaşa, çarlığa karşı savaşa çevirmeyi görev ediniyordu. Bolşeviklerin bu enternasyonalist devrimci komünist yaklaşımına diğer küçük burjuva, burjuva liberal kesimler, ırkçı, sosyal şoven argümanlarla saldırıyorlardı. Avrupa'daki ihanet cephesi gibi "kendi" burjuvalarının, "kendi" devletlerinin yanında saf tutuyorlardı. Onlar, "kendi" burjuvaları için savaşmayı amaç edinirken, Bolşevikler, işçi sınıfı, yoksul köylüler, yani proletarya diktatörlüğü için savaşmayı amaç ediniyorlardı. Tüm bu gelişmeler bir kez daha ve teorik olarak değil pratik olarak devrim, demokrasi, proletarya diktatörlüğü sorununa, her siyasal kesimin yaklaşımını gözler önüne seriyordu. Şubat Devrimi ve işçi sovyetlerinin yeniden doğuşu bu tarihi sürecin başlangıcıydı.

Burada bir parantez açarak, 1905 Rus devrimi ve Sovyetler'in ortaya çıkışına dair birkaç şey söylemeden geçmeyelim. Sovyetler ilk kez 1905 Rus Devrimi sürecinde ortaya çıktı. İlk oluşum olarak Petersburg'da 1905'te patlak veren grevde yer alan işçilere mali destek sağlamak, Moskova'da ise grevdeki işçiler arasında koordinasyon sağlamak için kuruldu. Petersburg Sovyeti fabrikalarda seçilen temsilcilerin katıldığı ilk toplantılarında (13-17 Ekim 1905 tarihlerinde) Menşevik ve sosyalist devrimcilerin (SD) içinde yer aldığı bir yürütme kurulu oluşturuldu. Bu yürütme kurulu Petersburg'da gerçekleşen siyasal grevleri yönetti. Moskova ve Odesa'da da sovyetler toplanıp yürütmelerini seçti. Petersburg Sovyet Yürütme Kurulu 8 Aralık'ta Çar'ın asker ve polisleri tarafından basılarak tüm kurul üyeleri tutuklandı. Bu yolla Petersburg sovyeti dağıtılmış oldu.

Moskova Sovyetleri 7 Aralık 1905'te siyasal genel grev başlatınca, işçilere asker ve karayüz çeteleri saldırır. İşçiler barikatlarla direnir. Çatışmalar silahlı çatışmaya evrilir. 10 gün sürer. Moskova Sovyetleri silahlı ayaklanmaya son vermeye çağırır. Bu, ayaklanmanın yenilgisi ve sovyetlerin sonu olur.

Petersburg ve Moskova dışında başka kentlerde de sovyetler kurulur. Bazı kentlerde yönetim bir süre elde tutulur. 1906'nın ilk aylarında da varlıklarını yer yer sürdüren sovyetler daha sonra yenilir ve dağılır.

Lenin 1905 sonunda Rus Devrimi'ni her yönüyle değerlendirir. Önemli bir öngörü ve saptamada bulunur. 1905 sonunda yazdığı bir makalede "İşçi Vekilleri Sovyeti'nin Geçici Devrimci Hükümeti'nin bir embriyonu" olarak görülmesi gerektiğini söylüyordu.

Şimdi Şubat Devrimi sürecine ve sovyetlerin yeniden ayaklanma ve iktidar organları olarak şekillenmesine dönebiliriz. 1905 Devrimi yenilse de başta Rusya olmak üzere diğer ülke işçi ve ezilenleri için çok değerli deneyimler bırakmıştır. Gericilik yıllarında görülmeyen Sovyetler, Şubat Devrimi sürecinde ayaklanmanın ve iktidarın organları olarak, yeniden tarih sahnesine çıkıyordu. Şubat Devrimi'nin patlak verdiği ilk andan itibaren sovyetleri kurma fikri ortaya atılır. Devrimin ikinci günü fabrikalarda temsilci seçimleri yapılır. Bu temsilcilerin gerçekleştirdikleri toplantıda Geçici Sovyet Yürütme Komitesi (GSYK) (Menşevikler ağırlıktaydı) seçilir. GSYK, geçici hükümetin kurulmasına, taleplerinin yerine getirilmesi koşuluyla onay verir. Temsilcilerin ikinci toplantısında kendisini "devrimci demokrasinin kontrol organı" olarak tanımlar.

Çarlığın devrilmesi ardından ikili iktidar ortaya çıkmıştır. Bir yanda Menşevik ve SD'lerin desteklediği 'Geçici Hükümet', diğer yanda ise 'işçi, asker vekilleri sovyetleri'.

Sovyetlerin yeniden kurulması Petersburg'la sınırlı değildi. Moskova, Odesa vd. kentlerde işçi, asker (bunlar askeri elbise

giydirilmiş köylülerdi) sovyetleri. Keza kırdaki 'köylü sovyetleri' kurulmaya başlanmıştı. Tüm Rusya Sovyetleri Genel Kongresi'ne kadar, Petersburg Sovyeti "genel sovyetin işlevini" görür. İşçi ve asker vekilleri sovyetleri ve daha sonra kurulan köylü sovyetleri çeşitli işkollarında, fabrikalarda ya da asker elbisesi giymiş köylüler içinde kendi yöneticilerini seçiyor, onları denetliyor, gerekli gördüğü zaman görevden alıyor ve yerine yeni temsilci seçebiliyordu. Sovyetler kurulduğu ilk aşamada kendilerini yerel ve genel iktidar organları olarak konumlandırmaya da, Geçici Hükümet'i (Menşevik ve SD'nin etkisinde olması nedeniyle) desteklese de, taleplerini iletip, bunların yerine getirilmesi koşullunu (destek için) ileri sürmesi ve kendini, hükümetin görevlerini yerine getirip getirmediğiyle ilgili denetleyici organ olarak görmesi oldukça anlamlı ve önemlidir. Keza süreç içinde sovyetler bileşimini sürekli genişletmiş, farklı ihtiyaç ve çalışmalar ile ilgili bölümler oluşturmuştur. Bu bölümlere görevliler seçmiş, görevliler arasındaki ücret farklılığını kaldırmış, ortalama işçi maaşı ile görev yapılmasını sağlamıştır. Fabrika yönetimini eline almış, üretimi örgütlemiştir. Askeri gücün yeniden yapılanması, milis örgütlenmesine gidilmesinin yanı sıra, 'devrimci askeri konsey' kurulması yoluna gidilmiş ve bu askeri yapıları sovyetlere bağlı, onun talimatları doğrultusunda hareket eden bir güce dönüştürülmüştür.

1. Tüm Rusya Sovyet Kongresi 3 Haziran 1917 günü başlar. Kongreye binin üzerinde delege katılır. Oy hakkı olan delege sayısı 822'dir. Geri kalanların söz hakkı vardır. Delegelerin 285'i SD'ler, 248'i Menşevik, 105'i Bolşevik, geri kalanlar ise küçük grupların etkisinde olanlardır. 1. Tüm Rusya Sovyet Kongresi'nin (TRSK) en önemli gündem maddesi iktidar sorunuydu. Menşevikler ve SD'ler burjuvazinin sabotajlarından korkuyorlardı. Burjuvazisiz iktidarı almanın olanaklı olmadığını düşünüyor, bunun propagandasını yapıyorlardı. Kongrede, Menşevik lider Çereteli şu kesin yargıda bulunuyordu:

“Halihazırda Rusya’da ‘bize devret, sen çek git, biz senin yerini alacağız’ diyebilecek bir parti yok” diyordu. Çereteli bu iddiasını yüksek sesle tekrarlarlarken, arkalardan güçlü bir ses; “Hayır, böyle bir parti var” diyordu! Lenin ilgi odağı oluyor ve kürsüye çıkarak şöyle konuşuyordu:

“Rusya’da bütün iktidarı üzerine alamaya hazır olduğunu söyleyebilecek bir siyasi parti bulunmadığını söylendi. Ben bulunduğumu söylüyorum. Hiçbir siyasi parti bunu reddedemez; partimiz, tüm iktidarı devralmaya her an hazırdır!”

“Kongre kodamanları” Lenin’in sözlerini gülerek alaya almalarla karşılaşalar da Lenin: “İstediğiniz kadar sırtın....” dedikten sonra Bolşeviklerin Nisan Kongresi’nde aldığı kararları açıklar. Bu konuşmanın ve sunulan programın olumlu etkisi hemen görülür. SD’ler ve Menşevikler Lenin’in konuşmasının ve sunulan programın etkisini tersine çeviremeseler de, kongreye sundukları karar tasarısı kabul edilir. Bu karar şöyledir:

“Rusya devriminin bugünkü durumunda bütün iktidarın İşçi ve Asker Vekilleri Sovyetleri’ne devri, sovyeti önemli ölçüde zayıflatacak, ona halen hizmet etmekte olan elemanların uzaklaşmalarına neden olacak ve devrimin çökmesi sonucunu doğuracaktır.”⁹⁾

Kongre yukarıdaki kararın yanı sıra önemli bir karar daha alır; 1. TRSK Geçici Hükümet’i denetleme görevini sürdürmektedir.

Sonraki günlerde sovyetlerin faal rolü ile ilgili bir durağanlık görülsede, sorunlar sürüyordu. Nitekim kısa zaman sonra başta Petersburg sovyetlerinde olmak üzere, Bolşeviklerin düşünceleri, öneri ve sloganları kabul bulmaya başladı. Bolşeviklerin Petersburg’da 10 haziran’da yapmayı planladığı gösteriyi “komplo” olarak niteleyip, Petersburg Sovyet Yürütme Komitesi, Köylü Vekilleri Sovyet Yürütme Komitesi, fabrika bürolarının katıldığı

9) Aktarımlar 1917 Sovyet Devrimi 1. cilt s:194, 195, 197’den

bir toplantı yaptılar. SD'ler ve Menşeviklerin önerisiyle grev yasaklandı. Ama aynı toplantıda kitlelerin taleplerini dile getirme isteği de göz önünde bulundurularak, kendilerinin belirlediği bir tarihte gösteri yapma kararı da alındı. (Bolşevikler zor da olsa gösteri yapmama kararına uydu.) O gün geldiğinde her mahalleden, fabrikadan, merkezden meydana yürüyenlerin ellerinde kızıl bayrak, dillerinde Bolşeviklerin sloganları vardı. Geçici Hükümete destek amacı güdülmesine rağmen, tek tük duyulan destek sloganı ise, kalabalıklar alaya alıyor ve bastırıyordu.

Bütün bu gelişmeler ve ağırlaşarak süren savaş, açlık ve yoksulluk Geçici Hükümet (GH) ve yandaşlarının belirlenen taleplere yanıt olamaması, Bolşeviklerin sovyetlerdeki etkisini hızla büyütüyordu. Bolşevik ajitatörlerin, çalışanların seferber olması, işçi ve köylülerin taleplerini sahiplenmesi ve çözüm planının sürekli anlatılması, gelişmelerin de Bolşevikleri doğrulaması neticesinde işçi ve köylü vd. Sovyetlerde yeni bir yaklaşımı meydana getirdi. Bu gelişmeleri gören Bolşevikler, hızla yeni bir döneme girişin hazırlığını yapmakla kalmayıp 2. TRSK'nin toplanması çağrısını yükseltiyorlardı.

Şubat Devrimi ile yıkılan Çarlık otokrasisi yerine burjuvazi mi iktidarın sahibi olacak, yoksa işçi, köylü, asker vekillerinin oluşturduğu sovyetler mi? Menşevikler ve SD'ler başta olmak üzere birçok grup iktidarı burjuvaziye teslim etmeyi, 'başka bir yolun, çıkışın mümkün olmadığını' savunuyorlardı. Lenin ve Bolşevikler ise, GH'ye desteğe son verilmesini, eski devlet organlarının toptan dağıtılmasını, iktidarın işçi, asker, köylü sovyetlerine verilmesini zaman kaybedilmeden bankaların tek bir ulusal bankada birleştirilmesini, büyük çiftliklere el konulmasını, toprağın ulusallaştırılmasını, demokratik bir barışın sağlanarak savaşa son verilmesini ısrarla savunuyorlardı. Böylece bir kez daha devrim ve devrime karşı olanlar saflaşıyordu. Zaman ilerledikçe kriz büyüyordu ve işçi, asker, köylü sovyetlerinde GH'ye destek azalıyor, emperyalist savaş sürdürme politikasına tepkiler de büyüyordu. SD'ler ikiye bölünmüş durumdaydı. Sol

SD'ler, Bolşevikleri desteklemeye, devrim cephesine durmaya başlamıştı. Menşevikleri destekleyen önemli bir kesim (buna Enternasyonal Birlik grubu dahil) Menşeviklerin izlediği politikalara desteğini çekiyordu. Böylesi bir süreçte sovyetlerin rolü ve önemi bir kez dah güçleniyordu. Ve 2. TRSK'nin toplanması çağrıları yükselmeye başladı. Menşevikler ve SD'ler işçi, asker, köylü sovyetlerinde giderek artan Bolşevik politikaların, çağrıların etkisini görüyorlardı. Bu nedenle 2. TRSK'nin toplanmasını geciktirmeye çalışıyorlardı. Kurucu Meclis seçimlerini öne çıkarıyorlardı. Böylece burjuva iktidarın etkisini artırmayı, dikkati buna yönelterek sovyetlerin daha etkili bir rol oynamasını engellemeyi umuyorlardı.

Temmuz ayı hareketli geçecekti. Bolşevik propaganda ve hızla artan siyasi, örgütsel etkisi GH'yi, SD'leri ve Menşevikleri korkutuyordu. Bolşevik propagandayı, örgütsel çalışmasını engellemeyi zorunlu görüyorlardı. Burjuvazi ve destekçileri Lenin hakkında karalama kampanyasına çoktan başlamışlardı. Bolşeviklerin Temmuz'un başında yapmayı planladığı gösteriyi de "kalkışma, darbe girişimi, provokasyon" vs. olarak niteleyip saldırılarını yoğunlaştırdılar. Bolşeviklere dönük tutuklamalar, Lenin'in tutuklanıp yargılanması için kararlar çıkarıldı ve harekete geçildi. Lenin illegale çekilmek ve devrimci savaşımı o koşullarda yönetmek zorunda kalacaktı. Bütün bu engellemelere, gözaltı, tutuklama saldırılarına rağmen, Bolşevik gazeteler çıkmaya, propaganda yaygınlaşmaya, etkisi büyümeye devam etti.

GH, 1. TRSK'nin aldığı "demokratik barış, yaşamak için gidecek" vb. sorunların çözümü ile ilgili herhangi bir başarı gösteremedi. Eylül ayında kriz daha da derinleşti. Lenin ve Bolşevikler devrimci bir ayaklanmanın kaçınılmazlığından, zora dayalı bir devrimin gerekliliğinden kuşku duymuyorlardı. Bolşevikler 6. Parti Kongresi'nde bu doğrultuda aldıkları kararları pratikleştirmek için çoktan çalışmaya başlamışlardı. İşçi, asker, köylü sovyetlerin tekrardan canlanması temel önemdeydi. Siyasal, örgütsel hazırlığın yanı sıra askeri hazırlık, askeri birimler içinde-

ki çalışmalara büyük bir önem verdiler. Lenin 29 Eylül 1917'de şöyle yazıyordu:

“Kriz olgunlaşmıştır. Rus Devrimi'nin bütün geleceği tehlikede. Bolşevik Partisi'nin onuru tehlikede, enternasyonalist işçilerin sosyalist devrimin tüm geleceği tehlikede.¹⁰

Lenin dönüm noktası olacak anın geldiğine karar vermiştir. Eylem sloganı olan “silahlı ayaklanmaya hazır olun” şimdi direktife dönüşmüştür: “Hemen harekete geçin!”

Kornilov ayaklanması hem işçi ve askerlerde hem de köylü bölgelerinde burjuvazinin, monarşi yanlılarının iktidarı tekrar ele geçirmek ve eski düzeni yeniden kurma komplolarına girişimini görmüş, destekçilerini (SD'ler ve Menşevikler) de daha fazla tanıdı. Lenin bütün gelişmeleri irdeledikten, Petersburg ve Moskova sovyetlerinin güçlü desteğini aldıklarını bilerek, “Bolşevikler iktidarı alabilir, almalıdır” diyordu.

SD'ler ve Menşevikler daha fazla direnemediler. 2. TRSA Vekilleri Kongresi'nin toplanmasına karar verildi. Her bölgeden, kesimden (işçi, asker, köylü) temsilcilerin 20 Ekim'e kadar Petersburg'a göndermeleri istendi. 2. TRSA Vekilleri Kongresi yaklaştıkça siyasal atmosfer de sertleşiyordu. Sovyet temsilcileri Petersburg'a gelip beklemeye başlamışlardı. Bolşevikler işçi ve asker vekilleri içindeki çalışmalarını tüm gücüyle artırmıştı. “Tüm iktidar sovyetlere, tek karar mercisi sovyetler”i şiarını hâkim kılmaya kararlıydılar.

“25 Ekim (7 Kasım) sabahı proleterler başkentin stratejik noktalarını ellerinde bulunduyorlardı.” Hükümetin elinde askeri bölge ve kışlık sarayı kalmıştı. Askeri devrim komitesi zafer günü şöyle bir bildiri yayınladı:

“G.H. devrilmiştir. Devlet erki Petrograd (Petersburg) proleterleri ve garnizonun başındaki Petrograd işçi ve asker vekilleri sovyeti organına -Askeri devrim komitesi- geçmiştir.

10) 1917 Sovyet Devrimi II s:32

İnsanların uğruna savaştıkları davanın başarısı, acil demokratik bir barış yapılması, özel mülk sahiplerinin bertaraf edilmesi, sanayide işçi denetiminin kurumsallaşması ve sovyet hükümeti'nin kuruluşu sağlanmıştır.”¹¹

25 Ekim'de burjuva G.H'yi dağıtan Petersburg sovyeti askeri devrim komitesi, iktidarı aynı günün akşamı toplanan 2. TRS kongresine devretti. 2. TRSK'ye Bolşevikler 390 kişilik grubuyla katılıyordu. Sağ S.D'ler 60, sol S.D'ler ise 170 kişilik grup oluşturmuşlardı. Menşevikler perişan haldeydi, 80 (Bund dahil) kişilik grup oluşturabilmişti. Menşevikler ve S.D'ler “Kışlık Saray'ını savunmak için” kongreden çekilme bildirisini kürsüde okudular. Bu isimlerin kongreye kattıkları kayıtlı toplam delege sayısı 140'ı buluyordu. Arkalarından bu sayıda delegeyi götürecekleri var sayılıyordu. Ancak gelişmeler, tartışmalar sonucunda Menşevik gruptan ‘Birleşik Enternasyonal gruba, sağ S.D'ler den sol S.D'lere geçen delegeler oldu. Sonuçta S.D'ler ve Menşeviklerin Kongre'den ayrılma çağrılarına yalnızca 70 delege uydu.

26 Ekim sabaha doğru Kongre oturumu yeniden başlar ve bu arada Kışlık Saray'ının ele geçirildiği, G.H. üyelerinin ‘Kızıl Muhafızlar’ tarafından tutuklandığı haberi gelir. G.H. artık yoktur. Ve Kongre'ye peşpeşe proleter devrimin zafer haberleri ve devrimden yana tavır alan ordu birliklerinin haberleri gelir.

2. Kongre'de Lenin'in başkanlığında on beş kişilik ‘Sovyet Halk Komiserliği Hükümeti’ kuruldu. 2. TRSK, bütün cephe-lerde ateşkes ve demokratik bir barış yapılması için karar aldı. Büyük çiftliklere, çarlık ve manastır arazilerine tazminatsız el konulmasına, köylü komitelerine devrine, ordunun demokratikleştirilmesine, üretimde işçi denetiminin sağlanmasına, açlığın önlenmesi için acil eyleme geçilmesine, halkların (ulusların) kendi kaderini tayin etmeleriyle ilgili kararlar alınır. Artık tüm

11) 1917 Sovyet Devrimi II, s.219

iktidar “İşçi, Asker ve Köylü Vekilleri”nin elindedir. Uzlaşmacı merkez yürütme kurulunun hak ve yetkilerine son verilmiştir.

Burjuvazi ve onun destekçilerinin sovyet iktidarını yıkma girişimleri, sabotajları, ayaklanma denemeleri, askeri saldırılar sürse de, sovyetler, başta kentlerde olmak üzere sürekli güçlenir, denetim ve yönetim alanını büyütür. Tüm Rusya'ya yayılır.

Menşevikler ve SD'lerin, ömrünü çoktan doldurmuş Kurucu Meclis'e sarılmaları da para etmez. Kurucu Meclis'in toplanmasına müdahale etmeyen Bolşevikler, toplantıya katılır. “Kurucu Meclis'in feshedilmesi, tüm iktidarın işçi, asker, köylü sovyetlerinde” olduğuna dair sundukları önerge reddedilince, toplantıyı terk ederler ve Kurucu Meclis zorla dağıtılır.

Tüm Rusya Köylü Sovyetleri Kongresi'nin toplanması ve Tüm Rusya işçi asker sovyetleri ile birleşme kararı alması, devrimin kentlerde olduğu gibi kırdı da hızla hâkimiyetini kurduğunu gösteriyordu.

1917 Şubat ve Ekim devriminin yankısı Avrupada görülmüyordu. 1918 Kasım'ında Berlin'de 500 bin kişinin katılımıyla başlayan grev Almanya'nın diğer kentlerine yayıldı. Berlin'de ordu birliklerinin isyanı desteklemesiyle birlikte imparatorluk yıkılır. Yerine İşçi Asker Konseyi kurulur. Kuzey'de 3 SPD'den, 3 temsilci de SPD'den daha solda olan USPD'den yer alır. Bu partiler burjuva parlamentoyu savunmakta birleşiyorlardı. USPD, parlamentonun yarısına işçi asker konseyini savunuyor görünüyordu. Spartakistler (Rosa ve K. Liebknecht önderlik ediyordu) ise “Bütün İktidar Konseylere” şiarını yükseltiyorlardı. Rosa ve K. Liebknecht katledildiler. Konsey hızla çözüldü. İktidar burjuvaziye verildi. Almanya'da II. Enternasyonal'in önder partisi iktidarı burjuvaziye teslim ederek işçi sınıfına en büyük ihaneti gerçekleştiriyordu. Diğer yanda III. Enternasyonal'in önder partisi Rusya'da iktidarı proletaryaya, sovyetlere kazandırıyor.

Avusturya'da da II. Enternasyonal partisi etkindi sokaklara dökülen işçiler “Tüm İktidar Sovyetlere, Yaşasın Proletarya Dik-

tatörlüğü” sloganlarını yükseltiyordu. Ama iktidarı alacak bir devrimci komünist öncü yoktu, iktidarı burjuvaziye teslim eden partiler vardı. Teslim ettiler.

Bir diğer örnek de İtalya’ydı. Almanya ve Avusturya’ya benzer şeyler yaşadı. 3,5 milyon işçi fabrikaları işgal etmişti. Silahlıydılar, komiteler şeklinde örgütlenmişlerdi. Ama burada da komünistler azınlıkta kalmıştı. İhanet partileri devrimi engelledi. Burjuvaziyle uzlaşma yolunu seçti.

Bu örnekler dışında birçok ülkede işçi sınıfının görkemli savaşımına ve 2. Enternasyonal partilerin ihanetine tanıklık edildi.

Bütün bu tarihi deneyimler bize işçi ve ezilenlerin devrimci gücünü, yaratıcılığını, başarıma olanaklarını vs. gösterdiği gibi, burjuvaziye, sömürgecilere karşı devrimci komünist bir öncüye sahip olmasının ne denli hayati bir sorun olduğunu da gösterir. Bu yalnızca devrimin zaferi ile sınırlı olmadığını, zaferin perçinlenmesi, nihai hedefe durmaksızın yürümesi içinde zorunlu olduğunu gösterir. Keza, 2. Enternasyonal’ın sosyal-şoven partilerinin işçi sınıfı davasına ihanetlerinin ardından, faşist rejimlerin kurulması ve büyük yıkımların gerçekleşmesinin önünü açtı.

Dünden farklı olarak bugün burjuva parlamentonun işlevi, rolü daha biçimsel bir hal aldı. Lenin’in “burjuvazinin ahır” olarak tanımladığı burjuva parlamento, bugün işçileri, ezilenleri sömürü ve zulüm düzenine boyun eğmeleri için her türden yalanın, soysuzluğun, maskaralığın yapıldığı batakhaneye dönüşmüştür. Kitlelerin, farklı “renkte” partilerine, onların bu batakhanede şov yapacak adaylarına, 4-5 yılda bir oy vermeye çağırarak, “büyük” bir “demokrasi” oyunu oynanır. Bunun dışında ne yerelde ne de genelde izlenen politikalara, alınan kararlara seçenlerin katılma ve denetleme hakkı ve olanağı yoktur. Bir sonraki seçimde (tabii sermayenin yüksek menfaatleri için darbe olmazsa) önüne konulacak sandığa gitme ve burjuvazinin bir başka partisine oy verme hakkı olacaktır! İşte burjuvazinin o “büyük demokrasi”si bundan ibarettir. Devrimci, komünist

partiler bu “büyük demokrasi”den yararlanmasın diye ya yasaklanırlar ya da önlerine sayısız engel çıkarılır. Propaganda, ajitasyon, eylem ve örgütlenmeleri engellenir. Bütün bu engelleri aşarlarsa, bugün HDP örneğinde görüldüğü gibi devletin doğrudan saldırısına, gözaltı, tutuklama, kapatılma ve öldürülmeye varan uygulamalarla karşı karşıya kalırlar.

Ekim Devrimi sömürücü sınıflara karşı, işçi ve ezilenlerin devrimci şiddetinin zorunlu olduğunu; işçi ve köylü sovyetlerinin burjuva demokrasisinden bin kez daha demokratik olduğunu, proletarya diktatörlüğünün zorunlu olduğunu ve sınıfları tasfiye ederek sınıfsız toplumu inşa edip, devletsizliğe doğru gidişte vazgeçilmez olduğunu göstermiştir.

Sömürücü sınıfların saldırı ve direncinin nihai olarak yok edildiği, sınıfların maddi varlık zemininin tasfiye edildiği, yeni insan ve yeni toplumun yaratılmaya yürüdüğü her ileri aşamada, bürokratik bir aygıt olarak devletin gereksiz bir makineye dönüşeceğini, dönüşmesi gerektiğini, Ekim Devrimi deneyimi ışığında söyleyebiliriz.

Ekim Devrimi'nden günümüze düşen gün ışıklarından biridir sovyet deneyimi. 1905 Devrimi'nde işçilerin özsavunma örgütleri olarak doğan ve siyasal grevleri yöneten bir ayaklanma örgütü olarak öne çıkan sovyetler, devrimin yenilgisiyle tasfiye olsa da işçi ve köylülerin politik bilincinde derin izler bıraktı. 1917 Şubat Devrimi'nde işçi ve köylüler o izlerin peşinden sovyetleri yeniden canlandırdı. Sovyetler artık bir savaşım örgütü olmanın yanı sıra İşçi Sınıfı ve Köylülüğün Devrimci İktidarını temsil ve tesis eden bir iktidar organıydı. Önünde Paris Komünü'nün dışında bir mücadele deneyiminin olmadığı koşullarda sovyetler, tıpkı Paris Komünü'nde olduğu gibi, önce etraflıca düşünülmüş, tasarlanmış eksiksiz bir “proje” değildi. Mücadelenin içinde doğup serpildi. Onun karakterini sezen, tarihsel deneyim ve birikimle arasındaki güçlü ilişkiyi kurabilen devrimci öznenin politik kavrayışla proletaryanın devrimci stratejisine içerildi. 1905 Devrimi'nde sovyetlere bakan Lenin'in orada komün tipi

iktidar organının rüşeym halini görmesi ile Ekim Devrimi'nde "Bütün İktidar Sovyetlere" sloganı ve sovyet iktidarının tesisi arasında bu politik kafa açıklığı ve mücadele kararlılığı vardır.

Sovyetler, Ekim Devrimiyle birlikte proletarya diktatörlüğü'nün iktidar organı olarak komün deneyiminin ötesine geçmiştir. Aynı zamanda emperyalist işgale karşı mücadele biçiminde yürütülen iç savaş sürecinde hem savaş örgütü hem de iktidar organı olarak zaferi tesis ve temin etmiştir.

Günümüzde ezilenlerin mücadelelerinde birer öz savunma örgütleri olarak doğan, ayaklanma ve direniş örgütleri olarak gelişen ve nihayet özyönetim deneyimleriyle iktidar organı olma potansiyelini taşıyan örgüt formları Ekim Devrimi'nin ve sovyet deneyiminin prizmasından saçılan renk tayfıdır. Arjantin isyanında fabrika işgallerini örgütleyen ve üretimi yöneten, işçi-işsiz meclisleri, ayaklanmayı yürüten halk meclisleri; Bolivya'da 'Mahalle Birlikler Federasyonu (FEJUVE) ve ezilenlerin birlikte karar alıp denetledikleri Cabildo Abierto (Açık Meclis); Venezuela'da 'halk çemberleri'; Meksika'da 'Oaxaca Komün' deneyimi; Bakure Kürdistan'da 'özyönetim direnişleri'nde rol oynayan meclis ve halk inisiyatifleri vd.... 21. yüzyıl başlarında isyanlarla boy veren, kimi yerlerde silahlı öz savunma formlarını da örgütleyen organlar oldular. İktidarın alınması veya savunulması halinde birer iktidar organı olabilecek meclis, komün, konsey, birlik federasyonu biçiminde toplumsal, siyasal mücadelenin araçları olmayı sürdürüyorlar. Ayaklanma ve devrim süreçlerinde özyönetim iradesi ve ifadesi potansiyelleriyle varlık buluyorlar. Ve nihayet Rojava'da iktidar olma özelliğini kuvveden fiile geçiren bir düzey ve nitelik kazanan komün, meclis ve kanton deneyimi Ekim Devrimi ve Sovyetlerin ışığının kızıl tayfını bütün canlılığıyla yansıtıyor. Yeni bir dünyanın, ezilenleri iktidarının şafağını temsil ve tesis ediyor.

"Ya Barbarlık Ya Sosyalizm" şiarı emperyalist küreselleşme döneminde daha bir anlaşılır ve anlamlıdır. O halde ya yeni Ekimler yolunda kurtuluşa ya da küresel emperyalizm ile dün-

yanın mahvı gerçeğı ile karşı karşıyayız. Bu tarihi süreçte, proletaryanın ve onun öncü kurmayının rolü ve önemi tartışmasıdır.

Dünyanın işçileri, ezilenleri insanlığın kurtuluşu için tek yolun devrim ve sosyalizm olduğunu, daha güçlü bilince çıkarmak ve bu uğurda savaşmak zorundadır. Ekim Devrimi bu savaşım-
da en güçlü silahlarıdır.

EKİM DEVRİMİ: DEVRİMCİ KOPUŞ DEVİRİM VE DEVRİM TEORİSİ

Mustafa Öner

Yeni bir çağa (Emperyalizm ve proleter devrimler çağına) damgasını vurarak insanlığın ve doğanın geleceğini güvenceye alınmasına kapı aralayan 17 Ekim Devrimi, hangi devrim teorilerinden, anlayışlardan devrimci kopuşlar yapılarak başarılmıştır?

1- 19. Yüzyılda Proletaryanın Devrimci Kopuş Eşikleri

Marx ve Engels'in geliştirdiği proleter devrim anlayışı ve programı Avrupa'da bilhassa Fransa'daki sınıf savaşımının deneyimlerinden süzölmüştür. Proletaryanın burjuvaziden kopuş momentleriyle, bağımsız, örgütlü bir sınıf ve politik özne olarak devrim sahnesine çıktığı süreçlerde biçimlenmiştir.

1848-'50 Avrupa devrimleri, proletaryanın bu devrimlere aktif katılımı, kimi yerlerde ayaklanmalara öncülük etmeleri, Komünist Manifesto ile burjuvaziye karşı kendi programını bayraklaştırmaları tarihsel kopuş eşiğidir. Bu devrimci iklim aynı zamanda anarşistlerin devrim anlayışı ve devletin hemen lağvedilmesi yaklaşımlarına karşı ayırım noktalarını belirginleştirir.

Devrimci programın hedefinde demokratik cumhuriyet vardır ve henüz devleti ele geçirme ve yönetme esasını taşır.

1871 Paris Komünü ikinci kopuş eşiğidir. Proleter devrim teorisini derinleştirir. Devleti ele geçirme ve yönetme anlayışından kopulur. Proletarya iktidarı aldığı anda devleti parçalamalı ve yeni tipte örgütlenmelidir fikri devrim programının omurgasını oluşturur. Yeni tipte devlet, komün tipinde, devlet olmayan devlet biçiminde form bulacak bir proletarya diktatörlüğü olacaktır.

Marx ve Engels'in özel çabalarla kurduğu ve önderlik ettiği 1. Enternasyonal'in devrim anlayışı ve programı bu zeminde biçimlenmiştir. Proleter devrimin en gelişmiş kapitalist ülkelerden başlayacağını öngörmüştür.

2- 2. Enternasyonal ve Devrim Anlayışı

2. Enternasyonal 14 Temmuz 1889'da Paris'te kurulmuştur. Enternasyonal'in kuruluşunda aktif rol oynayan partiler kuruluşları yıllarda henüz gençti. Sınıf mücadelesinin, örgütlenmenin ve politikanın sorunlarının çözümü konularında tecrübesizlerdi. 2. Enternasyonal partileri içerisinde Marksist birikim ve nicelik olarak en güçlü parti Alman Sosyal Demokrasi Parti'ydi (SPD). Ve Kautsky gibi önderler SPD'nin teorisyenlerindendir. Örgütlenmeleri gevşek, esnek ve açık biçimdeydi. Paris Komünü dışında pratik devrim tecrübeleri olmamıştı.

2. Enternasyonal içerisinde devrim teorisiyle ilgili görüş ayrılıkları kuruluşundan hemen sonra ortaya çıkmıştır. Oportünizm, revizyonizm, reformizm ve ekonomizm olarak şekillenen bu düşünce akımları teoriye, politikaya, örgütlenmeye yansıdığı gibi devrim teorisine de dolaysız yansımıştır. Bu yansıma kısaca şu şekilde formüle edilebilir: Devrimi örgütleme değil, bekleme, burjuvaziye havale etme ve kendiliğinden gerçekleşmeye bırakma.

Enternasyonal içerisinde bu oportünist-revizyonist ve ekonomist teorinin öncülüğünü yapanların başında ise kötü ünlü Eduard Bernstein gelmektedir. Bu konular üzerine Engels'in yürüttüğü tartışmalar bilinir. Alman Sosyal Demokrat Partisi sağa kaydıkcça Marksizme saldırıları da artmaktaydı. Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin oportünist kanadının Enternasyonal'in kongrelerinde Komünist Manifesto'nun zamanının geçtiğini açıktan savunmaları; Kautsky'nin 1891'de yazdığı Erfurt Programı bu döneme rastlar. Bernstein'in ise teorik ve ideolojik olarak çürümenin zirvesine ulaştığını, şu görüşlerinden çıkartıyoruz: Ekim 1891'de SPD'nin Hannover'deki bir konvansiyonuna yazdığı mektupta;¹² Marx'ın artı-değer teorisine karşı çıkar. "Sınıf mücadelesi teorisini, materyalist tarih anlayışını ve sermayenin yoğunlaşmasını reddetti... Burjuva vatanseverliğini destekledi. Militarizmi onayladı, emperyalizmi ve sömürgeciliği kutsadı..."¹³

Bu burjuva revizyonist görüşün ulaştığı sonuçlar; proletarya devrimini hem gereksiz hem de imkânsız görmek oldu. Bernsteingiller Marksizmi, sosyalizmi inkâr ve tahrif ederler. "Üretici güçlerin gelişimi kaçınılmaz olarak kapitalizmin çöküşünü hızlandıracaktır, bu nedenle proletaryanın devrim yapmasına gerek kalmamıştır" görüşünü ileri süren Bernstein, fikrini "Sosyal Demokrasi-Marksistler artık devrim yapmaktan vazgeçmelidir" önerisinde bulunmaya vardırır.

Bernstein'in teorisine göre; üretici güçlerin gelişmesi sonucu kapitalizm yıkılacağı için proletaryanın siyasal mücadele yürütmesine gerek yoktur. Sadece ekonomik haklarının düzeltilmesi için mücadele etmeleri yeterlidir. Bunun politik karşılığı ise; devrimi burjuvaziye havale etmek, dolayısıyla kendiliğindenliğe

12) Bernstein bu revizyonist görüşlerini bütünlüklü olarak "Sosyalizmin Önkoşulları" adlı kitabında ortaya koymuştur. Aynı kitap İngiltere'de "Evrimeci Sosyalizm" adıyla yayımlanmıştır. Bkz. William Z. Foster 3 Enternasyonal'in Tarihi, Yazılama Yayınları.

13 William Z. Foster, age, S.171.

terk etmektir. Devrimi örgütleyen değil bekleyen seyirci pozisyonunda kalmaktır.

2. Enternasyonal’de sınıf işbirlikçi, ekonomist, revizyonist düşüncelerle marksist düşünce arasındaki ayrılıklar her kongrede biraz daha keskinleşmiştir. 1891’de Brüksel’de toplanan ikinci, 1893’te Zürich’te yapılan üçüncü, 1896’da Londra’da gerçekleştirilen dördüncü kongreler bu ayrışmalarla geçmiştir. 1904’te ise Amsterdam’da toplanan altıncı kongrenin ağırlıklı gündemi ise Bernstein’gillerin burjuva revizyonist görüşlerinin tartışılmasına ayrılmıştır. Bu kongrede netleşen sonuç; revizyonizmin, sınıf işbirlikçi-sağ oportünist anlayışın bir bütünlük halinde tamamlanmışlığının kanıtı olmuştur.¹⁴

Kongrede ortaya çıkan bu netleşmede, Lenin’le birlikte SPD önderlerinden Rosa Luxemburg ile Clara Zetkin’in belirleyici rolleri olmuştur.

2. Enternasyonal oportünistleri, revizyonistleri çürütülen bu anlayışlarıyla Marx-Engels ve 1. Enternasyonal’in sosyalist devrim teorilerinin içini boşaltarak etkisizleştirmeye çalışmışlardır. Lenin ve Rosa gibi devrimci-komünist önderler ise Marksist devrim teorisini çarpıtmalardan arındırarak ona açıklık-netlik kazandırmışlardır. Lenin’in önderliğinde Bolşevikler 1905 Devrimi’yle ilişkilenerken ufuklarını genişletirken, yönlerini sosyalist devrime çevirirken hep bu proleter devrim teorisi ön açıcı olmuştur. 2. Enternasyonal oportünistleri ise çöküşe giden yolda baş başa kalırlar.

3-1905 Devrimi: Bolşeviklerin Menşeviklerin Devrim Anlayışından Ayrışması-Kopuşu

Rus sosyal demokrat örgütleri arasında devrim anlayışı, devrim partisi vb. gibi konularda farklı görüşler varlığını sürdürmektedir.

14) Üçüncü Enternasyonal’in Tarihi, S.149

Devrimci durum geliştikçe sorunlar, eksiklikler ve örgütlenmenin ihtiyaçları daha somut biçimde görülmeye başlar. Aynı zamanda sosyal demokrasi-sosyalist hareket saflarında devrim anlayışında ve devrim partisi ile parti üyeliği konularında da iki çizgi, iki anlayış şeklinde görüş ayrılıkları netleşmeye başlamıştır. Raboçeye Dyelo “yeni Iskracılar”, ekonomistler ve Martinov gibiler 2. Enternasyonal çizgisindeki devrim anlayışının takipçisi olurlar. Bolşeviklerin devrim anlayışı ise; “silahlanmış proletaryanın hegemonyasında gerçekleştirilecek olan devrim”dir. Zora dayalı bu devrim biçimi kaçınılmaz olarak nasıl bir parti, kadro tipi ve üyelik kıstaslarını da beraberinde gündemleştirmiştir.

Bolşevikler 2. kongrede Menşeviklerin devrimi burjuvaziye havale eden anlayışından kopuş gerçekleştirmeye yetinmediler. Parti üyeliği şartında da ayrı düşükleri için buradan da kopuştular. Çünkü bu fark görüldüğü kadar basit değildi. Önemsiz gibi anlaşılabilecek temel ayrım, ilkeseldi. Devrimi örgütleyen, yöneten, yapılanmasına öncülük eden çelik disiplinli sıkı örgütlenmesi olan militan devrim kadroları ile bir devrim partisi mi yaratılacak, yoksa gevşek örgütlenmesi olan ilkeleri, işleyişi sulandırılmış sıradan üyelerin toplandığı liberal-küçük burjuva bir kitle partisi mi?

2. kongrede çoğunluğun oylarıyla Bolşeviklerin önerisi onaylanır. Çıkan kararlarla Menşeviklerin devrim anlayışında olduğu gibi parti anlayışıyla üyelik kıstası düşüncelerinden de Bolşevikler köklü kopuşlar gerçekleştirir.

1905 Mayıs'ında toplanan RSDİP 3. Kongresinin asıl gündemi ise 1905 burjuva demokratik devriminde sosyal demokrasinin tavrının ne olacağıdır. Menşeviklerin yaklaşımı gibi; başlayan demokratik devrime ilgisiz kalıp, devrimi burjuvaziye bırakan kendiliğindencilüğün teorisini yapıp bekleme pozisyonunun da mı kalmalı, yoksa devrime aktif biçimde katılarak proletaryanın hegemonyasını sağlamaya mı çalışmalı? Bu stratejik taktiğe bağlı olarak kurulacak olan geçici devrimci hükümette yer almalı mı,

alınacaksa hangi koşula bağlı olmalı? İşte 3. kongre bu sorulara yanıt aramaya çalışır. Çıkan sonucu karara bağlar. Kongre, Bolşeviklerin bu konulara ilişkin hazırladığı formülasyonu onaylar. Menşeviklerin anlayışları ise mahkûm edilir.

Lenin “Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği” kitabını bu süreçte kaleme almıştır. Bu eserde Lenin bütün boyutlarıyla üzerinde durduğu gibi Menşeviklerin devrim anlayışlarıyla aralarına kalın çizgiler çizerler. Bolşevikler aynı kongrede demokratik devrimden sonra önlerinde sosyalist devrim görevlerinin olduğunu saptamışlardır. Bu bakımdan da 3. kongre Bolşeviklerin devrim tarihinde önemli dönüm noktalarından birisi olma özelliğine sahiptir.

Çarlık Rusya’sının sosyo-ekonomik ve politik yapısından ötürü, sosyal demokrasinin(Marksistlerin) birincil görevi asgari programın-burjuva demokratik devrimin-kapsadığı sorunların esasını çözmektir. Bu görevlerle ilgili kongrede alınan kararların bazıları şunlardır; Birincisi: “Proletaryanın hem dolaysız çıkarlarının hem de sosyalizmin nihai hedefleri uğruna mücadelenin çıkarlarının mümkün olduğunca bir politik özgürlük ve dolayısıyla otokratik hükümet biçiminin yerini demokratik cumhuriyetin almasının gerektiği...”¹⁵ İkincisi ise bu cumhuriyetin ancak muzaffer bir halk ayaklanmasının sonucunda kurulabileceğidir. Üçüncüsünde ise, Rusya özgülünde yapılacak olan burjuva demokratik devrimin proletaryanın çıkarına olduğu kadar burjuvazinin de güçleneceğine, işine geleceğine dikkat çekilir ve ilk fırsatta proletaryanın devrimde elde ettiği kazanımlara saldıracığı üzerine durulur. Kongre bu riske karşı Bolşeviklerin önüne proletaryayı ve ezilen kitleleri aydınlatma, hazırlama görevi koyar.

Alınan bir başka karar ise; “İşçi sınıfının bağımsız çıkarlarını korumak amacıyla partimiz temsilcilerinin ‘Geçici Devrimci Hükümet’e katılması’ caizdir” der ve devamla şunları belirtir:

15) Lenin, Seçme Eserler, İnter Yayınları, Cilt:3, S.51

“Böyle bir katılım için vazgeçilmez önkoşul, partinin temsilcileri üzerindeki sıkı denetimi ve tam sosyalist devrimi hedefleyen ve dolayısıyla tüm burjuva partileriyle uzlaşmaz karşıtlık içinde olan sosyal demokrasinin bağımsızlığının korunmasıdır.”¹⁶

Aynı kongre bir başka göreve daha dikkat çeker. Geçici devrimci hükümete katılmanın olanaklı olup olmamasına bakılmaksızın işçi sınıfının en geniş çevreleri içinde sosyal-demokrasinin önderliği altındaki silahlı proletaryanın devrimci kazanımlarının savunulması, sağlamlaştırılması ve genişletilmesi amacıyla Geçici Hükümet üzerinde sürekli baskı uygulanmasının” propaganda yapması zorunludur.¹⁷

Aynı günlerde -Mayıs 1905'te- Kafkasya'da Menşeviklerin aynı amaçla topladığı konferansta alınan kararlardan bir bölümü şöyledir: “Devrimci durumdan, proletaryanın sosyal demokrat bilincini derinleştirmek için yararlanmayı görev saydığından ve partimizin oluşmakta olan burjuva devlet sistemine mutlak eleştiri özgürlüğünü güvence altına almak hedefi güttüğünden sosyal demokrat bir geçici hükümet kurulmasına ve böyle bir hükümete katılmaya karşı çıkar ve devlet sisteminin demokratlaştırılması amacıyla geçici burjuva hükümete dışarıdan baskı uygulamayı en amaca uygun yol sayar...”¹⁸

Menşevikler, Kafkasya konferans kararlarında görüldüğü gibi monarşiyi yıkma görevi yoktur. Demokratik devrime katılmaya, Geçici Hükümet'te yer almaya karşı çıkar. Devrimi Menşevikler de 2. Enternasyonal oportünistleri gibi burjuvaziye, kendiliğindenliğe bırakma taktiğini benimserler.

Menşevikler konferansta aldıkları kararda, Geçici Hükümet'te yer almama gerekçelerini ise şu şekilde izah ederler: “Proletarya geçici hükümette yer alırsa burjuva sınıflar devrime sırt çevirir. O zaman da devrimin kapsamı daralır. Lenin Men-

16) age, S.52

17) age, S.51-52

18) age, S.99

şeviklerin konferans kararlarını şu şekilde özetler: “...Demokratik devrimi ilerletme gerektiği konusunda güzel laflar eden, ama gerçekte monarşist burjuvazinin demokratik şiarlarının ötesine geçmeyen bir karar kabul etmiş.”¹⁹

Devam eder Lenin, “1905 öncesi bütün Marksistler Rus devrimi bir burjuva devrimdir diyorlardı. Marksizmin yerine liberalizmi koyan Menşevikler bundan şu sonucu çıkartıyorlardı. O halde proletarya burjuvazi için kabul edilebilir olanın ötesine geçmemeli, yani burjuvazi ile anlaşma politikası izlemelidir.” Bu anlayışı liberal-burjuva bir görüş olarak değerlendiren Lenin, Bolşeviklerin anlayışını ve ittifak politikasını ise aşağıdaki gibi açıklar:

“Proletarya, burjuva-demokratik devrimi sonuna kadar götürmeli ve kendisini burjuvazinin reformlarıyla bağlamamalıdır...” Lenin devamla “...Proletarya köylülüğü kazanır; liberal burjuvaziyi tarafsızlaştırır ve monarşiyi, ortaçağı, çiftlik beyi toprak mülkiyetini tamamen ortadan kaldırır” der. Sosyalist devrimde ise proletaryanın ittifak yapacağı güçleri ise şöyle sayar: “...proletarya tüm yarı proletaryayı (tüm sömürülenleri ve emekçileri) kendi tarafına çeker. Orta köylülüğü tarafsızlaştırır ve burjuvaziyi devirir. Burjuva demokratik devrimden farklı olarak sosyalist devrim de budur.”²⁰

Lenin’in formüle ettiği bu devrim anlayışı ve ittifaklara ilişkin görüşü; Bolşeviklerin, Menşeviklerden niteliksel farkına açıklık getirir. Aynı farklılaşmada Bolşeviklerin ayrıca demokratik devrimden sonra adını koymasa da kesintisiz olarak sosyalizme geçiş sürecinin başlatılacağına ilişkin fikirlerinin olduğunu da anlıyoruz. Aynı şeyleri iki farklı program, iki farklı devrim stratejisi içinde söyleyebiliriz. Bu iki devrim stratejisi aynı zamanda Bolşeviklerin ittifak politikasını da şekillendirmiştir. Devrim anlayışlarında olduğu gibi ittifak politikasında da kimlerle kime

19) age, S.71

20) Lenin, Seçme Eserler, İnter Yayınları, C.7, S.198-199

karşı saf tutulacağı konusunda Bolşevikler, Menşeviklerden ve Troçki'den ayrılarak bu konuda da kopuş gerçekleştirebilir.

4- Tek Ülkede Devrim Teorisi

Tek ülkede sosyalizm zaferi fikri 1915'e kadar Lenin'de olduğu gibi diğer Marksistlerde yoktu. Emperyalizm üzerine yürüttüğü çalışmasını yayınlamadan bir yıl önce 1915'te Lenin'de bu düşünce olgunlaştı. Tek ülkede sosyalizmin zaferinin mümkün olduğu sonucuna 'eşitsiz gelişim yasasının kapitalizmin mutlak bir yasası' olmasından yola çıkarak ulaşır.

Kapitalizmin bu yasası gereği, emperyalizm ve proleter devrimler çağında ülkeler ve bölgeler üzerinden yağma, talan ve işgal savaşları yayılacaktır. Zayıflayan ve güçlenen devletler olacak, bu politikalara karşı proletaryanın ve ezilen halkların da direniş ve mücadeleleri gelişecektir. Bu nesnel gelişmeler doğallığında bir ve birden fazla zayıf halka ortaya çıkaracaktır. Lenin bu olguları değerlendirerek yeni çağda birkaç ya da tek ülkede de sosyalizmin zaferinin şartlarının oluştuğunu belirtir. Ancak sosyalist devrimin inşasıyla ilgili ayrıntılı düşüncelerini Ekim Devrimi'nden sonra esas olarak da kooperatifçilik üzerine 1923'te yazdığı makalede açacaktır.

1915'te 'Avrupa Birleşik Devletleri sloganı üzerine' yazdığı makalede Lenin bu fikri dile getirir. Marx-Engels döneminde kapitalizmin beşiği Avrupa ve Amerika'da 'burjuva demokratik devrimler' bir biçimde tamamlanmıştır. Dolayısıyla bu ülkelerde doğrudan sosyalist devrimler gündemdedir. Almanya, Fransa, İngiltere ve Amerika gibi birkaç ülkede peş peşe senkronize "Komünist Devrim'in" yapılacağını Marx ve Engels söyler. Bu devrim teorisi kendi koşulları içerisinde geçerli olduğu gibi doğrudur da. Lenin'in beklentisi de o zamana kadar farklı değildi. Bu görüşü oluştuğunda da devrimi Avrupa'da bekliyordu.

Lenin ile Troçki arasında "Tek Ülkede Sosyalizmin Zaferi Üzerine" tartışmaların başlamasına sebep Lenin'in 'Avrupa Birle-

şik Devletleri' makalesindeki şu görüşüdür: "Ekonomik ve siyasi gelişmelerin eşitsizliği kapitalizmin mutlak bir yasasıdır. Bundan sosyalizmin zaferi önce az sayıda kapitalist ülkelerde veya hatta tek başına bir ülkede mümkün olacağı sonucu çıkar."²¹

Lenin tek ülkede sosyalizmin mümkün olmayacağı anlayışını geliştirilebileceği düşüncesiyle "Dünya Birleşik Devletleri" şiarıyla ilgili Bolşeviklerin merkezi yayın organı 'Sosyal Demokrat'ta yayınlanan yazısında şu eleştiriyi yapar: "Ama bağımsız bir şiar olarak, 'Dünya Birleşik Devletleri' şiarı hiç de doğru olmaz. Çünkü birincisi o sosyalizme denk düşer; ikincisi, "tek ülkede sosyalizmin zaferinin imkânsızlığı yanlış anlayışını ortaya çıkarabilir."²²

Tek ülkede sosyalizmin olamayacağının teorisini yapan Troçki, Lenin'in bu yazısıyla ilgili polemik açarken şunları söyler: "...Sosyal Demokrat bundan 'tek' ülkede sosyalizmin zaferinin mümkün olduğu ve bundan ötürü tek tek her devlette proleterya diktatörlüğünü, Avrupa Birleşik Devletlerinin yaratılmasına bağımlı kılmaya gerek olmadığı sonucunu çıkardı..."

Troçki alıntının devamında Lenin'in düşüncesinin mutsuzluk yaydığını belirtir. Ve kendi görüşünün doğruluğuna ilişkin şu düşüncesini ileri sürer, "Avrupa proleteryasının doğrudan devlet desteği olmadan, Rusya işçi sınıfı, iktidarı koruyacak ve geçici egemenliğini kalıcı bir sosyalist diktatörlüğüne dönüştürecek durumda olmayacaktır. Bundan bir an bile kuşku duyulamaz."²³ Troçki'nin bu anlayışıyla Avrupa'da sosyalist devrimler yapılarak proleter devletler kurulmadan, Rusya'da proleter devrim yapılsa bile sosyalist inşaya geçilemeyeceğini, devrimin yenileceğini söyler; köylülüğün işçi olmayan emekçi kesimlerin devrimci potansiyelini küçümser. İşçi sınıfı ve ezilen halkların

21) Proleter Doğrultu, Sayı: 8, S:63

22) Sosyalist İnşanın Zaferi Uğruna Mücadele, Leninizm Dizisi, 4.

Defter, İnter Yayınları, S.8

23) Troçki, Devrimimiz, S.13

özüncüne karşı güvensizlik yaymaktan geri durmaz. "Gerici, tutucu Avrupa karşısında" Sovyetler Birliği'nin ayakta kalamayacağına teorisini yapar. "Rusya gibi köylü nüfusunun çoğunlukta olduğu bir ülkede çelişkiler ancak uluslararası ölçekte, proletaryanın dünya devrimi arenasında çözümünü bulabilecektir"²⁴ savını ileri sürer.

Troçki kapitalist bir ülkede sosyalist bir devrimin yapılabileceğini teorik olarak yadsımaz. Ancak dünya devrimine doğru gelişmezse ayakta kalamayacağını savunur. Ne varki Troçki devrim(ler) örgütlemek, devrimler zinciri oluşturmak için düzeni hedefleyen pratik-örgütsel adımlar atmaz. O da seyirci, bekleyen pozisyonunda kalmanın teorisi yapar.

Lenin'de ise 1919'a kadar Avrupa'da devrim(ler) yapılsa Rusya'da devrimin ilerleyebileceği fikri vardır. Ancak Alman devrimi 1919'da yenildikten sonra bekleyemeyecekleri, vazgeçemeyecekleri, devrimi durduramayacakları gerçeğiyle sosyalist devrimi Rusya'da tek başına da olsa ilerletebilecekleri tezini geliştirmiştir. Sosyalist inşanın nasıl yapılabileceğini ise, 1923'te kooperatifler üzerine yazdığı makalesinde ayrıntılandırır.

Lenin kendi devrim anlayışına da eleştirel bakarak devrim teorisini geliştirmiş, yenileyerek olgunlaştırmıştır. Lenin'in Bolşeviklerin devrim teorisinin bilimsel doğruluğunu test eden pratik Ekim Devrimi inşa süreci ve sonraki yıllarda peş peşe ve tek tek gerçekleşen Doğu Avrupa ve Asya devrimleri olmuştur.

5-Bolşeviklerde Kesintisiz Devrim Anlayışı

Kesintisiz devrim tezi, Rusya gibi demokratik burjuva devrimlerin yapılmadığı, dolayısıyla ikili devrim programının -asgari, azami- ve stratejinin olduğu ülkeler için geçerlidir. Marksistler bu gibi durumlarda ilkinden ikincisine geçişle akabinde kesintisiz ilişki kurarlar. Demokratik devrimde asgari programın

24) Troçki, Devrimimiz, S.12

öngördüğü görevlerin esası tamamlandı mı, proletarya partisi duraksamaksızın sosyalist devrime geçişi yapar. Her program ve strateji ise kendi ittifak politikasını belirler. Söz konusu tüm ülkeler için bu politika geçerli; tek seçenek, tek biçim olmaz/ olmamalı da. Devrimin nereden, nasıl başlatılacağı, demokratik devrimin hangi görevlerinin sosyalist devrime bırakılacağı, kimlerle ne zaman, hangi düzeyde proletaryanın stratejik ve geçici ittifaklar yapabileceği de bir ve aynı olmaz. Bunları belirleyecek olan tamamen somut olarak her ülkenin ekonomik sosyal, siyasal koşulları ile devrimde çıkarı olanların -öncü dahil- bilinç ve örgütlülüklerin nitelik düzeylerinin yanı sıra nicelik güç ile orantılıdır.

Bu bağlamda Marksistler iki devrim arasına Çin Seddi çekmezler. Mekanik tarzda birbirlerinden koparmazlar. Ancak zamanlamasından ayrı olarak komünistlerin görevi, olabildiğince kısa sürede demokratik devrimden kesintiye uğratmadan sosyalist devrime geçişi örgütlemektir. Lenin'in Şubat Devrimi'nden kısa süre sonra kesintisiz biçimde sosyalist devrime geçişi tartışması bu anlayışın ürünüdür.

Lenin, Şubat Devrimi'yle birlikte devrimin ilerletilmesi için önünün teorik ve politik olarak açılmasının gerektiğini Mart'ta görür. Gelinen aşamada ya devrimin rotası bir üst aşamaya, sosyalist devrime çevrilecekti ya da devrim kendi içinde patinaj yaparak yenilmeye doğru gerileyecekti. Lenin tam da bu kritik eşikte birinci stratejik hamleyi seçti. Nisan ayında "Yaşasın Sosyalist Devrim! Bütün İktidar Sovyetlere" şiarını attı. Lenin'in şiarı parti içinde ve dışında şaşkınlıklara, dalgalanmalara yol açtı. Parti içinde merkez komitesinde direnç gösteren üyeler oldu. Kamanev 8 Nisan'da Pravda'da yayımlanan yazısında "Demokratik devrimin görevleri tamamlanmadığı için 'Lenin'in düşüncesini' kabul etmemiz mümkün değil" diye görüş belirtti. Bunun üzerine Menşevikler, Sosyal-Devrimciler "Bolşevikler bölünüyor" diye sevince boğuldular.

Lenin parti içerisinde yürüttüğü tartışmalarla üyelerin ikna olmasını sağladı. Bir ay gibi bir sapmayla Bolşevik Parti konferansı Lenin'in Nisan Tezlerini onayladı. Temmuz ayında toplanan parti kongresinde karara bağladı. Bolşevikler aldıkları bu stratejik kararlar Menşeviklerden, Sosyal-Devrimcilerden kesinkes ayrılırlar. Ayrıca parti içerisinde geri, tutucu ve ufku dar düşünceleri de geride bırakırlar. Ekim Devrimi'nin tarihi yolunu döşerler.

Lenin, Ekim Devrimi'ni-proletarya diktatörlüğünü "Ortada bir diktatörlük var da kimin diktatörlüğü?" diyerek alaya alan, inkar eden "bu iktidar küçük burjuva köylülüğün diktatörlüğüdür" diyerek sosyalist devrime inanmayan Kautsky ile yürüttüğü tartışmanın birinde şunları belirtir: "Fakat Nisan 1917'den beri, yani Ekim Devrimi'nde iktidarı ele geçirmemizden çok önce biz halka, devrimin artık burada durmayacağını, çünkü ülkenin, kapitalizmin geliştiğini, inanılmaz boyutlara varan yıkımın (istense de, istenmese de) ileriye, sosyalizme doğru adımları gerektirdiğini açıkça söyledik..."²⁵ Ve devamında her iki aşamada da proletaryanın kimlerle, kimlere-hangi güçlere karşı ittifak yapacağına açıklık getirirken iki devrim arasındaki kesintisizliğe vurgu yapar; "Bu ikisi arasına Çin Seddi çekmek ikisini birbirinden ayırmaya çalışmak Marksizmin en büyük tahrifidir, onu yüzeyselleştirmektir, onun yerine liberalizmi geçirmektir..."²⁶ derken, Lenin aynı zamanda Troçki'nin "sürekli devrim" anlayışına da yanıt vermiş olur. Lenin'in Rusya şartlarında iki devrim iki program ve bunların üzerinde şekillenen-ismi köşeli konmamış olsa da-iki devrim stratejisi ve ittifak politikası 1905 Devrimi'nden beri vardır. Bunlar, Şubat ve Ekim devrimlerinde Bolşeviklerin yönünü-politikalarını, taktiklerini, iki devrim arasındaki kesintisizliği belirlemede ufuk açıcı olmuştur.

25) Lenin, Seçme Eserler, İnter Yayınları, C.7, S.204

26) age, S.204

Lenin'in Bolşeviklerin kesintisiz devrim teorisine Troçki karşıdır. O "sürekli devrim"i savunur. Proletarya iktidarı işçi köylü temel ittifakına dayandığı için köylülüğün olası sosyalist-devrim-sürekli devrimi boğacağını söyler. Troçki'ye göre proletarya köylülükle iki devrimde de ittifak yapmamalı, iktidarı paylaşmamalıdır. Ancak köylülüğün desteğini alır-peşinden sürükler. Troçki'nin devrim anlayışı asgari ve azami programın görevlerini tek başına proletaryaya yıkar. İki devrimin görevlerini birbirine karıştırır. Aralarındaki geçiş sürecini kaldırır. Proletarya sürekli düz bir çizgide teyakkuz halinde olmalıdır tezini savunur. "Asgari ve azami program arasındaki ayrımını, proletarya iktidara gelir gelmez ortadan kaldırır. "Troçki'nin "sürekli devrim" anlayışının özü bu görüşte yatar.

Troçki Rusya'da olduğu gibi diğer ülkelerde de köylülüğün devrimci dinamizmini, dolayısıyla işçi-köylü ittifakını yadsır. Bu düşüncesini eskiden beri savunur. 1905 Devriminde "Defolsun Çar! Gelsin İşçi Hükümeti!" şiarını atarken de köylülüğün ağırlıkta olduğu Çarlık Rusya'sında onu yok sayar. Ajitatif bir sloganın ötesinde bir eylem, örgütlenme çarlığı hedefleyen bir pratik mücadele çizgisi yoktur. Troçki o kadar ileri gider ki proletaryaya desteğini aldığı köylülüğü bile iktidara geldiğinde ezip geçmesini salık verecek kadar gerçeklikten uzaklaşır. "1905 yılı" kitabına 1922'de yazdığı önsözde proletarya iktidarı alır almaz yalnızca ezeceği feodal ve burjuva mülkiyet olmayacağını söylerken "Bunu yaparken, proletaryayı bu devrimci mücadelenin başlangıcında desteklemiş olan yalnızca tüm burjuva gruplaşmalarla değil, fakat aynı zamanda destekleriyle iktidara gelmiş olduğu köylülüğün geniş kitleleri ile de düşmanca çarpışmalara girecekti..."²⁷ İşte Troçki'nin devrim düşüncesi...

"Tüm burjuva gruplaşmalar, köylülüğün geniş kesimleri"nden Troçki'nin kastı şehirde küçük mülk-işletme sahipleri küçük burjuvazi ile kırsal kesimlerde orta ve küçük ölçekli üretici

27) Stalin, C.6, S.329-330

ve yoksul köylülük dahil işçi sınıfının dışındaki kesimlerdir. Bunların ezilmesi için proletaryaya öğüt verir.

6- Proleter-Sosyalist Devrimin Stratejisi

Her devrimin -demokratik, sosyalist devrimler- bir stratejisi olacağı gibi, her stratejinin de kendine göre ittifak politikaları olur. Strateji, devrimin ana doğrultusuyla ilgileneceği gibi proletaryanın yapacağı stratejik ittifaklarla da ilgilenir. Hangi şartlarda kimlerle, kime karşı, hangi güçlerle ittifak yapılır. Somutlayacak olursak; Çarlık Rusyası'nda Bolşeviklerin 1905 Devriminde 1917 Şubat ve Ekim devrimlerinde stratejileri şöyle belirlenmişti: "Proletarya köylülüğü kazanır, liberal burjuvaziye tarafsızlaştırır ve monarşiyi, ortaçağı, çiftlik beyi toprak mülkiyetini tamamen ortadan kaldırır."²⁸ Bu proletaryanın öncülüğünde gerçekleştirilecek burjuva demokratik devrimin stratejisi; işçi, küçük burjuva, köylü ittifakıdır. Bunun iktidar biçimi işçi-köylü diktatörlüğüdür. Proleter-sosyalist devrimin stratejisini ise Lenin proletarya "...tüm yarı proletaryayı (tüm sömürülenleri ve emekçileri) kendi tarafına çeker. Orta köylülüğü tarafsızlaştırır ve burjuvaziye devirir. Demokratik devrimden farklı olarak sosyalist devrimde budur."²⁹ Bunun iktidar biçimi ise proletarya diktatörlüğüdür. Stratejisi ise proletarya, yarı proletaryanın temel ittifakıdır.

Lenin, Rusya özgülünde iki devrimin stratejisini ve ittifak politikasını bu biçimde şekillendirmiştir. Bu ittifak politikası çarlık Rusya'sının koşullarında geçerlidir. Diğer ülkelerde de ittifak yapılacak kesimler birebir aynı olacak diye bir kural yoktur, olamaz. Örneğin Rusya'da burjuvazi iktidarda değildir. Çarlık otokrasisi ve çiftlik beyleri tarafından baskı altındadır. Gelişmenin önünde engel oluştururlar. Bu koşullarda Bolşevikler 1905'te liberal burjuvaziye tarafsızlaştırma, devrimin yoluna

28) Lenin Eserler, C.7, S.199

29) age, S.199

çıkanları, direnenleri bertaraf politikaları izler. Oysa Türkiye’de burjuvazinin konumu farklıdır, iktidardadır. İşbirlikçi tekелci burjuva bir karaktere sahip olduğu için devrim stratejisinin doğrudan hedefidir. Bu nesnel durum-farklılıklar sadece Marksist Leninistlerin değil diğer ülkelerin devrimci ve Marksist Leninist partilerinin stratejileri ittifak politikaları için de geçerlidir. Ancak sömürge Bakur Kürdistan’ında -diğer parçalarda da- ulusal burjuvazinin yurtsever kesimi ilerici demokratik bir konumda olduğu için demokratik devrim sürecinde proletaryanın ittifak yapacağı kesimler içerisinde. Bu taktik ittifak politikası benzer ülkeler için de geçerlidir.

Lenin, Kautsky ile yaptığı tartışmanın devamında sosyalist devrim stratejisinde “orta köylülüğü tarafsızlaştırma”dan bahsetmez. İttifak yapılacak kesimleri şöyle sıralar: “... Önce tüm köylülükle birlikte monarşiye karşı, çiftlik beylerine karşı, ortaçağa karşı (ve devrim o noktaya kadar bir burjuva devrimi, burjuva demokratik devrimi olarak kaldı); sonra yoksul köylülükle birlikte, tüm sömürülenlerle birlikte, zengin köylüler, kulaklar, spekülâtörler dahil kapitalizme karşı ve bu ölçüde devrim sosyalist olacaktır”...³⁰

M-L komünistlerin ittifak politikasında demokratik devrim ve sosyalist devrimin stratejisi ise şu şekilde formüle edilmiştir: Proletaryanın demokratik devriminde başta en güvenilir müttefiki yarı proletarya, kent ve kır yoksullarıdır. Küçük burjuvazi ise proletaryanın stratejik müttefiki olarak devrimde yer alır. Demokratik devrim stratejisi karşı devrimci konumda olan orta burjuvaziyi yalıtma politikası izler. Devrime karşı silahlı-aktif direniş gösteren orta burjuva kesimler ise devrimin hedefidir, ezer geçer, mülkiyetine el koyar. Emperyalizmin işbirlikçiliğini yapan tekелci burjuvazi, büyük toprak sahipleri ve

30) Lenin, Eserler, C.7, S:204

mülkiyeti devrimin doğrudan hedefidir. Bu “devrimin stratejik sloganı; işçi ve emekçi sovyetlerdir.”³¹

Kesintisiz sosyalist devrim aşamasında ise yarı proletarya işçi sınıfının “...başlıca ve en güvenilir müttefiki ve dayanağıdır”, “..proletarya küçük burjuvaziye tarafsızlaştırma ve olanaklı olduğu ölçüde kazanma politikası izler.”³² Orta burjuvazi ise proleter devrim stratejisinin doğrudan hedefidir. Mülkiyetine toplum adına el konulur. Görüldüğü üzere proletarya devriminin-sosyalist devrimin-stratejisi işçi sınıfı, yarı proletarya ittifakıdır. Bolşeviklerin Ekim Devrimi'nin tecrübesinin süzgecinden geçen devrim stratejileri ile ittifak politikaları, kimi farklılıkları içinde barındırsa da 3. Enternasyonal partilerinin kendi ülkelerinde strateji ve ittifak politikası belirlemelerine yardımcı olmuştur.

7- Proleter Devrim Çizgisinin Ekim Devrimi'nden Sonra Ulusal Kurtuluş ve Demokratik Devrimleriyle Genişlemesi

Emperyalizm ve proleter devrimler çağıyla birlikte proletaryanın görev alanı ve bakış açısı da genişler. Burjuvazinin yeni çağla birlikte -istisnalar dışında- ilerici özelliği kalmamıştır. Rusya ve Macaristan devrimlerinin kanıtladığı gibi burjuva demokratik devrimler, ulusal kurtuluş hareketlerinin devrimlerle sonuçlanması ve ulusal sorunun sosyalist perspektifle çözümü de proletarya partilerinin görevleri arasına girmiştir. Bu yeni durum proleter devrim çizgisinin geliştirilmesi ve genişletilmesini zorunlu kılmıştır.

Ekim sosyalist devrimi bu bakımdan zengin tecrübeler biriktirmiştir. Proleter devrim çizgisinin söz konusu alanları kapsamı için hangi açılarda genişlemesi gerektiğini Ekim Devriminin sonuçları göstermiştir. 3. Enternasyonal, programını oluşt-

31) Birlik Devrimi, Varyos Yayınları

32) age

rukten bu birikimlerden yararlanır. Proleter devrim çizgisinin genişlemesi düşüncesini Ekim Devrimi'yle başlatmak Marx ve Engels'e haksızlık olur. Onlar proleter devrimlerin yanı sıra ezilen halkların verdiği ulusal kurtuluş mücadelelerine de yüzlerini dönmüşlerdi. İlgilenip destek veriyorlardı.

Marx, Engels ve 1. Enternasyonal'in bu geniş bakış açısı Lenin ve 3. Enternasyonal seksiyonlarına perspektif sunmuştur. Ekim Devrimi bu konuda da çözüme kavuşturduğu sorunlar ve açtığı mecralarla tarihsel dönüm noktası olmuştur.

3. Enternasyonal, başını Kautsky'nin çektiği 2. Enternasyonal'in sınıf işbirlikçi-opörtünist, ulusalcı, sosyal şoven çizgisinden devrimci kopuşlar gerçekleştirilerek kurulur. Ekim Devrimi'nin teorik, politik, ideolojik gücünden beslenir. Komintern çizgisi kuruluşundan itibaren ulusal kurtuluş hareketlerini ve ezilenlerin mücadelesini kapsayacak kadar esnek ve geniştir. 17 Temmuz-17 Ağustos 1920 tarihleri arasında Moskovâda toplanan Komintern 2. kongresi, ulusal sorunun çözümü ve ulusal kurtuluş hareketleriyle komünist partilerin ilişkilmesi konularında önemli kararlar alır. Lenin'in konuya ilişkin hazırladığı karar taslağı "...dünya işçi hareketi tarihinde ilk kez, sömürge halklarının kaderini başlıca ilgi alanları arasına katıyordu." ³³

Atılan bu adımlar neticesinde 1920-1931 yılları arasında Avrupa'nın dışında da Marksist Leninist ve sosyalist düşünce hızla yayılır. Asya, Latin Amerika, Uzakdoğu, Ortadoğu gibi birçok bölge ülkelerinde komünist parti ve örgütler kurulur. Filistin'de açık komünist parti kurulurken Ortadoğu'nun diğer ülkelerinde yasadışı-illegal mücadele yürüten parti ve örgütler kurulmuştur. ³⁴ İkinci kongrenin attığı bu adımlar, Marx'ın "Bütün Ülkelerin İşçileri Birleşin!" sloganını, Lenin'in "Bütün Ülkelerin İşçileri ve Ezilen Halkları Birleşin!" şeklinde geliştirerek genişletmesi de sömürgeler sorununa çözüm aramada ve ulusal kurtuluş ha-

33) Üçüncü Enternasyonal'in Tarihi, W.Z. Foster, S.285,

34) age, S.290-291

reketlerine yaklaşımda 3. Enternasyonal'in seksiyonlarının ulaştıkları düzey ile bakış açılarının genişlediğini gösterir.

2. kongre ayrıca politik ve ideolojik kararlar da alır. Bunlardan birisi ezen ve ezilen halklar ayrımıdır. Ezen ulusun burjuvazisi, egemen sınıfları ezilen halkları-sömürge ve bağımlı ulusları-sömürerek kendi halkına da bir miktar sus payı verir. Bunun farkında olup da sessiz kalan ezen ulus halkı nesnel olarak kendi egemenlerinin sömürgeci yağmacı politikasına destek veriyor durumuna düşer. Örneğin 1920'lerin başında ülkesi işgal altında olduğundan ezilen ulus kategorisine gerileyen Türkler, Kürt, Ermeni, Yahudi ve Pontus halkları üzerinde Türk burjuva egemen sınıfları egemenlik mücadelesi verdiği için aynı zamanda ezen bir ulustur.

Türk işçi ve emekçileri bu sömürge zulme eğer sessiz kalırsa bu pozisyon kendi egemen sınıflarına destek verme anlamına gelir. Bu nedenden ötürüdür ki ezen ulus proletaryası ve halkın bu durumda 'kendi' burjuvazisine karşı ezilen ulus halklarıyla omuz omuza mücadele etme görevi vardır. Bu görev bugün için de geçerliliğini yitirmemiştir. Ezilen ulus halkı da, ezen ulusun halkını değil burjuvazisini düşman-hasım görmelidir. Aynı şey bugün Irak'ı, Libya'yı işgal, Suriye'ye ise müdahale eden emperyalist ülke halkları için de geçerlidir. Onların görevi kendi devletlerinin yanında değil işgale uğrayan ülke halklarının yanında durmaktır. Bu nedenlerden dolayı ezilen halklarla, ezen ulus bir ve aynı konumda değildir, öyle görülmemelidir.

Komintern'in 2. kongresi bu konulara açıklık kazandırır. Örneğin Komintern 1920'li yıllarda İran, Türkiye, Çin gibi ülkeleri emperyalist işgaller nedeniyle sömürge statüsüne yakın değerlendirdiği için, bu ülkelerin halklarını ezilen halklar olarak adlandırmıştır. Bu konuda Hindistanlı komünist Roy'un düşünceleri vardır. Lenin, hazırladığı taslağın Roy'un bu düşüncelerini de kapsadığına vurgu yapar. Kongreye sunulan taslakla 'ezilen ve ezen halklar' şeklinde ayırım yapılması önerisi kongre tarafından onaylanır.

Alınan bir diğer karar ise o güne kadar kullanılan ‘burjuva demokratik hareketleri destekleme’ görüşü üzerinedir. Komünist partilerin Komintern’in bu tavrını bir şekilde ifade etmesinin yanlış olup olmadığı tartışmaya açılır. Yapılan tartışmada ‘burjuva demokratik hareketleri desteklemek gerekir’ düşüncesinin muğlaklık içerdiği, pratikte yanlışla düşüleceği sonucuna varılır. Ve ‘ulusal-devrimci hareketlerin desteklenmesi’ şeklinde değiştirilir.³⁵

Komintern’in iç işleyişinin, politikalarının ve SBKP(B) ile Komintern ilişkilerinin eleştirel, sorgulayıcı değerlendirilmesi bu yazının konusu değil. Konuyla ilgili kısmına -Komintern-ÇKP ilişkisine- burada değinip geçeceğiz. Komintern, üyesi olan ÇKP’yle örgütlenmenin ağırlığı ve devrimin nelerde başlayacağına ilişkin görüş ayrılığı yaşar. Stalin ve Komintern, ulusal burjuva Kuomintang partisi içinde örgütlenmelerini, çalışma alanı olarak da işçi sınıfının, şehirlerin esas alınması gerektiğini savunur ve dayatır. Mao Zedung ve ÇKP ise ayrı, bağımsız parti olarak kalmalarını ve Çin özgülünde devrimi kırlardan başlatmalarının daha doğru ve sonuç alıcı olacağını savunur. Anlaşmazlık ve tartışmalar bu noktalarda yaşanır. ÇKP, Komintern’in Kuomintang’a katılma önerisine istemese de uygun davranır ve katılır. Ne var ki ÇKP Kuomintang tarafından baskıya, tutuklamaya maruz kalır ve yüzlerce üyesi ölümsüzleşir. Bu gelişmeler üzerine ÇKP 1927’de tekrar ayrılıp, bağımsız çalışmalarını sürdürecektir. Devrimi ise işçi sınıfını, şehirleri yadsımadan, önemsizleştirmeden -uzun yürüyüş- mücadele şeklinde kırdan başlatılacak ve 1949’da gerçekleştirecektir.

Proletaryanın devrimci çizgisinin Doğu Avrupa ve diğer ülkelerdeki devrimlerle genişlediğini belirtmiştik. 1944’ten itibaren Doğu Avrupada (Arnavutluk, Yugoslavya, Romanya, Bulgaristan, Doğu Almanya, Çekoslovakya, Macaristan,

35) Lenin, C.10, S.263-264

Polonya) peş peşe demokratik halk devrimleri gerçekleşti. 1949'da Çin'de, 1961'de Küba'da ve 1973'te Vietnam'da devam etti. Bu devrimleri 1979'da Nikaragua devrimi izledi. Bu ülkelerde demokratik halk cumhuriyetleri kurulur. 2. Dünya Savaşı öncesi ve savaş boyunca komünistlerin öncülüğünde savaş ve faşizme karşı antifaşist direniş cepheleri, komiteleri kurulmuştur. Kimi ülkelerde liberal burjuvazinin bir bölümü de birleşik cephe içerisinde yer alır. 1945'te faşist militarist kampın yenilgisiyle sona eren savaşın ardından adı geçen ülkelerde iktidar bileşenleri kendi içinde kimi farklılıkları barındırsa da komünist partilerin öncülüğünde 'halk demokrasileri iktidarı' kurulur.

Savaş ve faşizme karşı birleşik cephe içerisinde (Arnavutluk hariç) yer alan politik akımlar, komünist ve sosyalist partiler öncülüğünde kurulan halk demokrasisi iktidarlarında da yer almışlardır. Bu ülkelerde sosyalizme geçişin-sosyalist insanın altyapılarını oluşturmak/hazırlamak maksadıyla atılan ekonomik ve politik adımlar üzerine kimi ülkelerde askeri faşist cephe ve iktidarda yer alan liberal burjuvazi, içerisinde yer aldıkları hükümetlerden çekilirler.

Bu devrimlerle çizgisi genişleyen proleter devrimin çizgisi, bu sefer bütün bu süreçlerin ileri yanlarını deneyimleyen Marksist-Leninist Komünist öncü aracılığıyla on yıllar sonra Kürdistan'da 2012'de Rojava'da halkçı demokratik devrimle buluşmuştur. Kürt özgürlük hareketinin Marksist Leninist öncünün, çeşitli devrimci yapıların farklı halklardan, inançlardan demokratik yurtsever kesimlerin içerisinde yer aldığı Rojava devriminin savunusu ve inşası sürmektedir.

Ekim Devrimi'nden beslenen ve onun açtığı çığırda ilerleyen adını andığımız devrimlerle gelişerek, kendilerini yenileyip çizgisi genişleyen komünist partilerinin kapsayıcı devrimci çizgileri 21. yy devrimlerine bugün de ışık tutmakta. Emperyalist küreselleşmenin yarattığı koşullar tek tek ülkelerde devrimlerin geçerliliğini korumasının yanında objektif olarak böl-

gesel devrimlerin olanaklarını da daha fazla olgunlaştırmıştır. Proletarya partilerinin 20. yüzyılın devrimlerinin çizgilerine eleştirel, sorgulayıcı bakmak gibi bir görevleri, sorumlulukları da vardır. Bu yöntemle devrim çizgilerini yenileme, geliştirme görev ve sorumluluklarıyla karşı karşıyadırlar.

8- Emperyalist Küreselleşme Koşulları ve Bölgesel Devrim Perspektifi

M-L örgüt ve partilerde bir zincirin halkaları gibi tek tek ülkelerde devrim fikrinde olduğu gibi bölge ve dünya devrimi düşüncesi yeni değildir. Bölgesel-kıta devrimi anlayışı ve perspektifi Marx ve Engels zamanına kadar götürülebilir. Eskiden beri teorik olarak savunulan ve öngörülen bölgesel devrim düşüncesi emperyalist küreselleşmenin ulaştığı yeni düzeyin etkisi ve Tunus'ta başlayan Arap devrim dalgasıyla birlikte ilerici demokratik kamuoyunda daha güncel bir sorun olarak daha fazla tartışılır olmuştur.

Tunus devriminin etkisiyle de görüldüğü üzere bölgeler arasında devrimin nesnel koşullarının en fazla olduğu yerlerden biri de Ortadoğu'dur. Objektif koşulların yanı sıra sübjektif şartların da olduğu yer ise Rojava'dır. Amerikan emperyalizminin öncülüğünde Suriye'ye yönelik askeri müdahalesinden önce Esat rejimine karşı başlayan demokratik halk hareketi müdahaleden sonra gerici iç savaş biçiminde sürmüştür. Bu koşullarda PYD-YPG-YPJ gerici iç savaşa dahil olmayarak 3. yolu -devrimci demokratik yolu- seçerek kaos ortamında Rojava devrimini gerçekleştirmiştir. Ortadoğu'da dengeleri altüst eden Rojava demokratik halkçı devrimi çevresinde ve uluslararası alanda ilgi odağı olmuş ve olmaya da devam ediyor.

Ortadoğu gericiiliğinin ortasında gerçekleşen bir devrim, bölge devriminin nesnel koşullarını daha fazla olgunlaştırırken öznel koşulların tamamlanmasını da hızlandırmıştır. Tunus'ta başlayan devrim fırtınası Afrika'nın bir bölümünü ve Ortado-

ğu'yu sarması M-L komünist öncünün 2000 yılı başında ulaştığının bölgesel devrim fikrini doğrular nitelikte gelişmelerdir.

Emperyalist küreselleşme koşullarında bölge devriminin objektif şartlarının arttığı bir başka bölge ise Latin Amerika'dır. Ancak bu verili koşullarda yarın başka bir kıtada bölge devrimi koşullarının daha çok olgunlaşmayacağı anlamına gelmez. Çünkü sermayenin uluslararası alanda yoğunlaşmasının geldiği yeni düzey ve yarattığı sonuçlar bütün bölgeleri-oranları farklı olsa da-içte içe kaynayan bir volkan haline gelmiştir. Bir yerde çakan kıvılcımın hızla yayılacağı bir maddi zemine taşımıştır.

Kapitalizmin eşitsiz gelişim yasası emperyalist küreselleşmenin geldiği yeni aşamada eşitsiz gelişmeleri, çelişkileri ve çatışmaları daha fazla artırıcı rol oynamıştır. Bu nesnel olgular, haksız sömürgeci savaşları, işgalleri, işsizliği, yoksullaşmayı özellikle de küçük ölçekli işletmelerin iflası kat kat artırmıştır. Bu koşullarda emperyalistler arası rekabet ve paylaşım dalaşları, bölgesel hegemonya kavgası üzerinden sürmektedir. Emperyalist küreselleşmenin yol açtığı bu sonuçları doğru okuyan M-L partiler bölgesel devrim düşüncelerini, bakış açılarını yenileyerek ancak geliştireceklerdir.

Bölgesel ve dünya devrimi fikrini ve perspektifini 2. Enternasyonal, Lenin ve diğer Marksist örgüt ve partiler, Marx ve Engels'ten almışlardır. Avrupa devrimi, Balkan ülkeleri komünist ve sosyalist partilerinin 1915'te ve daha sonraki yıllarda yürüttükleri Balkan Federasyonu tartışmaları, 3. Enternasyonal'in bölge devrimleri görüş açısı verilecek örneklerden bazılarıdır. Che ve Latin Amerika'nın devrimci partileri ve önderleri için de aynı şeyleri söyleyebiliriz.

Uluslararası sermayenin yoğunlaşma düzeyinin yol açtığı yıkımların sonuçları, kapitalizmin mutlak eşitsiz gelişme yasasından dolayı bütün bölgelere aynı oranda yansımamıştır, yansımaz da. Örneğin daha az etkilediği bölge Avrupa ile ABD, Rusya, Çin ve bazı ülkelerdir. Bu bağlamda dünya devriminin veya bölgesel

devrimlerin eşzamanlı makine düğmesine basar gibi otomatik ve mekanik şekilde art arda birden başlayacakmış gibi bir sonuç çıkartmak yanlış olur.

Devrimler, ülkeler arasında ya da bölgesel ölçekte beklenmedik, öngörülmedik bir nedenle ve anda patlayabilir. Bir çakılan kıvılcım ayaklanmalara, devrime dönüşerek ülkeden ülkeye, Tunus'ta olduğu gibi yayılabilir. Bu aşamada asıl mesele objektif koşulların varlığının olgunlaşmasının yanı sıra sübjektif koşulların da yeterli örgütlülük, hazırlık ve bilinç açıklığı düzeyinde olup olmaması sorunudur. Bölgesel devrim fikri olanlar ufkunu, perspektifini bu yöne doğru da çevirerek geliştirip genişletirler. Bunu başardıkları oranda Marksist partiler hazırlığını, öncü rolünü oynamaya göre yaparlar. Türkiye ve Kürdistan'da özgürlük, devrim ve sosyalizm mücadelesi yürüten Marksist Leninist Komünist öncü bu ufka, perspektife ve bilinç açıklığına sahip olduğu için hazırlığını yapmış olmalı ki Rojava devriminin zaferi için rol üstlenmekte ikircimsiz bir pratik örneği sergilemiş, Rojava devriminin kurucu, kollayıcı ve geliştirici öğelerinden birisi olmuştur.

M-L Komünistlerin Rojava devrimiyle bütünleşmek için zamanında gösterdiği ataklığı 21. yüzyıl girişinde ulaştığı teorik düzeyle formüle ettiği ve programına taşıdığı bölgesel devrimlerin güncelliği perspektifinden ve yöneliminden gelişmiştir. İdeolojik, örgütsel ve pratik alanlarda bu yönelimini "Balkanlar ve Ortadoğu konferanslarının örgütlenmesi, bölgesel antiemperyalist mücadele koordinasyonlarının kurulması yolunda inisiyatif olarak" attığı pratik adımlardan ve girişimlerden anlıyoruz.

Sonuç olarak;

21. yy devrimlerinin örgütleyeni, aktif katılanı olmak için emperyalist küreselleşmeyle bölge devrimlerinin koşullarının daha fazla oluşmasının bağını kurmak gerekir. Devrimci partiler ufuklarını ve perspektiflerini daha fazla bu şekilde geliştirebilir. 21. yüzyıl devrimlerinin, M-L parti ve örgütlere yüklediği

sorumluluklardan ve önlerine koydukları görevlerden birisi budur. Bu görev ve sorumluluklar gerektiği kadar yerine getirilirse, ulusal ve bölgesel devrimlere M-L partiler öncülük yapabilir veya içerisinde etkin pratik bir özne olabilirler.

Bu sorumluluk bilincini kuşanan 21.yüzyılın devrim partileri: Ekim sosyalist devrimini örgütleyen ve gerçekleştiren Bolşeviklerin nelerden, nasıl devrimci kopuşlar gerçekleştirdiklerini daha nesnel görebilir, daha iyi bilince çıkartabilirler.

EKİM DEVRİMİ VE ULUSAL SORUN

Soner Çiçek

Ekim Devrimi'nin 101. yılındayız. Bir asır önce ezilen insanlık, tarihindeki en büyük adımlarından birini attı. Rus proletaryası, Bolşevikler önderliğinde -72 günlük Paris Komünü sayılmazsa- tarihin ilk sosyalist iktidarını kurarak, sosyalizmin inşasına girişti. Birkaç on yılda muazzam başarılar gerçekleştirildi. Ekim Devrimi'yle temelleri atılan SSCB, geriye insanlığın özgür geleceğini şekillendirmesinde büyük rol oynayacak bir deneyim bırakarak tarihe armağan edildi. Nedenleri başka bir yazı konusu olan çözülüş ve (geçici) yenilginin gölgeleyemeyeceği kazanımlar, işçi sınıfı ve ezilenlerin sınıfsız, sınırsız ve toplumsal cinsiyetsiz bir gelecek mücadelesi için eşsiz bir hazinedir.

Ekim Devrimi'yle birlikte "halklar hapishanesi" olarak bilinen Çarlık Rusyası yıkıldı, sömürge halklar sosyalist iktidarla birlikte kaderlerini ellerine aldı. Çağdaş tarihin bu ilk sosyalizm pratiğinde, onlarca ulus ve ulusal topluluk, onlarca yıl boyunca aynı federatif çatı altında, kardeşçe, özgürce bir arada yaşadı.

Kuşkusuz SSCB'nin söz konusu politika ve pratiğine yön veren en temel öge, Marksizmin kurucu önderlerin soruna

yaklaşımıdır. Marx ve Engels'in 19. yy ulusal sorunlara yaklaşımı, sonraki tüm ulusal sorunlar karşısında komünistlerin pozisyonu için ana çerçeveyi oluşturur. Ulusal sorunu ve soruna yaklaşımı üç farklı tarihsel kesitte ele almaya çalışacağız: Genel ulusçuluk dönemi, “emperyalizm ve proleter devrimler çağı”, emperyalist küreselleşme dönemi...

Genel Ulusçuluk Döneminde Ulusal Sorun

Bir yandan, burjuvazinin kurduğu başka ulus devletlerin pekiştirildiği, bir yandan da burjuvazinin yeni ulus devletleri kurmaya devam ettiği, burjuva ulusçuluğun bu klasik döneminde işçi sınıfı henüz olgunlaşmamış olsa da “ulusun önder sınıfı durumuna gelmek, kendisini ulus olarak oluşturmak zorunda olduğuna göre, bu ölçüde ulusaldır ama sözcüğün burjuva anlamında değil.” Tam bu tarihsel kesitte Marx ve Engels'in Polonya, İtalya ve İrlanda sorunu karşısında aldıkları tutumlar en bilinen referanslardır. Marx ve Engels'in ulusal sorunun bu birinci evresinde, temel çerçeveyi belirlerken dayandıkları (önemini bugün de koruyan) başlıca iki nokta vardı:

Birincisi; soruna elbette işçi sınıfının nihai çıkarları ekseninde eğilmektir. Bu halkların, ulusların ayrışmasını değil, yakınlaşmasını gerektiriyordu. Dün de öyleydi, bugün de öyle. Ne var ki sorunun karakterinden dolayı, yakınlaşmanın, hatta bunun da ötesinde kaynaşmanın önkoşulu “ayrışma”dır. Bu gerçeği göz ardı etmeyen Engels, “Her ülkenin özerkliği ve birliği sağlanmadıkça, proletaryanın uluslararası birliğini ya da bu ulusların ortak amaçlara doğru barışçı ve akılcı bir işbirliğini gerçekleştirmek olanaksız(dır)” diyordu. Yine Marx da İrlanda sorunundan hareketle “İngiliz işçi sınıfının kurtuluşu İrlanda'nın özgürlüğünden geçer” derken aynı önkoşulu işaret eder.

İkincisi; Marx ve Engels, soruna somut biçimde yaklaştı. Çarlık Rusyası, Prusya ve Avusturya tarafından ezilen Polonyalıların ulusal mücadelesini desteklerken, Çarlık imparatorluğunun ileri karakolu durumundaki Çeklerin ulusal hareketini desteklemediler. Yine, Garibaldi önderliğindeki İtalya

ulusal kurtuluş mücadelesi karşısında da aynı “somut”luktan hareket ettiler; Kautsky'nin 1896'da “Polonya'nın sonu mu?” adlı makalede yazdığı gibi “Marx ve Engels, İtalya'nın birleşmesini ve kurtuluşunu büyük kararlılıkla savundular, fakat bu, 1859'da Napolyon'la ittifak kuran İtalya'ya karşı çıkmalarını engellemedi.” Hakeza Polonya sorununda da Marx, “ikili” ve somut bir yaklaşım içindedir. “Demokratik bir Polonya'nın tesisi, demokratik bir Almanya'nın tesisinin ilk koşuludur” diyen de, işçi sınıfı ve devrimin çıkarlarının somut analizinden değil, genelgeçer “haksızlık” vb. soyut söylemlerle Polonya'nın özgürlüğünü savunan 1848 Frankfurt Parlamentosu'nun sol üyelerinden A. Ruge'ye (Lenin'in deyimiyle) ateş püsküren de Marx'tır. Demek ki, sorunun somut analizi, bu analizin dayandırılması gereken proleter sınıf bakış açısı ve enternasyonalizm, bilimsel sosyalizm kurucuları için en esaslı dayanak noktalarıydı. Genel bir ulusçuluğun başat olduğu bu dönemde, Marx ve Engels'in bu dayanakları, sonradan görüleceği gibi, büyük bir öngörünün parlak örnekleri oldular.

Emperyalizm Döneminde Ulusal Sorun

Emperyalizm, proleter devrimler çağının giriş kapısı olarak, ulusal sorunu eski “genelliğinden” çıkarıp, onu, uluslararası devrim ve proletaryanın dolaysız bir müttefiki haline getirdi. Uluslararası komünist hareket, ulusal kurtuluş mücadelelerine, yani uluslararası proletaryanın bu stratejik müttefikine dönük tutumunu “ilke” düzeyine çıkardı. 1896 Londra uluslararası sosyalist kongresinin “Kongre, bütün ulusların kendi kaderini tam olarak tayin etme hakkına sahip çıktığını... açıklar” biçimindeki kararı, tarihsel önem taşır. Uluslararası komünist hareketin bu perspektifi hiç şüphesiz, 100 milyondan fazla nüfusunun en az yarısının sömürge-ezilen halklardan oluştuğu Çarlık Rusyası'nda da yankı bulacaktı. İlk olarak Rus Sosyal Demokrat İşçi Partisi'nin (RSDİP) 1903'teki 2. kongresinde ve daha sonra yeniden yapılanma döneminde 1913'te Bolşeviklerin topladığı parti konferansında bu yaklaşım ilke düzeyinde benimsendi.

Ulusların Kendi Kaderini Tayin Hakkı (UKKTH), her şeyden önce ulusların ayrılma özgürlüğü anlamına gelir. Ayrılma özgürlüğü ise ayrı devlet kurma özgürlüğü (ya da hakkı) demektir. Ne var ki bu ilkenin biçimsel ve yüzeysel kavranması, mantığının ve özünün gözden kaçırılması, gerek Ekim Devrimi öncesinde, gerekse sonrasında, Lenin ile “sol” komünistler (R. Luxemburg, K. Radek, Buharin, Pyatakov) arasında ciddi tartışmalara yol açmıştır. “Sol” komünistler, UKKTH ilkesini reddediyorlardı. Karşıtlık, kendisini şu noktalarda “temellendiriyordu”:

1) Emperyalizm döneminde zaten UKKTH bir ütopyadır, uygulanamaz. Çünkü ulusal sorunları yaygınlaştıran, ağırlaştıran emperyalizmdir. O halde yapılması gereken tek şey, emperyalizmi yıkmaktır.

2) UKKTH, sosyalizm mücadelesine zarar verir. Çünkü yeni sınırlar yaratır, uluslararası işçi hareketini böler.

3) Sosyalizmle birlikte UKKTH gereksizleşir (Hatta Buharin’e göre, ulusların değil “emekçilerin kendi kaderini tayin hakkı” ilkesi benimsenmelidir.)

Lenin, bu dayanakları ve gerekçeleri mahkûm ederek bu anlayışın, “sosyalist devrim” olgusunu kavramadığını ortaya koydu. Çünkü UKKTH, “sosyalizm”, “sosyalist devrim” adına reddediliyordu. Oysa Lenin sosyalist devrimi, “bir cephede yürütülen tek bir eylem, tek bir çarpışma değil, en şiddetli sınıfsal çatışmaların tüm bir dönemi; bütün cephelerde, yani ekonomi ve politikanın bütün sorunlarında, ancak burjuvazinin mülksüzleştirilmesiyle son bulabilecek bir dizi uzun çarpışmalar dönemi” olarak tanımlar ve bundan hareketle demokrasinin tüm alanlarında tutarlı bir devrimci mücadele yürütmeyen proletaryanın, kendisini zafere taşıyamayacağını söyler. Lenin, emperyalizmle birlikte, iddia edilenin aksine, ulusal sorun gibi, “demokratik” programın ve UKKTH gibi onun temel bir maddesinin, sosyalizm mücadelesine daha kopmaz bağlarla bağlandığını, kapitalizme karşı sosyalizm mücadelesinin demokratik mücadeleyle karşı karşıya konulamayacağını sayısız

kez dile getirdi. Esasen emperyalizm, ulusal sorunu tecrit bir sorun olmaktan çıkararak ve üzerinde ulusal sorunun da durduğu zemini genişleterek, sosyalist devrime götüren patlama ögelerini çoğaltır. Yani emperyalizm, gerçekte ileri sürülenlerin aksine, sosyalizm ile ulusal mücadeleyi, sosyalist devrimle ulusal devrimleri aynı kapitalist (bağlam) içine sokar. Tam da bu yüzden “Emperyalizm proletaryanın toplumsal devriminin arifesidir.” Bu ise, sosyalizm için mücadele ve ulusal kurtuluş için mücadeleyi devrimci bir eksenle birleştirmenin, olanaklı olmaktan öte, zorunlu olduğunu gösterir. Bu olanak ve dahası zorunluluğu yadsımak, toplumsal devrimin diyalektiğini anlamamak, aynı zamanda devrimci görevlere yüz çevirmektir.

Diğer yandan, UKKTH'nin, işçi sınıfı ve ezilenler arasında yeni sınırlar yarattığı için “zararlı” olduğu fikri, UKKTH karşıtlığının en fazla kristalize olduğu argümandır. Proletaryanın demokratik görevleri nasıl ki (gördüğümüz gibi) sosyalist devrim adına hasıraltı ediliyorsa, bu kez de enternasyonalizm adına görmezden gelinir. Zaten UKKTH'nin yüzeysel kavranışı en fazla burada açığa çıkar. Bundan dolayıdır ki Lenin de, UKKTH karşıtlarına yönelik eleştirinin ateşini en fazla bu noktada yoğunlaştırır.

Lenin'e göre UKKTH'yi savunmak enternasyonalizmden uzaklaşmak değil, bilakis enternasyonalizmin gereği ve zorunlu önkoşuludur. Lenin'in muhakemesi son derece yalındır: “Sosyalizmin hedefi sadece küçük devletçiliğin ve her türlü ulusal içe kapanıklığın ortadan kaldırılması, ulusların birbirine yaklaşması değil, aynı zamanda kaynaşmasıdır... Nasıl ki insanlık, sınıfları ortadan kaldırmaya, ancak ezilen sınıfların diktatörlüğünün geçiş dönemiyle ulaşabilecekse, aynı şekilde ulusların kaçınılmaz kaynaşmasına da tam kurtuluş, yani bütün ezilen ulusların ayrılma özgürlüğüne geçiş döneminden geçerek ulaşacaktır.” Demek ki Lenin, proleter enternasyonalizmin görüş açısından ve nihai amacından hareket eder. Bir zamanlar Marx'ın, ulusal sorunda Proudhonist yaklaşımın tersine, örneğin İrlanda sorunda federalizmi İngiliz boyunduruğuna tercih etmesi “merkeziyetçi” bilinen Marx için ne ölçüde bir “taviz”

ise, UKKTH de enternasyonalizmden aynı ölçüde bir “taviz”dir. Şüphesiz ne Marx’ın ne de Lenin’in tutumu gerçek anlamda bir tavizdir. Marx her zaman merkeziyetçiydi, Lenin de her zaman enternasyonalist. Kaldı ki enternasyonalizm, merkeziyetçiliğin şahikasıdır. Bu da, Lenin ile Marx’ın ulusal sorun konusundaki tutumlarının bu bakımdan da örtüşüğünü gösterir.

Lenin, ömrü boyunca sosyalizmin (ve de Marksizmin) doktriner kavrayışıyla mücadele etti. II. Enternasyonal oportünizmine, uluslararası işçi hareketi içindeki sosyal şovenizme karşı bayrak açarken de, ulusal sorunda sosyal şovenizmin değişik versiyonlarıyla mücadele ederken de aynı gerçeklikten yola çıktı: Proletarya, diyordu Lenin “kendi” ulusu tarafından ezilen sömürgelerin ve ulusların politik ayrılma özgürlüğünü talep etmek zorundadır. Aksi takdirde, proletaryanın enternasyonalizmi boş sözlerden ibaret kalacaktır. Aksi takdirde, ezen ve ezilen ve “kendi” devleti içinde zorla tutulan uluslardan söz etmeyen reformist ve Kautskyci temsilcilerinin ikiyüzlülüğü hep deşifre edilmemiş olarak kalır.

Yine Polonyalı sosyalist Radek’in UKKTH karşıtı pozisyonunu eleştirirken, UKKTH ile enternasyonalizm arasındaki dolaysız bağ şu biçimde gösterir: “Kendi kaderini tayin hakkını, yani ezilen ulusların bağımsızlığını, yani ayrılma özgürlüğünü, ekonomik parçalanma ya da küçük devletler ülküsünü düşlediğimiz için değil, tersine, büyük devletlerden, ulusların yaklaşmasından, hatta kaynaşmasından yana olduğumuz için talep ediyoruz, ama gerçekten demokratik, gerçekten enternasyonalist temelde, ki ayrılma özgürlüğü olmadan bu düşünülemez.”

Öte yandan, Lenin’in bakış açısında “korkuluklara” yer yoktur. Emperyalizmin ulusal sorunları istismarından hareketle bu ilkeye karşı çıkışın temelsiz olduğunu ortaya koymuştur. “Burjuvaziye belli koşullar altında, işçileri aldatmak için araç olarak hizmet etmeyen ve etmeyecek hiçbir demokratik talep yoktur” diyen Lenin, daima UKKTH dahil demokratik mücadelenin tüm talep ve öğelerinin, ancak proletaryanın

devrimci mücadelesine tabi kılınmasıyla bağımsızlığını koruyacağını ifade etti. Lenin, özellikle, Polonyalı sosyalistlerin taşıdığı istismar korkusuna ve bunun da yol açtığı perspektif tahribatına ve kaybına dikkat çekti. Bu rota kaybının elbette ki bir arka planı vardı. Polonyalı sosyalistlerin eski birleşik partisi Polonya Sosyalist Partisi'nin "sağ" kanadının, ulusal sorunda burjuva (milliyetçi) tavrın tipik bir göstergesi olan "ulusal bağımsızlığın daima kayıtsız şartsız savunulması ve desteklenmesi" fikrini daha 1903 yılında mahkûm ederken de aynı "tabiyet" koşulunun altını çizer. "Ulusların kendi kaderini tayin hakkının tanınması, her ulusun her kendi kaderini tayin etme talebini desteklemeyi mi gerektiriyor?" diye soran Lenin, "hakkı tanımak" ile "desteklemek" arasındaki bağı gösterir. Daha sonraları Polonya Sosyalist Partisi'nin "sol" kanadını oluşturan ve 1918 yılında da Polonya Komünist Partisi'ni kuran Polonyalı sosyalistlerin, eski "yoldaşlarının" burjuva milliyetçi çizgisine tepkileri doğru ve haklı olsa da, onları yanlış bir noktaya, UKKTH'yi reddetmeye götürmüştür. En azından bunda kayda değer bir etkisi vardır. Gerçekten de Polonya Sosyalist Partisi tarihi, ulusal soruna proleter yaklaşımı hem "sağ"dan (burjuva milliyetçi/dar ulusal) ve hem de "sol"dan (objektif sosyal şöven) kararları çizgilere ve anlayışlaar tanıklık etmiştir. Lenin, her iki çizgiye karşı tutarlı proleter enternasyonal zeminini koruyarak mücadele etti. Hiç kuşkusuz Lenin'in dikkatinin odağında daha fazla, ulusal sorundaki çarpık anlayışlarına rağmen proleter devrimci ve enternasyonalist karaktere sahip Polonyalı "sol" komünistler duruyordu. Lenin, "Küçük ulusların sosyal-demokrasisinin, özellikle de Polonya sosyal-demokrasisinin, kendi burjuvazisinin halkı aldatan milliyetçi şiarlarına karşı yürüttüğü mücadele, onu, ulusların kendi kaderini tayin hakkını reddetmeye götürmüştür" diyordu.

Esasen Lenin, Polonyalı komünistlerin ulusal sorun karşısındaki tavırlarının "bir bölümünü" takdir etmiştir: "Polonya sosyal-demokrasisinden yoldaşların büyük tarihsel yararlılıkları, enternasyonalizm şiarını atmaları ve şunu

söylemeleridir: Bizim için en önemlisi, diğer bütün ülkelerin proletaryasıyla kardeşçe ittifaktır... bu onların büyük hizmetidir ve o nedenlerle de Polonya sosyal-demokrasisinden sadece bu yoldaşları her zaman sosyalist olarak değerlendirdik. Diğerleri yurtseverlerdir, Polonyalı Plehanovlardır.”

Peki, Polonyalı komünistler tavırlarının “hangi bölümünde” yanılıyorlardı? Haklı tutumlarını, uluslararası komünist hareketin temel ilkesi olan UKKTH’nın yerine ikame etmeye çalıştıklarından... Tam bu noktada enternasyonalizmden sosyal şovenizme kayıyorlardı. Fakat şurası kesin ki -Lenin’in deyimiyle- bu orijinal durumdan tuhaf bir manzara çıktı ortaya. “Bu ‘tuhaf manzara’ (ya da bu ‘orijinal durum’) Lenin’i, ezen-ezilen ulus ayrımı dolayımı ile ezen ulus sosyalistleri ile ezilen ulus sosyalistlerinin görevleri arasındaki farkı var eden o meşhur formülasyona taşıdı: Ezen ulus sosyalistleri ayrılmayı, ezilen ulus sosyalistleri ise birleşmeyi propaganda etmelidir. Rosâdan Radeke, Buharin’den Pyatakov’a, uluslararası komünist hareketin bu önde gelen isimleri, “tuhaf manzara”nın koşulladığı bu formülasyonu kavramadıkları için, ulusal sorunda (niyetlerden bağımsız olarak) sosyal şoven bir çizgiye meylettiler. Hatta Pyatakov, “Proletarya ve mali sermaye çağında ulusların kendi kaderini tayin hakkı” adlı makalesinin bir bölümünde doğrudan bu formülasyonu ele alır ve eleştirir: “Enternasyonal’in monist eyleminin yerine düalist bir propaganda konuyor.” Lenin ise “Marksizmin Bir Karikatürü ve ‘Emperyalist Ekonomizm’ Üzerine” adlı makalesinde, “kulağa hoş gelen boş bir safsata” olarak nitelediği, Pyatkov’un bu görüşlerini çürütür; ezen ve ezilen ulus proletaryasının maddi, politik ve ruhsal farklılıklarını ortaya koyarak, iki ulusun proletaryası arasındaki nesnel “düalizm”i gösterir.

Aslında bu makalenin ilgili bölümünde Lenin, yalnızca, ulusal sorunda proleter/enternasyonalist çizginin içeriğini değil, bunun yanı sıra, ulusal sorun bağlamında; sosyalizm, devlet, demokrasi ve dünya devrimi vb. kategorileri tartışır ve bu kategoriler arasındaki iç bağlantıları gösterir. Bu bakımdan da önemlidir, incelenmelidir. Pyatkov’un “Sosyalizmde zaten

UKKTH gereksizdir, çünkü o zaman devlet de ortadan kalkar” yaklaşımı karşısında Lenin “Sosyalizm zaferinden sonra devletin sönümlenmesinin neden ibaret olduğunu ve bu sürecin koşullarının neler olduğunu, açıktır ki yazar anlamamıştır” der ve elbette ki Lenin’in burada da çıkış noktasını -daha önce de işaret ettiğimiz- “sosyalist devrim” anlayışı oluşturur. Zira aynı makalede Pyatakov “Uluslar arasındaki ilişkiler sorununun sallanan emperyalizm duvarına dayandığını görüyoruz. O nedenle biz de bu hususta sorunun emperyalizm mi yoksa sosyalizm mi meselesinde olduğu sonucuna varıyoruz” diyerek meseleyi “emperyalizm mi sosyalizm mi?” ikilemine sıkıştırır.

Buharin-Pyatakov ikilisinin, UKKTH karşısındaki tutumuna kaynaklık eden ayrı argümanların şaşırtıcı bir paralelliği söz konusudur. Pyatakov, “monist” sosyal devrim anlayışından, Buharin de “katıksız emperyalizm” teorisinden yola çıkar ve kaçınılmaz olarak aynı yerde, UKKTH karşıtlığında buluşurlar. Tabii kimi zaman da argümanlar iç içe geçer. Fakat Buharin burada durmaz, “emekçilerin kendi kaderini tayin hakkı”nı UKKTH ilkesinin yerine ikame eder. Lenin bunu da eleştirir: “Ben sadece emekçi sınıfların kendi kaderini tayin hakkını tanımak istiyorum, diyor Buharin yoldaş. Demek ki siz sadece, gerçekte Rusya dışında hiçbir yerde ulaşılammış bir şeyi tanımak istiyorsunuz. Bu gülünç.”

Ulusal sorunun hem “sol”dan hem de soyut/genel biçimde ele alınışına karşılık, Lenin’e göre önemli olan, “ilgili ulusun ortaçağdan burjuva demokrasisine ve burjuva demokrasisinden proleter demokrasiye gelişinin hangi aşamasında bulunduğu(dur).” Oysa “emekçilerin kendi kaderini tayin hakkı”, temenniden, olması gerekenden hareket eder ve tam da bu yüzden, Lenin’in işaret ettiği gibi “tek tek uluslar içinde ayrışmanın dolambaçlı yollarını dikkate almaz.”

Uluslar ile sınıfların, bu olguların diyalektiğini, tarihsel şekillenişini (elbette burada söz konusu olan sınıflar burjuvazi ile proletaryadır), evrimini çarpıcı biçimde gösteren Lenin, sadece gerçeğe ve somuta yaslandı. Ona yön veren sonal etken,

ulusların değil, sınıfların ayrışmasıdır. Fakat bu, yani ikincisi, birincisi olmaksızın gerçekleşemez. Buharin'in "aceleciliğine" dikkat çekerken, örneğin, Özbeklerin hâlâ mollaların etkisinde olduğundan hareketle "Bu ulusların gelişmesini, proletaryanın burjuva unsurlardan kaçınılmaz ayrışmasını beklemek zorundayız" der. Keza aynı gerçeklik kendisini Finlandiya örneğinde de gösterir; Buharin'in temelsiz formülasyonuna da gönderme yapan Lenin şunları söyler: "Eğer Fin ulusunu değil, sadece emekçi kitleleri tanıdığımızı söylersek bu çok büyük bir çocukluk olacaktır. Olan bir şeyi tanımamak olanaksızdır, bu gerçek kendisinin tanınmasını dayatacaktır."

İşte gerek Ekim Devrimi öncesinde, gerekse de sonrasında cereyan eden tartışmalar ana hatlarıyla böyledir. Elbette ki Ekim Devrimi'ni ezilen halklarla buluşturan, SSCB'ye can-kan veren, aynı zamanda bu kulvardaki teorik repertuar ve Lenin'in teorik otoritesiydi. Ekim Devrimi'ni gerçekleştiren Bolşevikler sadece iktisaden geri bir ülkeyi "devralmadılar", aynı zamanda Çarlık Rusyası tarafından boyunduruk altına alınan halkların, Ruslara karşı duyduğu nefret ve güvensizlik iklimini de "miras" aldılar. Devrim bu lekeyi silmeliydi. Lenin'in tüm çabası bunun içindi ve bu leke silinmeksizin sosyalizm, ezilen halkların, ulusların gerçeği haline gelemeydi. UKKTH ise bu lekeyi silmenin biricik yoluydu.

UKKTH, kuşkusuz son tahlilde bir perspektife tekabül eder. Söz konusu olan ulusların kaderlerini hangi formda belirleyecekleri pek tabii, o ulus ya da ulusların kararlaştıracığı bir şeydir; özerklik, federasyon, bağımsızlık (ayrılma)... Ekim Devrimi'nden önce Bolşevikler, programatik düzlemde, ulusal sorun konusunda UKKTH genel ilkesi ötesinde bir "sınır" çizmediler. İlkesel ve genel programatik perspektife, yani UKKTH'ye devrimden önce "federasyon" ile rezerv koymadılar. Federasyon, bir program ögesi olarak, ancak devrimin ardından, yani proletaryanın iktidarı koşullarında anlam kazanabilirdi, öyle de oldu. Ama aynı zamanda federasyon, "halklar hapishanesi"nin kötü anılarının hâlâ kol gezdiği sosyalist bir zeminde benimsenecek en doğru

biçimdi. Çünkü federasyon, hem ulusal güvensizliğin aşılmasının hem de ezilen halkların sosyalizmle etkileşiminin/temasının canlı tutulmasının, korunmasının yolu olarak, nihayetinde de o eski nesnel “düalizm”in “monist eylem”e dönüşümünde kaçınılmaz bir aşamadır. Aslında, “ulusların kendi kaderlerini tayin hakkına ne gerek var?” diyen Buharin’i “savaştan önce değil, savaştan sonra övün” diyerek yanıtlayan ve uyaran Lenin’in bu atfını, federasyon konusundaki anlayışına uyarlamak da mümkün. Lenin’in bu dış meselelerde başlıca yöntem anlayışının gerçeklik ve somutluk olduğu hesaba katılırsa, “savaş” metaforunun burada Ekim Devrimi’ne tekabül edeceği rahatlıkla anlaşılabılır. Federasyon ile Ekim Devrimi arasındaki ilişki böyledir.

Devrimden sonra kurulan Rusya Sovyet Sosyalist Federatif Cumhuriyeti (RSSFC), 1922’de kurulan SSCB’nin bazı yönleriyle prototipiydi. Devrimin öncü bölümü olan Rus proletaryası, Çarlık Rusyası’nın gadrine uğramış halkların güvenini kazanmak zorundaydı. UKKTH, devrimle birlikte “genel” bir yaklaşım ilkesi olmaktan çıkarak “pratiğin” konusu olan bir ilkeye dönüştü. Örneğin Fin halkının-ulusunun ayrı bir devlet kurması, devrimin ardından bu koşullarda gerçekleşti. Lenin, Fin halkı içinde sınıfsal ayrışmanın gerçekleşmesi görüşü açısından hareketle, “Bunu yapmak zorundaydık” der. SSCB, ancak bu güven zemini üzerine inşa edilebilirdi. SSCB tarihte bir ilkti. Tarih, elbette çok sayıda “çokuluslu” devlete tanıklık etmiştir. Oysa SSCB, tarihin ilk sosyalist karakterli federatif devleti olmanın yanı sıra, ama tam da bu karakterinden dolayı, tam eşitlik ve gönüllülük temelinde bir araya gelebilmiş ulusların çatı devletiydi. O bakımdan klasik bir ulus devlet değildi. SSCB, 16 birlik cumhuriyetinin ve daha irili ufaklı onlarca ulusal topluluğun temsil edildiği çok sayıda özerk ulusal bölgeden oluşuyordu. Gerek 1924, gerekse de 1936 Anayasası, her birlik cumhuriyetinin, birlikten özgürce ayrılma hakkını güvenceye almıştır. (Hatta 1936 Anayasası’nın taslak tartışmalarında bu maddenin artık gereksiz olduğu ve çıkarılması gerektiği yönündeki önerilere Stalin karşı çıkmış, bu madde korunmuştur.)

Ekim Devrimi, tarihsel tüm kazanımlarının yanı sıra, ulusal sorunun en tutarlı çözümünü gösterdi. Nitekim kimi sapmalara, büyük ulus şovenizmine kayan hatalara karşın ana doğrultusunu koruyup ilerleyen devrim adeta yeni bir ulus yarattı: Sovyet ulusu! Ve bu “ulus” ancak proletaryanın iktidarı sayesinde, ulusal eşitsizliklerin ve güvensizliklerin ortadan kaldırılması ve devrimin etki alanındaki ulusların daha fazla yakınlaşmasıyla “yaratılabilirdi.”

Kapitalist restorasyon süreci, kaçınılmaz olarak Sovyet ulusları arasında eşitliğe dayanan ilişkileri de dinamitledi. En başta söylemek gerekir ki, SSCB’nin dağılışı ve yıkılışında yaşanan kimi ulusal çatışmalar sosyalizmin değil, kapitalist restorasyonun ürünüydü. Zaten emperyalist burjuvazinin ve ideologlarının sosyalizme dönük ideolojik saldırısının bir boyutunu da bu kara propaganda oluşturdu. Fakat “basit” bir tarihsel gerçeklik bu kara propagandayı paramparça ediyor: Eğer bir sovyet “ulusu” yaratılmamış ve sovyet halkları sosyalizm etrafında kenetlenmemiş olsaydı, Hitler faşizmine karşı o muazzam direniş ve zafer mümkün olamazdı. Esasen SSCB’de, sosyalizmin çözülüşü, bağrındaki uluslar arasına yeniden çitlerin girmesiyle ve aynı biçimde uluslar arasındaki ilişkilerin de zehirlenmesiyle gerçekleşti, ulusal rekabet ve düşmanlığı da restore etti. Nihayet lokal ulusal çatışmalar kapitalist restorasyon sürecinin “cüruf”u oldu.

Her şeye rağmen, ‘insanlık’ onlarca ulus ve ulusal topluluğun, aynı çatı altında eşitçe ve kardeşçe bir arada yaşadığı bir düzene ve döneme tanıklık etti. Bu, asla silinmez bir tarihsel gerçekliktir ve Ekim Devrimi’nin insanlığa bıraktığı en büyük miraslardan biridir.

Emperyalist Küreselleşme Döneminde Ulusal Sorun

Ekim Devrimi’nden bu yana, aradan geçen 100 yılda dünyanın çehresi önemli oranda değişti. Özellikle SSCB’nin de dağılmasıyla, emperyalist kapitalizm, bugün artık, bütünleşik

bir dünya pazarının oluştuğu, üretimin uluslararası karakterinin çok daha fazla öne çıktığı, sermayenin üretken niteliğinden sıyrılarak spekülasyona ve mali soyguna yöneldiği emperyalist küreselleşmeye evrilmiştir. Emperyalist küreselleşmeyi karakterize eden bu iktisadi olguların yol açtığı en önemli sonuçlardan biri de, ulusal çitlerin yıkılışıdır. Burjuva ulusalcılığı ve ulus devlet(ler) miadını doldurmaktadır. Bugünkü dünya gerçeğinde, emperyalist küreselleşmeye tepki olarak uç veren ulusalcı eğilimler bir yana, esasen “ulusalcılık”, emperyalist küresel devletlerin ve bir avuç dünya tekelinin lehine yerle bir olmaktadır.

Bu tablonun önüne ve ardına bakıldığında emperyalist küreselleşmenin, 20. yy başlarında kapitalizmin emperyalizme evrilişinin yarattığı sonuçların benzerlerini yansıttığını söylemek mümkün. Emperyalizm nasıl ki, kapitalizmin/sermayenin hareket yasalarının kaçınılmaz bir aşaması olarak, aynı kaçınılmazlıkta proleter devrimleri çağını ilan etmişse, emperyalist küreselleşme de emperyalist kapitalizmin karakteristik çizgilerinin derinliğine kök saldı, dünya devriminin ilanıdır. Emperyalist küreselleşmenin dünya devrimi koşullarında yarattığı kayda değer dönüşümlerden en başta geleni “bölgesel devrimler” olanağının güçlenmesidir. Emperyalizm, kapitalizmin çelişkilerini derinleştirerek zayıf halkanın kopmasına yol açtı (Ekim Devrimi). Emperyalist küreselleşme ise zayıf halkaları çoğaltarak ve birbirlerine daha da eklemleyerek zincirin kendisini zayıflatmakta.

Lenin'in toplumsal devrimi, çok katmanlı ve girift süreçler toplamı olarak tanımlamasını esas alırsak, emperyalist küreselleşme, bu katmanlar ve süreçler arasındaki etkileşimi, zincirin kendisine yapmıştır. Emperyalizmin, serbest rekabetçi kapitalizmden devraldığı ve durmaksızın aşındırdığı sınırlar, emperyalist küreselleşmeyle anlamını yitirmekte, katmanlar ve süreçler arasındaki (görelî) tecrit hızla ortadan kalkmaktadır. Kuşkusuz emperyalizm nasıl ki kapitalizmden bağımsız olmayıp, kapitalist temel üzerindeki bir üstyapıyı ifade ediyorsa, emperyalist

küreselleşme de aynı kapitalist temel üzerinde yükselmektedir ve tabii gövdesine kattığı emperyalizmin de doruğu olarak.

Emperyalizm, öte yandan kapitalizmin asalaklaştığının ve çürümüşlüğüünün ilanıdır, emperyalist küreselleşme de bu niteliğinin, kapitalizmi ölüm sınırına getirdiğinin. Kapitalizmin ilk yapısal krizi (1876) tekelleri doğurdu, bu emperyalizmi yarattı. Çelişkileri derinleştiren emperyalizm, krizler silsilesini daha da boyutlandırdı. Emperyalist küreselleşme ise bizzat bu kriz silsilesinin ürünü olarak ortaya çıktı.

Şüphesiz emperyalist küreselleşmenin tüm bu çizgileri, dünya devriminin (ve onu realize eden biçim olarak bölgesel devrimlerin) nesnel koşullarını tarif eder. Oysa tarihte nesnelliğin kendi başına bir anlamı olmadığı gibi, kapitalizmin bu gelişim öyküsünde de bir başına nesnellik anlamsızdır. Emperyalizmin; Ekim Devrimi'ni "doğurması" ancak Bolşevikler gibi bir iradeyle, müdahaleyle mümkün olabilmektedir. Aynı denklem bugün de geçerlidir.

Emperyalist küreselleşme, toplumsal devrim sahasındaki tüm öğelerle birlikte ulusların yaşamında da devinime yol açar. En özlü ifadeyle, emperyalist küreselleşme, kapitalizmin çok daha fazla uluslararasılaşmasıdır. Bu tanım, doğal olarak uluslararasıındaki etkileşimin de aynı düzeyde arttığını anlatır. Sermayenin ulusal sınırların dışına taşması, emperyalizmin başlıca karakteristiklerinden biridir. 1929 bunalımından sonra görüldüğü gibi, burjuvazi, politik ve ekonomik mekanizmalarıyla yeni bir sermaye birikim modelini benimsedi. "Tekelci devlet kapitalizmi" olarak anılan bu süreçte sermayenin, kendi selameti için yeniden ulusal sınırların içine dönmesi, gerçekte sermayenin tüm gelişim sürecinde bir parantezdi. Emperyalist küreselleşme bu parantezi bir daha açılmamak üzere kapattı. Kuşkusuz ki sermayenin bu devinimi, ulusların yaklaşımını da doğrudan etkiler. Parantezin hikâyesi sadece sermayenin değil, ulusların da hikâyesidir. Çünkü ulusları yaratan da nihayetinde sermayenin kendisidir. Bugün artık yerküre üzerindeki hiçbir ulusun içe kapanarak hayatta kalma şansı yoktur. Halkların kaderi

hiç olmadığı kadar ortaklaşmıştır. Bu ise dünya devriminin objektif koşulları bakımından muazzam bir önem taşır. Yakın dönemde Ortadoğu'da yaşananlar (ve hâlâ yaşanmakta olanlar) bunun ispatı gibidir. Arap isyanından Kürt isyanına, yani Rojava devrimine uzanan ve devam eden süreç, çok kimlikli Ortadoğu'da, ulusal sorunların yayıldığı alanın büyüklüğü ve geçişkenliği, zengin dinamikleri hakkında bir fikir vermektedir. Bu tabloda da görüldüğü gibi emperyalist küreselleşme ulus devletlerin altındaki toprağı çekip almakta, 20. yüzyıldan taşan ulusal sorunlar çözümünü dayatmaktadır, fakat yeni bir “toprak” ve iklimde.

Bölgesel devrimler (20. yüzyılın tipik “zayıf halka” devrimlerinden farklı olarak) 21. yüzyılın toplumsal devriminin tipik gerçeğı olarak öne çıkıyor. Federasyonlar ise bu gerçeğe örtüşen tipik bir siyasal biçime takabül ediyor. Emperyalizmin toplumsal devrim sahasını genişletilmesine benzer bir süreç, bu kez daha üst boyutta yaşanıyor. Ezilen ulus kimliklerinin yanı sıra bu sahaya başkaca dinamikler (kadın özgürlüğü perspektifi ve hareketi, ezilen inançsal kimlikler vb.) daha yoğun biçimine dahil oluyor.

Federasyonlar, politik biçim olarak, bölgesel devrimlerin optimal gerçeğidir. Bu federasyonların adeta harcını oluşturacak (ve onu demokratik bir çerçeveye kavuşturarak, ayakta tutarak) olan öz ise emekçi karakterleridir. İşte tam da bu noktada 1917 ile 2017 arasında bir köprü kurmak elzemdir. Bu köprü “sovyetik federasyon”dur. Demokratik ve sosyalist federasyonlar, bugün başta Ortadoğu olmak üzere, dünya devrimi ateşlerinin yandığı siperlerde bölgesel devrimlerin içerdiği tüm sorunların sadece en olanaklı değil, aynı zamanda en tutarlı siyasal çözüm biçimidir. Rojava'da Kürt, Arap, Ermeni, Asuri-Süryani, Türkmen, Çeçen vb. ulus ve ulusal topluluklardan emekçi halkların her geçen gün ete kemiğe büründürdüğü federatif yapı yanı başımızdaki en canlı örnektir.

Burjuva ulusalcılığının yıkımı ve onun tipik siyasal formu olan ulus devletin göçümü, ulusal soruna emekçi çözümü daha olanaklı ve görünür kılmaktadır. Tarihsel deneyimler gösteriyor ki; federatif yapılar ancak emekçi bir zemine yaklaştığında ayakta kalabilir ve ancak emekçi bir zeminde ulusal sorunlar tutarlı bir çözüme kavuşabilir. Ekim Devrimi ise aradan geçen bir asra rağmen bu bakımdan hâlâ temel bir referans olmaya, sadece işçi sınıfının değil, ezilen halkların da kurtuluş umudu olmaya devam ediyor.

100. yılında Şan Olsun EKİM DEVRİMİ'ne...

Kaynaklar:

Lenin, Seçme Eserler, cilt 2-5-8, İnter Yayınları

Komünist Manifesto (Marx-Engels), Sol Yayınları

İLKELİ İLİŞKİLENME ÇABASINDAN KARŞISINDA YER ALMAYA (1919-1944)

SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN KÜRT POLİTİKASI

Aydın Akyüz

Kürt ulusal sorunu tarih sahnesine çıktığında, Ekim Devrimi yeni gerçekleşmiş, sovyetler ilk yıllarını yaşamaktadır. Emperyalistlerin kıskırtıp destek verdiği, karşı devrimci çetelerin dayattığı iç savaşı bastırmakla meşguldür. İktisadi çöküntü ve açlıkla da başetmeye çalışmaktadır. Bolşeviklerin devlet yönetme deneyimi sınırlıdır. Bu yetmezlikler, kimi diplomasi ve uluslararası politikalarına da yansımaktadır.

Bütün bu sorunları içe dönerek değil, dünya devrimine yönelerek çözme gayreti hâkimdir. Avrupâda sosyalist devrimlere, doğuda ulusal kurtuluş mücadelelerine güç vermeye ve ivme kazandırmaya çalışmaktadır. Dünya devrimi şiarı sadece ideolojik-politik nedenlerle değil, sosyalist insanın başarılı bir tarzda sürdürülmesinin ihtiyacı olarak da görülmektedir. Devrimin ilk günlerinde Lenin dünya halklarına seslenerek, onları emperyalizme, kapitalist sömürüye, ulusal baskıya ve zorba iktidarlara karşı mücadele etmeye, kendi kaderlerini kendi ellerine almaya çağı-

rır. Bolşevik parti, Tüm Rusya Sovyet Kongresi, Sovyet hükümeti, Komintern ve Doğu Halkları Kurultayı da benzer içerikli açıklamalar yayınladı.

Sovyetler, içeride ulusal sorunları bir an önce çözmek için gündemleştirirken, dışarıda demokratik, devrimci ve antiemperyalist ulusalcı hareketleri desteklemeyi kararlaştırır. Lenin ve Stalin'in, UKKTH ve ulusal topluluklar üzerindeki baskının kaldırılması doğrultusunda ortaya koydukları ilkeli tutuma, Sovyetler Kürt sorununda 1921 baharından itibaren bağlı kalmaz. 1940'lı yıllara kadar Kürt ulusal sorunuyla ciddi bir ilişkileniş içinde olmaz. Direnişlerine anlamlı bir destek ve katkısı yoktur. Sonrasında ise Kürt ulusal direnişine zaman zaman destek verse de, ilkeli bir duruştan uzak, pragmatizmin sınırlarını aşmayan ve istikrar kazanmayan bir ilişkileniştir. Sovyetler'de yaşayan Kürtlere dair başlangıçta ilkeli ve ileri bir yaklaşım benimsenir, politik özgürlük koşulları altında, Kürtçe adadillerini ve kültürlerini geliştirirler. 1937'ye kadar büyük ulusal kültürel atılım yaşarlar. Bu tarihten sonra ise tutuklama, sürgün ve asimilasyonla karşı karşıya kalırlar.

İlkeli Duruş Dönemi: 1919-1921 Martı

Kürt ulusal sorununun en can alıcı biçimde yaşandığı 1919-1921 arası yıllar, ulusal kurtuluş mücadeleleriyle ilişkileniş ve onlara destek vermenin kriterleri üzerine tartışmalar, hem Bolşevik Parti ve Sovyet Hükümeti'nin hem de Komünist Enternasyonal'in gündemindedir. Mezopotamya'nın yanı sıra Türklerin yoğunlukta yaşadığı Batı Anadolu'nun da işgal edilmesi, özgün yanları ağır basan Türk ulusal sorununa yol açar. Ülkesinin bir bölümünün işgale uğramasından dolayı Türk ulusu ezilen ulus statüsüne geçirilerken; Kürdistan, Batı Ermenistan ve Lazistan-Pontus'ta ise işgalci olması ve buralarda egemenlik mücadelesi vermesi, onu ezen ulus yapmaktadır. Sovyetler'in Türk ulusal mücadelesinin bu ikili karakterini hesaba katarak ilişkilenmesi gerekmektedir. Bir yandan Anadolu ve Mezopotamya'nın bir kısmının işgal edilmesine karşı çıkarken diğer yandan Kürt, Ermeni ve Pontusların

Türklerle eşit ulusal statüye, ulusal toplulukların ise demokratik haklarına kavuşmalarının mücadelesi verilmelidir.

3 Haziran 1920'de Sovyetler Dışişleri Halk Komiseri Çiçerin'in M. Kemal'e yazdığı mektup, bunun bilincinde ilkesel yaklaşımın ürünüdür. Mektubun 4. maddesinde "Türkiye'nin Ermenistan'da, Lazistan'da, Batum arazisinde, şarki Trakya'da ve Türklerle Arapların müştereken mukim bulundukları bircümle arazide milletlerin kendi mukadderatlarının tayin ve tespiti emrinde serbest bırakılmasını ve mültecilerle kerhen hicret etmiş olanların bu mıntikalarda serbestçe referanduma iştiraki için yurtlarına iade eylemesini tabi buluyoruz"³⁶ diyerek, kurulacak yeni devletin siyasi sınırları içinde yaşayan, Kürtler dahil tüm uluslara kendi kaderini tayin hakkının tanınmasını ister. Komintern 2. kongresi, Doğu Halkları Kurultayı ve TKP kuruluş kongresi de ulusal sorunun çözümünü aynı perspektifle ele alır.

Temel üç gündeminden biri "ulusal sorun ve sömürge sel sorun"u olan komintern 2. Kongresi Temmuz 1920'de toplanır. Konuya dair yapılan tartışmalarda, antiemperyalist olması; komünist çalışmanın, işçi ve köylülerin demokratik ve devrimci örgütlenmeleri önünde engel çıkartmaması koşuluyla ulusal devrimci hareketlerin desteklenmesi gerektiği karar altına alınır.

1920 Eylülü'nün ilk haftasında toplantı halinde olan Doğu Halkları Kurultayı, Komintern perspektiflerine uygun olarak ulusal mücadeleye öncülük yapan Türk burjuva hareketini "ulusal devrimci hareket" olarak tanımlayıp, "savaşçılarına duyduğu yakınlığı ifade eder". Yabancı sömürgecilere karşı yönelmiş hareketin, "Türk köylü ve işçilerinin her türlü baskı ve sömürden kurtulması anlamına gelmediği" belirtilir. Hareketin önderlerini -İttihatçı liderleri- emekçi halka hizmet etmeyi ve eski yanlışlarını tekrar etmeyeceklerini uygulamada kanıtlamaya çağırır.³⁷

36) A. Çelebi, 1921 Anayasası-Öz Yönetim, Özerklik- Kürtler ve Emekçi Sol, Marksist Teori, 18. sayı, S:21-22

37) Emel Akal, İştirakiyuncular, Komünistler ve Paşa Hazretleri, S:201, İletişim yay.

Alınan bu kararlardan şimdilik sadece bir noktaya dikkat çekmek istiyoruz. Soykırım ve katliamlarla birlikte gündemleşen, acil çözüm bekleyen Kürt, Ermeni ve Pontus Rum ulusal sorunlarına kararda değinilmemesi, somut bir çözüm önerisinin formüle edilmemesi, vurgulanması gereken en önemli eksikliğidir. Bu eksikliği, yetersizliklerine rağmen TKP kuruluş kongresi tamamlayacaktır.

TKP kuruluş kongresinde kararlaştırdığı programda tam ulusal eşitlik ve özgürlük vaat eder. Federasyon önermekle, ulusal anlaşmazlıkların “plebisit” yoluyla çözülebileceği belirtilir.

Buraya kadar aktarılanlardan şu sonuç çıkar: Bütün eksiklik ve yetmezliklerine rağmen Sovyetler, Komintern ve TKP, Kürt sorununun ulusal eşitlik ve özgürlük temelinde çözümünden yanadır. Sorunla ilişkilenişteki eksiklik ve yetmezlikler, zaman içinde aşılabilecek düzeydir. Ancak Türkiye ve Kürdistan'daki gelişmeler, Sovyetler'in uluslararası tecridi aşma, olmuyorsa sınırlama ihtiyacı, onları kısa süre sonra bu ilkesel duruşlarını terk etmeye, eski yönde bir politik çizgiye sürükleyecektir.

Ülkede Bolşevik Etki ve Ulusal İrade Bölünmesi

Bolşeviklerin Rojhilat Kürdistanı'yla ilişkileri Ekim Devrimi öncesine dayanır. “Bolşevik Devrimi'nin zafere ulaşmasından biraz önce, İran'daki Rus askerleri arasında faaliyet gösteren gizli siyasi örgütler, bölge Kürtleriyle ilişki kurmuşlardı. Kirmanşah bölgesinde bu askerlerle bağlantılı Kürtler ortak bir komite kurmuşlardı. Mahabad şehrinde ise başta Gazi Muhammed olmak üzere Kürt devrimciler, Bolşevik örgütlerle ilişkiye geçmişlerdi. Kürtlerin ulusal taleplerini karşılama sloganıyla faaliyete başlayıp Bolşeviklerle bağlantı kuranlar arasında Tiflis'te sürgünde yaşayan İsmail Simko ile Seyid Taka da bulunuyordu.”³⁸

38) F. Bulut, Tarih Boyunca Kürtlerde Diplomasi, Cilt-1, S:194, Evrensel Basım Yayın.

Ekim Devrimi'yle birlikte Sovyet iktidarı Rus ordusunu geri çağırınca, ardında bıraktıkları silah ve cephaneliğin çoğu İsmail Simko'nun önderlik yaptığı hareketin eline geçer. Oluşan iktidar boşluğunun etkisiyle hareket hızla güçlenir. Ekim Devrimi'nin Kürt ulusal mücadelesine doğrudan katkılarından biri budur. Sovyet temsilcilerin, Simko'yla Kafkasya'da temasları sürse de, anlamlı bir işbirliği ve desteğe dönüşmez. Kürdistan'ın diğer parçalarıyla ilişki ise daha da geridir. Bu durumun hem Sovyetler'den hem de Kürt ulusal hareketlerinin oluşum süreci ve yapısından kaynaklanan sebepleri vardır.

Kürdistan'ın kapitalist iktisatla geç tanışması, 1919-'21 arasında onu neredeyse görünmez kılar. Kürtlerde burjuva aydınlanmanın gecikmeli yaşanması; aşiretçi, mezhepçi ve tarikatçı ayırım ve rekabetin güçlü etkilerini aşarak merkezi birleşik bir ulusal önderlik yaratamamaları; bütün bunlardan beslenen gelenekselci siyasal anlayıştan kopuşamamaları, Kürt ulusal hareketlerinin birleşip daha güçlü bir irade açığa çıkarmasını engelleyen faktörlerdir. Öte yandan bölge ve dünya siyasetini doğru çözümleme başarısı gösteremeyip bölge gerici devletlerinin ve emperyalistlerin hile ve aldatmalarına kapılmaları, ulusal hareketlerin görünür olması da Sovyetler'in güven duymasına mani olur. Sovyetler'in siyasi etkisi özellikle Rojhilat Kürdistanı'nda görünür olmasına rağmen komünist çalışma yok denecek kadar zayıftır. TKP'nin kuruluş sürecinde Kürt sosyalist yurtsever kimlikte kimse yoktur. Ulusal sorunların tartışıldığı Komintern'in 2. kongresine Doğu Ermenistanlı Bolşevik Ereğ Şemo dışında Kürtlerden katılım olmaz. Keza, Doğu Halkları Kurultayı'na Kürtler örgütlü katılmaz, katılan az sayıda Kürt'ün de çoğu İttihatçıların ve Ankara hükümetinin etkisi altındadır. Bu platformlarda Kürt ulusal sorununa değinildiğine dair bir belirti yoktur. Kürtler ancak Türk ulusal sorunu ve Ermeni soykırımıyla birlikte anılmıştır.

1921 ilkbaharında Kürt ulusal hareketleri, irade ve yönelim birliğinden uzak, parçalı bir görüntü vermektedir. Bakur Kürdistanı Kürtleri ağırlıkla BMM'ye temsilciler göndererek,

özerklik vaat eden Türk burjuva önderlerinin arkasında yer alır. Özerklik vaadinin oyalama olduğunu sezen Koçgiri hareketi baş göstererek özerkliğin hemen uygulanmasını dayatır. İsmail Simko, Rojhilat Kürdistanı'nda hâkimiyet kurduğu bölgeyi genişletme mücadelesi vermekte, Şeyh Mahmud Berzenci sürgünde olmakla birlikte önderlik ettiği Kürt ulusal hareketi, Başur Kürdistanı'nda ulusal bir statü için İngiltere'ye karşı silahlı direniş yürütmektedir. Bu dağınıklık içinde Sovyetler'in Kürt ulusal mücadelesinden beklentisi yoktur. Dikkatini İran'da darbeyle iktidara gelen Rıza Pehlevi'nin (sonradan kendisini şah ilan edecektir) ve Ankara hükümetinin İngiltere ile yaşadıkları sürtüşmeye ve bunlarla "işbirliği"nin Sovyetler için taşıdığı potansiyel iktisadi ve diplomatik olanaklara yöneltir.

1921 Martı: Sovyetler'in Kürt Politikası Değişiyor

Sovyetler, Türk ve İran devletleriyle daha güçlü bağlar kurmak ve güney sınırlarını güvenceye almak için 21 Şubat 1921'de İran'la, 16 Mart'ta Türkiye ile "dostluk ve işbirliği", İngiltere ile de 16 Mart'ta "ticaret" anlaşması imzalar. Bu anlaşmalar, Sovyetler'in Kürt sorunuyla ilişkilenişini önemli düzeyde etkiler. İran ve Türkiye'nin siyasi sınırları içinde iktidar karşıtı, Asya'da ise İngiltere aleyhinde propaganda yapmayacağını, bu doğrultuda faaliyet yürüten hareketleri desteklemeyeceğini taahhüt eder. Doğu Halkları Kurultayı'nda alınan kararların önemli bir bölümünün uygulanmaması ve kurultay toplantılarının yenilenmemesi bu anlaşmalarda imza altına alınan anlaşma maddeleriyle ilgilidir. Keza, Kürt sorunuyla ve Kürt ulusal hareketleriyle ilişkilenme tavrı da bu anlaşmalarda verilen sözlerden bağımsız değildir.

1921 ilkbaharından önce Sovyetler'in Kürt politikasına ilkesel perspektifler yön vermekte, ilişkilenmekteki sınırlılıklar esas olarak hâkimiyet sorunu, yetmezlik ve zorluklardan kaynaklanmaktadır. Bu tarihten sonra ise tamamen değişerek, bölge devletleri ve İngiltere ile ilişkileri germenin politik çizgisine

dönüşür. Sovyetler'in devlet çıkarları, emperyalist kuşatmayı hafifletmek için Türkiye ve İran gibi komşu ülkelerle siyasi ve ekonomik işbirliğini gerektirir. Bu amaç Sovyetler'in sadece bu rejimlerin siyasi karakterinin analizini etkilemez, Kürt ulusal sorununun üzerinden atlanmasına da yol açar. Kürt ulusal sorununun ve hareketlerin nesnel karakterini analizinin negatif yönde bozulmasına kapı aralanır. Kürt ulusal hareketlerinin ideolojik-politik karakterinden bağımsız olarak, ulus devletini kurma hakkı da dahil, kendi kaderini tayin hakkını istemenin nesnel demokratik karakterinin ve bu uğurda mücadele etmenin meşruluğunu yadsımaya başlar.

Sovyetler, Türk burjuvazisinin yedeğine düşmüş emekçi sol güçlerin ve Kürt ulusalcılarının da içinde yer aldığı, Türk ulusal mücadelesinin heterojen yapısı ile ona önderlik yapan Türk burjuva hareketin antidemokratik ve emperyalizm işbirlikçisi karakteri arasındaki çelişkiyi eksik ve yanlış analize tabi tutarak, devrimci ve antiemperyalist olarak tanımlar. Gerçekte Türk burjuva önderliği bu sıfatlardan hiçbirini hak etmiyordu. Türk burjuva önderliği, Anadolu ve Mezopotamya'da yükselen Sovyetik siyasi etkinin basıncı altında, Sovyetler'in Avrupa'da ve Asya'da yayılmasının durdurulamayacağını düşünerek acil askeri ve mali desteği onlara yakınlaştırmış gibi yapıp karşılayabileceklerini hesap eder. İkiyüzlüce, gerçek amaç ve niyetlerini gizleyerek yapar bunu. İngiliz emperyalizmiyle doğrudan çatışmalardan uzak durarak, savaşın en yoğun olduğu anda bile uzlaşma kapısını aralık bırakırlar. Ne zaman Sovyetler Polonya'da yenilerek geri çekilmek zorunda kalır, Kafkasya'ya inip Türk burjuvazisiyle çelişkileri su yüzüne vurur, o zaman Sovyetler'le ilişkileri sınırlı tutmaya, İngiltere ile uzlaşma arayışına yönelir. İngiltere de Kafkasya'ya kadar inen Sovyetler'in önünü kesmek için, Ankara'yı Londra Konferansı'na davet ederek uzlaşma isteğini belli eder. Amaç, Bolşevizmin yayılmasını engellemek; oluşturulmaya başlanan tampon bölgeye Türk ve İran devletlerinin egemenliğindeki ülkeleri de dahil etmektir.

Sovyetler ise güçlü “bağımsız” Türk ve İran devletlerinin varlığıyla emperyalizmin bölgede hâkimiyetini güçlendirilmesinin engelleneceğini, bu yolla kuşatmanın esnetilebileceğini öngörmektedir. Gerçekte bu devletler emperyalizmin işbirlikçileridir. Birkaç konuda İngiltere emperyalizmiyle göreceli çelişkiler yaşamaları bu gerçeği değiştirmez. Bu gerçek, Sovyetler’in bu devletlerle kurduğu ilkesiz ve pragmatik ilişkileri kurma adına 1940’lı yıllara kadar görülmek istenmez.

Yapılan Anlaşmalarla Türkiye, İran ve İngiltere’ye İlkesel Tavizler Verilir

Türk ve İran devletleriyle yapılan “dostluk ve işbirliği” anlaşmaları içeriği itibariyle Komintern 2. Kongresinde alınan karar ve perspektiflere aykırıdır. Kongrede “ulusal sorun ve sömürgeci sorun komisyonunun raporu”nu sunmak için söz alan Lenin, hangi ulusal karakterlerin desteklenebileceğine açıklık getirir: “Ezilen ülkelerin burjuvazisi çoğu kez -belki de çoğunluk- ulusal hareketi desteklenmesine rağmen, aynı zamanda emperyalist burjuvaziyle anlaşma halinde, yani onunla birlikte tüm devrimci hareketlerle ve devrimci sınıflarla mücadele etmektedir” tespitini yaptıktan sonra “Komünistler olarak bizim sömürge ülkelerdeki burjuva özgürlük hareketlerini ancak bu hareketler gerçekten devrimciyse, temsilcileri bizim köylüleri ve geniş sömürülen katmanları devrimci düşünceyle eğitip örgütlememizi engellemezse desteklememiz gerekir”³⁹ demiştir.

Lenin’in formüle ettiği Komintern perspektifi açıktır: Emperyalizmle uzlaşmayı ve devrimci hareketi ezmeyi çizgi haline getiren burjuva ulusal hareketlerin desteklenmeyeceği ifade edilir. “Sovyet-Türk Dostluk ve İşbirliği Anlaşması” imzalanmadan önceki son 7-8 ayda Türk burjuvazisi Sovyetler’le uzlaşma çabalarını sonlandırmaya hazırlanmış, Çerkez Ethem önderliğindeki köylü hareketi ve halkçı Zeybekler tasfiye edilmiş, Kürt kulüp-

39) V. Lenin, Seçme Eserler Cilt-10, S:267-265-İnter Yay.

leri kapatılmış, TKP önderleri Karadeniz'de boğdurularak katledilmiş ve onlarca mensubu tutuklanmıştır. Londra konferansına davet edilen Ankara hükümeti'nin, dışarıda ve içeride Sovyetlerle' ve komünistlere ihtiyacı kalmamış gibidir. Londra Konferansı'ndan istediği sonucu alamayan Ankara, yeniden yüzünü Sovyetlere dönmek zorunda kalır. "Sovyet-Türk Dostluk ve İşbirliği Anlaşması" Ankara için stratejik bir yönelime dayanmıyor, iki amacı vardır, savaşı sürdürmek için Sovyetlerden askeri ve mali yardım kapmak, İngiltere'ye karşı Sovyetlerle "işbirliğini" şantaj aracı olarak kullanarak taviz koparmaktır.

İran'da, Şubat 1921'de İngiltere'nin desteğiyle askeri darbe yapıp, diktatörlüğünü kuran Rıza Pehlevi (Rıza Şah), burjuva ilerlemeci yöneliminin yanı sıra, emperyalizminin işbirlikçisi olup, komünist, devrimci ve halkçı güçleri katliamlarla tasfiye ye yönelir. Buna rağmen Sovyetler "dostluk ve işbirliği"ni sürdürmekte beis görmez, diyet olarak Kürt sorununu ve Rojhilat Kürdistanı'ndaki Kürt ulusal direnişini görmemezlikten gelir, desteğini esirger.

Ne Türk ulusal mücadelesine önderlik yapan Türk burjuva hareketi ne de İran'daki burjuva Rıza Şah iktidarı, Komintern 2. Kongresinde tanımlanan antiemperyalist, demokrat ve ulusal devrimci kriterlere uymaktadır. Bu yaklaşım Sovyetler tarafından 1940'lara kadar sürdürülerek, Kürt ulusal direnişi karşısında Türk ve İran devletleri desteklenir. Bu yön değişikliği Sovyetler'in karşı karşıya kaldığı iç ve uluslararası sorunlarla doğrudan bağlantılıdır.

Lenin'in formüle ettiği Nisan Tezleri'nin Bolşevik Parti tarafından kabul edilmesiyle birlikte, dünya devrimi perspektifi güç kazanmaya başlar; Ekim Devrimi'yle birlikte Bolşevikler başta olmak üzere enternasyonal komünist hareketin, önemli ideolojik politik yönelimlerinden biri olur. Alman devriminin yenilgisi, Kızıl Ordu'nun Polonya'dan geri çekilişi, dünya devrim dalgasının geri çekilmekte olduğunun diğer emareleri, Bolşeviklerde dünya devrimi umudunun azalmasına yol açar, dikkatlerini sosyalist in-

şanın sorunlarına yöneltilir. Uluslararası politikalarının merkezinde artık sosyalist inşanın ihtiyaçları önceliklidir. Türkiye ve İran’la yapılan “dostluk ve işbirliği” anlaşmaları, hem güney sınırlarını bir süreliğine güvenceye alınarak İngiltere’nin doğrudan kışkırtma ve sabotaj imkânları sınırlandırılır hem de İran’ın kimi iktisadi olanaklarından yararlanmak umulmaktadır. İngiltere ile yapılan “ticaret” anlaşmasıyla da ekonomiyi güçlendirme amacı güdülür.

Verilen tavizler, dünya devrimi perspektifinin altının oyularak içinin boşaltılmaya başlanması anlamına gelir. 1921’de toplanan Komintern 3. kongresi, Türkiye ve İran’da son bir yılda meydana gelen önemli gelişmeler ışığında ulusal sorunları ve onlarla kurulacak ilişkileri yeniden değerlendiremez. Sonraki kongrelerde de bu soruna gereken önem verilmez. Doğu Hakları Kurultayı’nda alınan kararların önemli bir kısmı yaşam bulmaz. İkinci bir Doğu Halkları Kurultayı veya benzeri kongre ve konferansların örgütlenmesi tercih edilmez. Bütün bunların gerisinde, İngiltere, Türkiye ve İran’la yapılan anlaşmaların önemli bir rolü vardır. Sovyetler’de sosyalist inşanın sürdürülebilmesinin diyetidir bu. Böylece Kürt sorunuyla ilişkileniş başta olmak üzere birçok ulusal sorunla ilişkilenip ilişkilenmemekte Marksizm-Leninizmin ilkeleri değil, Sovyet devleti çıkarları belirleyici olmaya başlar. Komintern, TKP, İran, Irak ve Suriye’de olan ve oluşacak olan komünist oluşum ve partilerin Kürt ulusal politikası da bu çerçevede şekillenir.

Cevapsız Kalan Yardım Çağrıları

1921’e kadar Kürt ulusal hareketlerinin Sovyetler’le ilişkilenme çabası belirgin değildir. Rojava Kürdistanı’nın Fransız himayesine bırakılması, Ankara’nın Başur Kürdistanı’nın İngiltere’nin himayesinde kalmasına razı gelme sinyalleri vermesi, Bakur Kürdistanı’nın da savaşın bitmesine rağmen, Türk burjuvazisinin anayasada yer alan sınırlı özerkliğe geçiş konusunda ayak diretmesi ve müttefiklerin Ankara’nın Kürt politikasını kabullenmesi gibi gelişmeler, 1922 yılından itibaren yeni Kürt

ulusal hareketlerinin kurulması ve yüzünü Sovyetler'e dönmesi eğilimini güçlendirir.

Kürt ulusal önderlerinden mektuplarla Sovyetler'den mücadelelerine yardım talebinde bulunanlar olur. Bunlardan ilki Kürdistan Bağımsızlık Komitesi Başkanı Albay Cibranlı Halit Bey'in 1922 sonlarında gönderdiği mektuplardır. Mektubunda "Kürdistan'ın bağımsızlığının gerçekleşmesi davasında İngiltere'nin yardımına güvenmediğini, kendi amaçlarını Sovyet Rusya'nın desteğinde gerçekleştirmeye yönelme ve Kürdistan bağımsızlığının Rus himayesi altında kurulması fikrinde ısrar etme kararı aldığını"⁴⁰ belirtir. Erzurum ve Bitlis'ten bazı Kürt ulusal önderlerinin gönderdiği mektuplarda, Ankara hükümetinin kendilerini aldattığını ve bundan dolayı isyan edebileceklerini belirtirler. Kürt ulusal önderlerinden Berzenci, Sovyetler'in bölge temsilcilikleri aracılığıyla biri Lenin'e olmak üzere Sovyet yönetimine 1922-'23 yıllarında üç mektup gönderir. Mektuplardan birini, Başur Kürdistanı'ndan çok sayıda Kürt ulusal önder imzalar. Mektuplarında Berzenci dostluk mesajlarını iletterek, askeri, mali ve diplomatik yardım talebinde bulunur. 1924 sonlarında İran ve Türk askeri saldırıları altında sıkışan Simko, Azadi örgütünün kurucusu ve başkanı Cibranlı Halid Bey'in önerisiyle, Umriye'deki Sovyet konsoloslukuna bir temsilcisini göndererek yardım talebinde bulunur. SB, istisnasız bu yardım çağrılarında hiç birine sözlü ya da yazılı cevap vermez. Yardım çağrıları karşılıksız bırakılır.

SB Kürt İsyanlarının Karşısında Yer Alır

Bakur Kürdistanı'nda Lozan Antlaşması'ndan sonra inkâr ve asimilasyon siyaseti devreye konduğunda, ivme kazanan Kürt ulusal direnişi, soykırım politikalarıyla ezilmeye çalışılınca Sovyetler'in Kürtlere karşı tavrı çok daha trajik biçimler alır.

40) Ed. M.S Lazerev ve S.X. Mihoyan, Kürdistan Tarihi, S:218, Avesta yay.

Azadi örgütünün önderlik yaptığı 1925 Kürt ayaklanması (Şeyh Said Ayaklanması) patlak verdikten hemen sonra 25 Şubat'ta Sovyet resmi ajansı ROSTA'da ayaklanma; Şeyh Said'in zamanında çar ajanı olduğu vb. birkaç önemli maddi bilgi hatasıyla birlikte haberleştirilir. Sovyet ve TKP yöneticileriyle birlikte hazırlandığı anlaşılan, Moskovada Komintern adına basına verilen "Kürdistan'daki Ayaklanmanın Anlamı" başlıklı özel bültende "...Kürdistan'daki Şeyh Said ayaklanması, Moskova tarafından Kürt gericiliğinin İngiliz emperyalizmi ile ittifak halinde bir geri dönüş girişimi olarak değerlendirilmektedir"⁴¹ ifadeleri yer alır. Açıklamada, M. Kemal hareketi için "Türkiye'nin demokratlaşması"na çalışan "milli kurtuluşçu" sıfatları kullanırken; ayaklanan Kürtler için "feodal", "dini gerici", "yobaz" sıfatları kullanılır. 25 Şubat 1925'ten itibaren, SSCB Merkez Yürütme Kurulu yayın organı İzvestiya, SBKP merkez yayın organı Pravda başta olmak üzere birçok Sovyet gazetesi ve süreli diğer yayınları, yıllar içinde çeşitli vesilelerle ayaklanmalar ve Kürt ulusal sorunu hakkında benzer içerikte değerlendirme ve analizler yapar. Sovyetler'in Kürt politikasını etkilemekte yetkili olmayan Uluslararası Ziraat Enstitüsü'nün yayın organı Ararnie Problemi (toprak sorunu) dergisinde 1931 yılında çıkan "Kürt ayaklanmalarının sebepleri ve itici güçleri" başlıklı yazısı gibi, bunun birkaç istisnası var: Emperyalizm bu hareketi kullanmaya çalışıyor olmasına rağmen, Kürt ulusal kurtuluşçu karakterde olduğu tespiti yapılarak meşruluğu kabul edilir.

Ağrı direnişine öncülük eden Xoybun ile Taşnak partisinin işbirliği ve dayanışma içinde olması Sovyetler'in daha fazla tepkisini çeker. SB, 1925 Kürt ayaklanmasında aldığı tavrı Ağrı'da bir adım daha ileriye taşıyarak, isyanın bastırılmasında Türk devletine askeri, diplomatik ve istihbarat desteği sunar. Azerbaycan ve Ermenistan'dan Kürtler ve Ermenilerin isyana katılmasını engellemek için Kızıl Ordu, İran ve Türkiye siyasi sınırlarında önlem alır. İran'ın isyan karşısında 'tarafsızlığını'

41) Ömer Ağın, Kürtler Kemalizm ve TKP-S:238 vs yay.

bozarak Türk devletine destek vermesi için diplomatik baskı yapar.

Xoybun-Taşnak işbirliği ve isyanın merkez üssünün Ermenistan ve Azerbeycan sovyetleri sınırında olması, bu iki ülkede yaşayan Kürtler ve Ermenilerden mücadeleye enternasyonal ilgi göstererek isyan bölgesine geçişlerin yaşanması Sovyet yönetimini tedbir almaya yönelir. Bu tavırla Ağrıdaki isyanında SB, eleştiri ve teşhirin ötesine geçerek fiilen isyanın bastırılmasına yardım eder.

Azadi örgütü ve Xoybun'un destek ve işbirliği çağrılarına cevap vermeyen SB, kolayca Kürt isyanları için, Türkiye'deki burjuva basının verdiği yalan ve çarpıtmaları, gerçek olmayan 'olgular'ını olduğu gibi kullanır. Ayaklanma ve direnişlerin ulusal talepleri görmezlikten gelinerek, tek yanlı kaba indirgemeci değerlendirmeler yapılır. İsyancılar, SB ve İngiltere dahil birçok ülkeden yardım almaya çalışır. İngiltere'nin bölge yöneticileriyle görüşmeler de yaparlar. Oysa İngiliz emperyalizmi Kürt hareketine bu aşamada destek vermeyi çıkarlarıyla uyuşturamaz. Ayaklanmalarda "İngiliz parmağı", Türk burjuva hükümetin iç ve uluslararası desteğini artırmak, katliam ve imhayı meşrulaştırmak için ortaya attığı bir iddiadır. Nitekim İ. İnönü yıllar sonra anılarını yazdığında, Kürt ayaklanmalarında İngiltere'nin rolü olduğunu tespit edemediklerini itiraf edecektir. Pekâlâ İngiltere gelen yardım isteklerini kabul de edebilirdi; ki, 1919 ve 1922'de Başur Kürdistanı'nda Berzenci ile taktik işbirliği yapmıştı. Berzenci iradesini teslim etmeyip, ulusal amaçları için mücadele çıkmasını yükselttiğinde İngiltere saldırıya geçerek hareketi ezmede tereddüt etmedi. Emperyalistlerle taktik işbirliğine girmek, çıkar alışverişinde bulunmak, tek başına hiçbir hareketi emperyalistlerin güdümüne sokmaz. Aksi halde komünistlerin düşman kampın iç çelişkilerinden yararlanmak tespiti, boş bir lakırdıya dönüşür, uluslararası komünist hareketin gerici güçlerle yaptığı bir dizi taktik anlaşma ve uzlaşmanın mahkum edilmesi anlamına gelir.

Felat Özsoy ve Tahsin Eriş'in birlikte yazdıkları "Öncesi ve Sonrasıyla 1925 Kürt Direnişi" kitabında haklı olarak SB eleştirilirken şu yorumu yapıyorlar:

"Her şeyden önce belirtmek gerekir ki, Sovyetler'in bu tavrı herhangi bir bilgi eksikliğinden ya da TKP'nin yönlendirmesinden kaynağını almamaktadır. Çünkü, daha Kemalist hareketin başlangıç sürecinde Sovyet yöneticileri, Türkiye'de farklı halkların yaşadıklarını biliyorlardı. Ayaklanmayı ele alırken de bu ayaklanmanın Kürdistan'da geliştiğini, burada ayrı bir halkın yaşadığını bilerek görüş belirtiyorlardı. Kuşkusuz Türkiye'deki 'komünist'lerin yönlendirme ve ayaklanmayı farklı lanse etme çabaları olmuştur. Ayrıca SBKP'nin içinde yer alan Azerilerin ve Azerbaycan Komünist Partisi'nin etkinliklerini de hesaba katmak gerekir. Ancak gerek Sovyetler, gerekse de Komintern yetkilileri, Türkiye'deki azınlıkların ve farklı halkların bilincindeydiler."(S-248)

Gerçek şu ki, TKP, SB'nin politikalarını belirlemekten çok uzaktır. Ayak bastığı topraklarda devrimin özgün yolunu keşfedecek bağımsız teori ve politika üretmekten bile acizdir. Hikmet Kıvılcımlı'nın, TKP tarafından sahiplenilmeyen çalışmalarını dışta tutarsak, Kürt ulusal sorununa ilişkin özgün bir incelemesi yoktur.

1937'de basılan Büyük Sovyet Ansiklopedisi'nin Kürtler maddesinde yazılanlar, SB'nin görüşlerinin ilerleyen süreç içinde pek değişmediğini göstermektedir.

"1927'de Dersim'de, 1930-'31'de Ağrı Dağı mıntıkasında, Ermeni Aks-i İnkılapçı Taşnakların da faal surette iştirak ettikleri son isyanda Türkiye hükümeti tarafından idare edilen bütün bu isyanların Türkiye'de değil, SSCB'ye de karşı tercih edilmiş bulunuyorlardı ve Aks-i İnkılapçı bir mahiyettedir."⁴²

Dersim Tertelesi Sovyetler'de gündem olmaz. Bu dönem Sovyet basını yükselen faşist saldırganlık ve İspanya İç Savaşı'yla

42) Felat Özsoy ve Tahsin Eriş, 1925 Kürt Direnişi, S.248

meşguldür. Dersim tertesiyle ilgili Rasim Davaz (TKP yöneticisi İsmail Bilen) imzalı, Komintern yayın organı Rundschu'da 29 Temmuz 1937'de çıkan yazıda; "Kemalist hükümetin enerjik reformları yüzünden kendi iktidarlarını tehdit altında hisseden feodal unsurların ümitsiz bir direnişe tanıklık ediyoruz" denilerek yapılanlar meşru görülür.⁴³

Kemalizmin ideolojik ve politik karakteri ile Kürt ulusal sorunu konusunda; Komintern'de ve TKP içinde farklı fikirler ortaya çıkmakla birlikte, bunlar ya mahkum edilir ya da suskunluğa terk edilir. Ali Cevdet'in, Komintern VI. Kongresi'nde Kemalizmin ideolojik-politik karakteriyle ilgili resmi yaklaşıma getirdiği itirazlar, Nâzım Hikmet'in şiirlerine, mektuplarına ve konuşmalarına yansıyan duyarlılıkları, Hikmet Kıvılcımlı'nın 1929-'33 yıllarında kaleme aldığı Kürt sorunuyla ilgili kapsamlı incelemesi, bütün eksik ve yetersizliklerine rağmen anılmayı hak eden istisnalardır.

SB'nin Kürdistan Politikasında Değişim Sinyalleri

1940'ların ortalarına kadar Sovyetler, 1925 ve 1935'te onar yıllığına yenilediği Sovyet-Türk Dostluk ve Tarafsızlık Anlaşması'na bağlı kalarak Kürt ulusal sorunuyla ilişkilenebilir. 2. Dünya Savaşı yıllarında Ankara'da Nazi yanlısı eğilim güç kazanınca, Sovyetler Türk devletiyle arasına mesafe koyarak, ilk hamlede Kürtlerle ve Kürt ulusal sorunuyla ilişkilenebilir; ikinci hamlede diplomatik nota vererek, Sovyet-Türk Dostluk ve Tarafsızlık Anlaşması'nın yenilenmesini, Kars ve Ardahan'ın Ermenistan Sovyet Cumhuriyeti'ne dahil edilmesi şartına bağlamak olur.

Diğer gelişmelerin de etkisiyle, Sovyetler 1944 yılının sonlarından itibaren dört parçada birden Kürt sorunuyla ilişkilenebilir. Kürt sorunuyla ilişkilenebilir yeni bir döneme girilmiş gibidir...

43) F. Bulut, Dersim Raporları, S.33-34, Evrensel Yay.

Yararlanılan Diğer Kaynaklar:

- F. Bulut-Tarih Boyunca Kürtlerde Diploması-2.Cilt
- Mesud Barzani- Barzani ve Kürt ulusal özgürlük hareketi- Cilt-1-2, Doz yay.
- Teori (M. Kemal Işık)-Kürtlerin Yakınçağ Tarihi, Doz yay.
- Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi-4,6,7. Ciltler-İletişim yay.
- Mete Tunçay -Türkiye’de Sol Akımlar 1,2. ciltler.
- Recep Maraşlı- Ermeni Ulusal Demokratik Hareketi ve 1915 soykırımı-Peri yay.
- Kürt Ulusal Hareketleri ve 15. Yüzyıldan Günümüze Ermeni Kürt İlişkileri-Gero Sasuni-MED yay.
- Emin Karaca- Ağrı Eteklerindeki Ateş-“Bir Kürt Ayaklanması Anatomisi” -Alan Yayıncılık

EKİM DEVRİMİ'NDEN YENİ EKİMLERE ANTIEMPERYALİZM

Ali Haydar Saygılı

Ekim Devrimi, emperyalizme karşı her cepheden açık ve uzlaşmaz bir mücadele yürüterek zafere ulaşan ilk antiemperyalist devrimdir. Dünya emperyalizm cephesini yarar. Emperyalizme karşı proleter devrimleri çağını başlatır.

Ekim Devrimi, emperyalist sömürgeciliğin boyunduruğu altındaki bağımlı ve ezilen halkların, sömürgelerin emperyalizmden kurtuluş mücadelelerini ateşleyen, onları emperyalizme karşı mücadeleye çağırان ve bu savaşıma önderlik eden ilk devrimdir.

Ekim Devrimi, emperyalist kapitalist sistemin varlığını soru ve sorun haline getirir. Emperyalizmin egemenliğini hem “ana-vatanlarında” hem de sömürge ve bağımlı ülkelerde temellerine kadar sarsar. Bütün ülkelerin işçileri ile bağımlı, sömürge ülkelerin ezilen halklarını dünya emperyalizmine karşı birleştiren yeni bir devrim cephesi tesis ve teçhiz eder. Dünyayı iki kampa -sosyalist ve emperyalist- böler.

Ekim Devrimi, devrimci kopuş ile yeni bir enternasyonalin kuruluşuna önderlik eder. Emperyalizme karşı dünya devriminin başlangıcı olur. Uluslararası devrimci hareketin güçlü ve açık üssünü inşa eder. Neredeyse bütün 20. yüzyıl devrimlerinin omurgasını oluşturacak olan antiemperyalist devrim perspektifi, dünya işçi sınıfının ve ezilen halklarının politik programı ve stratejisi haline getirir.

Enternasyonalist Kopuş

Ekim Devrimi'nin arka planında, Lenin ve Bolşevik Parti'nin yıllara dayanan kararlı, uzlaşmaz antiemperyalist duruşu ve mücadelesi vardır. Bu duruşun karakteristik özelliği enternasyonalizme dayanması, her renk ve ayardaki şoven ve milliyetçi yaklaşımlardan tam ve kesin kopuşmasıdır. Bu özelliğiyle dünden bugüne tutarlı antiemperyalizmin mihenk taşıdır.

20. yüzyıl başında emperyalizm henüz yeni bir olgudur. Uluslararası sosyalist harekette bütünlüklü bir emperyalizm çözümlemesi henüz yoktur. Günümüzde emperyalizmin yeni evresi olan emperyalist küreselleşme bahsinde olduğu gibi, o dönemde emperyalizmin karakterine ve sonuçlarına dair fikir birliği oluşmamıştır. Ekim Devrimi'nin antiemperyalist karakteri, emperyalist paylaşım savaşına karşı devrimci duruşun tek zemini olan proletarya ve ezilen halkların enternasyonal mücadelesini örgütleme ve sürdürme kavgasıyla olgunlaşır.

1. Emperyalist Paylaşım Savaşı patlak verdiğinde, II. Enternasyonal'de ifadesini bulan uluslararası sosyalist hareket, savaşa karşı ortak bir tutum geliştiremez. Önde gelen partileri ve önderleri sosyalizm ve enternasyonalizmin yerine milliyetçiliği geçirirler. İşçi sınıfı ve ezilenlerin politik yaklaşımını emperyalist hükümetlerinin görüşlerine uyumlu hale getirmeye çalışırlar. Sosyalizme ihanet ederek burjuvazinin şovenist “anavatan savunması” şiarını benimserler.

II. Enternasyonal, burjuva saflaşma zemininde parçalanır ve çöker. Lenin bu çöküşü duraksamadan ilan eder. Sosyal-şoven,

milliyetçi ihanete karşı enternasyonalizmi bayraklaştırır. Kafası son derece açık ve nettir. Küçük bir ülkenin burjuvazisi de dahil olmak üzere, emperyalist yağma ve paylaşım amacıyla yürütülen gerici savaşta yer alan her burjuvazi bu soygunun suç ortağı haline gelmiştir. Bu koşullarda “Düşman yurduma girmişse savunmak benim görevimdir” diyen biri enternasyonalist devrimci değil, dar kafalı milliyetçi olur ancak. Bir sosyalist meseleye enternasyonalist perspektifte yaklaşmalı, devrime “kendi” katılımının görevlerini kavramalı ve yerine getirmelidir. Bu da her ülke sosyalistleri açısından eğip bükmeden “kendi” burjuvalarının yenilgisi için mücadelede somutlaşır. Sosyalistler, tutarlı antiemperyalistler silahlarını önce “kendi” burjuvazilerine çevirmeli, onları devirmeli ve iktidarı almalıdır.

Bu mücadele çizgisi, sömürge ve bağımlı ülkelerde yükselen, emperyalist sömürge boyunduruğunu parçalamaya girişen ezilen halkların ve ulusların mücadeleleriyle birleşen bir yön taşır. Bu mücadelelerin sosyalistlerce açıkça sahiplenilmesi ve desteklenmesi siyaseti, emperyalist ülkelerin proleterlerinin “kendi” burjuvalarının yenilgisi için mücadele etmesi görevi ve çağrısını da içerilir.

Lenin, Rusya’da bir devrimin zafer kazanması, iktidara gelen cumhuriyetçi bir hükümetin savaşı sürdürmesi halinde de bu hükümete karşı olacaklarını, böylesi bir savaşta “anavatan savunması”na karşı çıkacaklarını ilan eder. Şubat Devrimi’nden sonra böyle bir durum ortaya çıkınca, Geçici Hükümet’in yürüttüğü savaş siyasetinin emperyalist karakterini göz önüne serer. Çarlığın alaşağı edildiği Şubat Devrimi Rusyası dahi olsa, işgal altındaki bir ülkede “düşmanın” hangi ülkede olduğuna değil, savaşı hangi tarafın yönettiğine, mevcut savaşta hangi politikanın yürütüldüğüne odaklanır. “Kendi” burjuvazisinin yenilgisini devrimle birleştiren politik tavrı tavizsiz sürdürür. Geçici Hükümet’in yenilgisi için mücadele çağrısı yapar.

Böylesi net ve uzlaşmaz politik duruşun bugün olduğu gibi o dönem için de burjuvazi ve onların milliyetçi, şöven etki alanında

kalan kesimlerce “ajanlık”, “işbirlikçilik” suçlamalarıyla karşılaşması şaşırtıcı değildir. Lenin ne “emperyalizmin ajanı” karalamalarına ne de tutuklama kararları çıkarılmasına prim verir. Devrimin hazırlıklarına yoğunlaşır.

Bu devrimci kavrayış ve çıkış, Ekim Devrimi’nin zaferiyle yeni bir çağa ve dünyaya açılan tarihsel momenttir. Sosyalist hareket içerisindeki sözde antiemperyalist, gerçekte ise sosyal-şoven, milliyetçi yaklaşımlara ve pasifizme karşı enternasyonalizm ve proleter devrim temelinde tam ve kesin kopuşla oluşturulan bu ideolojik, politik rota olmasaydı, Ekim Devrimi de olmazdı. Ekim Devrimi’nden günümüze, bir politik hareketin antiemperyalist karakterinin ve sınırlarının test edildiği temel kriter, o hareketin işçi sınıfı ve ezilenlerin enternasyonal birliği ve mücadelesine mi dayandığı, yoksa sosyal-şoven, milliyetçi bir mecrada ve zeminde mi olduğudur.

Emperyalizm Çözümlemesi ve Sağlaması

Ekim Devrimi’nin yolunu döşeyen en önemli ve tarihi taşlardan biri, şüphesiz Lenin’in emperyalizm analizidir. Lenin, emperyalizmin parlak bir tahliliyle dünya işçi sınıfı hareketi ile ezilen halkların mücadelelerinin ufkunu açar. Emperyalizme dair oportünist teori ve yaklaşımları mahkum eder. Antiemperyalist mücadelenin ideolojik dayanaklarını belirginleştirir. Politik programatik yolunu aydınlatır, devrimci bir stratejik hat çizer.

Lenin, Marksist çözümlemeleriyle, çürüyen ve can çekişen kapitalizm olan emperyalizmin ufkunda barışçıl, istikrarlı, bunalmızsız bir geleceğin olmadığını, olamayacağını; tam aksine emperyalizmin bütün gericilikleri, baskıyı, sömürüyü ve gerici savaşları dünya ölçeğinde genelleştirdiğini, kaçınılmaz biçimde yeni savaşlara yol açacağını berrak biçimde ortaya serer. Emperyalizmin karşısına sosyalizmle, proleter devrim fikri ve eylemiyle çıkar: Emperyalizm, sosyalist devrimler çağıdır.

Ekim Devrimi, bu çözümlemelerin ve buna denk düşen devrimci stratejinin sağlamasıdır. Kapitalist sistemin yapısal değişim-

lerini kavramanın ve devrimci yanıtlar üretmenin tarihsel rolü ve önemini gösteren en güçlü deneyimdir. O tarihsel kavşakta, emperyalizm çağını kavramayan, buna uygun devrimci bir yol açmak yerine aşılmış bir önceki dönemin ideolojik, teorik, politik donanımıyla yetinenlerin keskin virajda nasıl milliyetçiliğe, şovenizme savrulduğunun, “yurt savunması” adı altında burjuvaziye angaje olduğunun ibretlik tablosunu da sunar. 21. yüzyılda yeni Ekimlere yönelen devrim ve komünizm iddialı hareketler için uyarıcı olur.

Barış İçin Mücadele

Öncesi ve sonrasıyla Ekim Devrimi dönemeci işçi sınıfı ve ezilen halkların onurlu barış talebi ve mücadelelerinin antiemperyalist, antisömürgeci devrimci-emekçi çözümü iradeleştirmesiyle de karakter kazanır.

Bolşevik Parti, emperyalist barış siyasetinin karşısına enter-nasyonal barış mücadelesini çıkarır. Barış mücadelesini enter-nasyonal eylemin ve devrimin konusu yapar. Zira emperyalistlerin barışı hem yeni savaşların sebebi ve zeminidir, hem de sömürge paylaşımları, ilhaklar yoluyla ezilen, bağımlı ülkelerdeki emperyalist boyunduruğu yeniden kuran ve sürdüren emperyalistler arası geçici bir uzlaşmadır. Yeni bir savaş ise kaçınılmazdır. Bu savaşı engelleyecek, verili savaşa son verecek antiemperyalist devrimci politika dünya işçi sınıfı ve ezilen halkların onurlu bir barış için harekete geçirilmesidir. Bolşevik Parti'nin Şubat ve Ekim devrimlerinde ve sonrasında savaşa son verme ve barış çağrılarının muhatabı her ülkede “kendi” burjuvalarını devirmeye yönelen işçi sınıfı ve ezilen halklardır. Bolşevik Parti işe “kendi” burjuvazisini devirmekle başlar.

Ekim Devrimi bu mücadelede savaşa katılan tüm ülkelere halklarına örnek olur. Sovyet iktidarı, aralarında Sykes-Picot'un da olduğu emperyalist gizli anlaşmaları deşifre eder ve yırtar. Halklar arasında ne pahasına olursa olsun demokratik bir barış sağlamak için mücadele çağrısı yapar. Ulusların kendi

kaderlerini tayin etmesi temelinde ilhakların ve savaş tazminatlarının olmadığı bir barış politikası inşa etmeye çalışır. Özelde Doğu'nun genelde sömürge ve bağımlı ülkelerin yüz milyonlarca emekçisinin sömürüsü üzerine kurulu olan emperyalizmle bağların tamamen koparılmasını talep eder.

Ekim Devrimi'nden sonra mücadele daha çetinleşir. Sovyet iktidarı esasta emperyalizme karşı bir savaş olarak başlayan ve süren iç savaşla yüz yüze kalır.

İç savaş, Ekim Devrimi ve Sovyet iktidarının antiemperyalist tutumunu, politik manevraların karmaşıklığı içinde parçalama-dan sürdürme ustalığıyla da parlak bir mücadeledir. Sovyet iktidarı ve Bolşevikler emperyalistlere karşı proletaryanın ve ezilenlerin barış iradesini örgütlemek için Almanya ve diğer ülkelerde devrimi hızlandırmak dahil her çabayı gösterirler. İstenilen sonuçların alınmadığı, Sovyet iktidarının tek başına yürümek zorunda kaldığı koşullarda güç toplamak, devrim savunmasını örmek, burjuvazinin karşı koyuşunu tasfiye etmek ve iç savaşı kazanarak Sovyet iktidarını coğrafya genelinde tesis etmek için Almanya'yla barış antlaşması imzalar. Emperyalist Almanya'yla, o koşullarda mutlak zorunlu bir uzlaşma olan ve Sovyet Rusya için ağır, alçaltıcı şartlar getiren bu antlaşma bir teslimiyet değil, çok büyük bedeller pahasına devrimi ve kazanımlarını mutlak yok oluştan kurtaran stratejik önemde politik bir manevradır.

Bu bahiste Lenin, "ilke itibariyle" her türlü uzlaşmanın ve politik manevranın reddedilmesini bir çocukluk hastalığı ve sıklık olarak mahkûm eder. Devrimin aleyhine olan, oportünizmi cismileştiren, ihanet niteliğindeki uzlaşmaların somut olarak ayırt edilmesi gerektiğini savunur. Birçok politik aktörün ve sorunun iç içe geçtiği karmaşık ve çok yönlü süreçlerde politik bir kafa açıklığıyla ve ileri görüşlülükle her somut durumda devrimin ve mücadelenin önünü açacak, diğer konu ve süreçleri de belirleyecek ana halkayı kavrar. Hele hele uluslararası burjuvaziyi yıkmak gibi, bir ülkede iktidarı almaktan yahut devletler arası bir savaştan kat be kat zor, uzun ve çetrefilli bir savaşta manevra

yapmayı, düşmanlar arasındaki çıkar çatışmalarından yararlanmayı, geçici, istikrarsız ya da koşullu da olsa olası müttefiklerle anlaşmayı ve uzlaşmayı en başından reddeden bir yaklaşımı sadece hatalı değil, aynı zamanda zararlı bulur. Ekim Devrimi öncesi ve sonrasında Bolşevik Parti'nin tüm tarihinin bunun örnekleri ve dersleriyle dolu olduğunu hatırlatır.

Ekim Devrimi'nin varlık hakkını tarihten koparıp aldığı bu politik süreç savaş ve barış siyasetiyle emperyalizme karşı mücadelenin tek yönlü ve hazır reçetelerle ele alınamayacağının eşsiz dersleri ve deneyimleri de yol gösterir.

Emperyalizme Karşı Savaş Cephesi

Ekim Devrimi, işçi sınıfı ile bağımlı, ezilen halkları ve ulusları emperyalizme karşı mücadelede birleştiren ve sonrasında bu cepheyi genişleten ilk devrimdir.

İç savaş, Ekim Devrimi'ni boğmak, Sovyet iktidarını parçalamak üzere dört bir koldan ve birlik halinde saldıran emperyalistlerin işgaline karşı açık bir savaş ve devrim savunusu olarak cereyan eder. Sovyet iktidarı geniş Sovyet coğrafyası ölçeğinde doğunun ezilen halkları ile batıdaki işçi-emekçileri politik askeri bir cephede birleştirir. İşçi sınıfı ve ezilen halkların ilk birleşik antiemperyalist savaşımına önderlik eder ve zafere taşır.

Sovyet iktidarı antiemperyalist mücadelenin enternasyonalist görevlerine uygun olarak mali, askeri, politik destek ve dayanışmasıyla Avrupa'daki işçi hareketleri ile emperyalist işgal ve ilhak saldırıları altındaki diğer ülkelerin ezilen halkları arasında fiili köprü olur. Emperyalizme karşı mücadele cephesini genişletir.

Esas olarak Avrupa'ya yoğunlaşan ve ulusal baskıya karşı mücadeleye gibi kısmi bir zeminde ele alınan ulusal sorunların kapsamını genişletir. Boyunduruk altındaki ulusların, sömürgelerin ve yarı-sömürgelerin emperyalizmden kurtuluşu genel soruna dönüştürür. Ekim Devrimi örneğiyle devrimci proletaryanın bu

mücadeleleri destekleme görevlerini vurgular. Emperyalistlerin “anavatanlarındaki” ve sömürgelerdeki dayanaklarını sarsar. Antiemperyalist demokratik devrimci programın ilk temellerini atar. Marksist devrim teorisine yeni bir cephe ve yön kazandırır. Emperyalizm çağında burjuva demokratik içerikteki görevlerin de proletaryanın önderliğinde gerçekleştirileceği, sonuna kadar antiemperyalist devrimci bir yol açar. Proleter devrimin demokratik ve sosyalist görevleri arasında dolaysız devrimci bir ilişki kurar.

Ekim Devrimi’nin hemen ertesinde Doğu Halkları Kurultay’ında yükseltlen “Bütün Ülkelerin İşçileri ve Ezilen Halkları Birleşin” çağrısıyla örülen antiemperyalist devrim cephesinin ufkunda dünya devrimini hazırlamak vardır. Sovyet iktidarı ve Bolşevikler dünya devriminin kızıl bayrağını taşıyan ve her coğrafyada davayı omuzlayan Komünist Enternasyonal’in örgütlenmesine önderlik eder. Komünist Enternasyonal uluslararası komünist hareketin devrimci görevlerini saptar, emperyalist dünyaya karşı devrim ve sosyalizm mücadelesinin kurmaylığını üstlenir.

Devrimci proletarya ile ezilen halkların kurtuluş devrimlerinin sahne aldığı bu tarihsel süreçte dünya iki sisteme bölünür: sosyalist ve emperyalist. Sovyetler Birliği dünya devriminin en güçlü ve açık üssü olur. Antiemperyalist devrimler sosyalizmin en güçlü müttefikleri olarak dünya sistemini hedef alır. Emperyalizmin genel bunalımı patlak verir.

Antiemperyalist Devrimler

Gerek toplumsal, gerekse ulusal kurtuluşu hedefleyen ve kaçınılmaz olarak emperyalist sisteme karşı mücadeleye tutuşan antiemperyalist devrimlerin hepsinde Ekim Devrimi’nin renkleri ve çizgileri bulunur.

II. Emperyalist Paylaşım Savaşı ve SSCB’nin önderlik ettiği Büyük antifaşist direniş de Ekim Devrimi’nin öncesi ve sonrasıyla temsil ve tesis ettiği antiemperyalist, sosyalist stratejinin

yeniden doğrulanmasıdır. İşçi sınıfı ve ezilen halkların sosyalist inşaya giriştikleri, emperyalizmin baş düşmanı olan SSCB'yi boğmak, parçalamak, dünyanın bütününde emperyalistlerin hakimiyetini yeniden tesis etmek, yeni ülkeleri egemenlikleri altına almak üzere başlatılan tarihin en yakıcı savaşında SSCB dünya ezilenlerine önderlik eder.

Büyük antifaşist direniş ve zafer sayısız devrimci manevra ve politik askeri beceriyle kazanılır. Faşist emperyalist kampa karşı yürütülen ittifak siyasetinde Komintern'in lağvedilmesi ve nüfuz bölgeleri politikası gibi eleştirilere konu edilen yönler bulunmakla birlikte zafer nesnel olarak bütün dünya emperyalizminin yenilgisi anlamına gelir. Emperyalizmin yeni bir bunalımına yol açar. Sosyalist veya halkçı demokratik devrimlerle emperyalist sistemi daha da zayıflatır. Yeni devrimlerin, emperyalizme karşı devrimci ittifakların cephe hattını ve yayılımını genişletir.

Büyük antifaşist zaferi antiemperyalist devrimlerin zincirlerinden boşandığı bir devrimler dalgası ve iklimi takip eder. Ulusal bağımsızlıkçı devrimler patlak verir ve yüzünü sosyalizme döner.

20. yüzyılın ikinci yarısında politik olarak antiemperyalist nitelikteki ulusal bağımsızlıkçı devrimlerin bütünüyle Ekim Devrimi çizgisinde sosyalist devrim perspektifiyle gerçekleştiği söylenemez. Antiemperyalist devrimin kapsamı, doğrudan sosyalizmi hedeflemeyen, ulusal bağımsızlık temelinde ezilen ulus milliyetçiliğine dayanan halkçı yurtseverliğe doğru genişler. Emperyalist sömürge ve bağımlılık ilişkilerine karşı bağımsızlık fikri ve eylemiyle sahne alan bu devrimler burjuvazi önderliğinde ulusal kalkınmacı ekonomiler örgütlerken, işçi sınıfı ve ezilenlerin elinde sosyalist inşa yoluna girerler. İlkine Arap ulusalcı devrimleri, ikincisine Küba Devrimi örnektir.

Büyük antifaşist zaferden kısa süre sonra emperyalistler ABD önderliğinde tek ve sıkı bir kamp halinde örgütlenirler. SSCB ve sosyalist inşa ülkelerine Soğuk Savaş ilan ederler ve sosyalist inşa blokunu emperyalist kuşatmaya alırlar. Bağımsızlıkçı,

ulusal kalkınmacı ekonomiler üzerinde yeni-sömürgeci yeni bağımlılık ilişkileri tesis etmeye girişirler. SSCB ve sosyalist inşa ülkeleri daha ileri bir sosyalist birlik ve entergasyona yönelmek yerine sosyalizmi tek tek ülkelerde inşada ısrar ederler. Emperyalist kuşatmayı yaracak sıkı örgütlenmiş bir blok kurmazlar. Ezilen ulusların bağımsızlıkçı hareketleriyle antiemperyalist, demokratik birlikler inşa etmezler. Feshedilen Komintern'in yerine enternasyonal devrimci bir merkez örgütlemeyizler. 1950'lerin ikinci yarısından itibaren ise sosyalizmi dünya devrimi istikametinde ilerletme perspektifi kaybolur. Sosyalizmden geriye dönüş başlar. Uluslararası komünist hareket 1960'ların başında parçalanır. SSCB ve Doğu Bloku'nda Ekim Devrimi'nin açtığı enternasyonalist devrimci güzergâhtan uzaklaşılır. Emperyalist savaş tehditlerine ve kuşatmaya karşı savaş ve barış siyasetinde kırılma yaşanır. "Barış içinde bir arada yaşama" siyaseti benimsenir. Bu süreçle birlikte dünya biri ABD, diğeri SSCB önderliğinde iki kampın emperyalist güç ve hegemonya rekabetiyle biçimlenir.

İki kutuplu dünyanın siyasi, askeri denge durumu ve ilişkileri ile dünyanın iki pazara bölünmüş olması "Bağılantısızlar Hareketi" biçiminde örgütlenen ulusal kalkınmacı ekonomilere bir süre daha yaşam imkânı sunarken, Ekim Devrimi çizgisinde yeni proleter devrimler sahne almaz. En ilerisi Vietnam ve Kore'de görülen, Afrika'da yaşanan sosyalizm iddialı devrim dalgası da halkçı-yurtseverlik sınırlarını aşamaz. Devrimci hareket ve enternasyonal dayanışma antiemperyalist söylem ve eylem üzerinden gelişir. Ezilen halkların ve emekçilerin klasik ya da yeni-sömürgeci emperyalist bağımlılık ilişkilerine karşı devrimleri sürer. Bu zeminde yükselen antiemperyalist halkçı yurtseverlik çizgisi -kapitalizmi aşma ve sosyalizm yönelimi ulusal kalkınmacılığa doğru bükülse de- halkların ve devrimci, komünist hareketlerin enternasyonal dayanışma ve mücadeleleri düzleminde kalır. Ne var ki, emperyalizmin yeni evresi emperyalist küreselleşme koşulları bu dönemdeki ulusal bağımsızlıkçı ve emperyalizm karşıtı söylemleri burjuva mil-

liyetçi, şoven ya da enternasyonalist renklerine ayırmayı zorunlu kılan yeni bir mücadele dönemidir. Tıpkı Ekim Devrimi arifesindeki gibi.

Yeni Ekimler Çağı

Emperyalizmin karakterinin Marksist tahlili ile devrimci politik program ve stratejiye taşınması Ekim Devrimi'ni önceleyen ve hazırlayan devrim niteliğinde bir sıçramadır. Emperyalist kapitalist sistem günümüzde yapısal, karakteristik değişimler yaşamış, yeni bir aşamaya, emperyalist küreselleşme evresine ulaşmıştır.

Emperyalist küreselleşme evresinin karakteristik ve yapısal özellikleri işçi sınıfı ve ezilenlerin devrimci mücadelelerinin ve programlarının konusu olacak bir dizi soru ve sorunu devrimci, komünist hareketlerin önüne koymuştur. Devrimci program ve stratejinin önceki döneme göre belirlenmiş kavrayışına ve politik yönelimlerine meydan okuyan yeni bir mücadele dönemi açmıştır. Tıpkı 20. yüzyılın başında emperyalizm evresinin bütün uluslararası sosyalist hareketin ideolojik, teorik, politik yönelimini yeni düzeye taşıması zorunluluğu ve Lenin ile Bolşevik Parti'nin bu görevi kavrayıp omuzlaması gibi... O devrimci çıkış Ekim Devrimi'ne vardı. Günümüz koşullarında yeni Ekimlere çıkan yol ve devrimci rota emperyalist küreselleşme koşullarının Marksist-Leninist kavranışı ve politik programatik sonuçlarına kavuşturulmasıyla yönünü berraklaştıracaktır. Antiemperyalizm kavrayışı ve antiemperyalist mücadele perspektifi de emperyalist küreselleşme gerçekliğinin analiziyle yeniden somutlanmayı gerektirmektedir.

Örneğin, Ekim Devrimi öncesinde II. Enternasyonal'in emperyalizmin Marksist tahlilini yapamaması, sosyalizmden ve enternasyonalizmden uzaklaşmaları, milliyetçi-şoven çizgiye kayıp burjuvaziye yedeklenmeleri ve süreç boyunca devrimi anlamayan, devrimle ve enternasyonal mücadeleyle ilişki kuramayan ideolojik, politik çöküşü ibret vericidir.

Bugün ise “emperyalizme karşı mücadele” ya da “bağımsızlık sorunu”nu stratejilerinin merkezine koyan antiemperyalizm savunuları emperyalizmin değişen karakteristik özelliklerini ve emperyalist küreselleşme evresinin gerçekliğini tahlil edemedikleri zemin kaybı yaşama, II. Enternasyonal’in önde gelen parti ve önderleri gibi milliyetçiliğe yuvarlanma riskiyle karşı karşıyadır. Bilhassa yeni-sömürge ülkelerde uluslararası sermayenin mali-ekonomik sömürgeleştirme ve bütünleşik tek dünya pazarına entergasyon siyasetine karşı oluşan ulus devletçi burjuva reaksiyonların sözde bağımsızlık adına burjuva milliyetçi eksene oturan “antiemperyalist” popülist söylemleriyle kesişen, emperyalistlerle gerici iktidarlar arasındaki çelişki ve çatışmalarda sözde antiemperyalizm adına burjuvaziye destekleyici çağrı ve yaklaşımlar günümüzde bu zemin kaybının en somut biçimleridir. Lenin’in ve Ekim Devrimi’nin çağrısı bu koşullarda da devrimci eyleme kılavuz olmaktadır. İşçi sınıfı ve ezilenlerin arasında, onların kaderini gerici egemen sınıfla birleştiren, sözde “emperyalizme karşı vatan savunması” adı altında işçi sınıfı ve ezilenlerin mücadelelerini burjuvazinin gerici, şoven siyasetine uyumlu hale getirmeye çalışan yaklaşımlara karşı mücadele görevine dikkat çekmektedir.

Emperyalist dünya pazarının ulus devletler temelinde örgütlenen tek ulusal pazarların birliğinden oluştuğu koşullarda ulusal bağımsızlığın, ulusal kalkınmacı yolun maddi temelleri vardı. Ancak emperyalist küreselleşme koşullarında bir ülkenin, ulusun bağımsız olmasının burjuva anlamda bir zemini kalmamıştır. Artık bütünleşik bir dünya pazarı kurulmuştur. Ulusal ekonomiler bu pazarın organik bir parçası haline getirilmiştir. “Yerli” burjuvaziyle uluslararası sermayenin kaynaşması derinleşmiştir. Dolayısıyla “emperyalizmle bağımlılık ilişkilerinin kesilmesi de 20. yüzyıl bağımsızlıkçı hareketlerinden farklı anlam ve içerik kazanmıştır. Burjuvazinin ya da burjuva devletin emperyalist bağımlılık ilişkisinden bağımsız olmasının maddi temeli kalmamıştır. Örneğin emperyalistlerin ve işbirlikçilerinin ülkedeki mallarına el koymak, “ulusal” ekono-

minin kahir ekseriyetinin devletleştirilmesi demektir. Nüfusun çok büyük bir kesiminin ekonomik ve sosyal yıkım saldırıları altında mülksüzleştirildiği bu ekonomilerde devletleştirme toplumsallaştırmaya denk düşer. Bunu yapmak için ise uluslararası çapta yeni bir düzey kazanmış olan kapitalist üretim sürecini ve pazar ilişkilerini de hedef almalı, yani antikapitalist olmalıdır. Artık emperyalizmden bağımsızlık kapitalizmden bağımsızlıkla beraber düşünülmelidir. Bu nedenle bağımsızlık mücadelesinin yüzü sosyalizme dönük olmalıdır.

Bunun uluslararası maddi temeli üretim süreciyle birlikte işgücünün de uluslararası çapta toplumsallaşmasıyla genişlemiştir. Kapitalizmin temel çelişkisi olan emek-sermaye çelişkisi de uluslararasılaşmış ve kapitalizme karşı mücadele çok daha ileri düzeyde enternasyonal karakter kazanmıştır. Bunun askeri, politik ve ekonomik olarak dünya tekellerinin egemenliğini hedef alması zorunluluktur. Dolayısıyla antikapitalist mücadele ulusal sınırları ve darlıkları aşan, Ekim Devrimi'nin çağrısı ve eylemiyle buluşan antiemperyalist, enternasyonalist karakterde olmalıdır.

Emperyalist küreselleşme koşullarında dünyanın paylaşımı ve yeniden paylaşımı için kıyasıya rekabet daha çok bölgesel entegrasyonlar yoluyla olmaktadır. Bu karakteristik özellik nedeniyle, bir önceki dönemde “emperyalist zincirin en zayıf halkası olan ülkeden koparılması” olarak tarif edilen devrim, “zayıf halkanın” bölgesel çapta olduğu yeni bir düzeye genişlemiştir. Emperyalist cephenin yarılmaya başlaması siyasetinde bölgesel devrim olanaklı hale gelmiştir. Devrim, ister demokratik-halkçı isterse sosyalist karakterde olsun, bir enternasyonal devrim karakteri kazanmıştır. Devrim cephesi ulus devlet sınırlarını aşan bölgesel enternasyonal zemine taşınmıştır. Ortadoğu bölge devrimi bunun örneği olarak uç vermiştir. Bölgesel federatif ya da konfederatif model de emperyalizme karşı devrimci, sosyalist, enternasyonalist mücadelenin dayanaklarıdır. Bu nedenle devrim mücadelesi milliyetçi, şoven her türlü yaklaşımdan kopuşmayı gerektirir.

Emperyalist küreselleşme koşulları dünya devriminin arifesidir. Bölgesel devrimlerle başlayacak enternasyonal dünya devriminin maddi olanaklarını geliştirmektedir. Ekim Devrimi'ni kılavuz edinen devrimci ve komünist hareket, bölgesel devrimlerden dünya devrimine uzanan devrimler silsilesini program edinen ve kavgasını omuzlayan devrimci veya komünist enternasyonal koordinasyonlarından başlayarak yeni bir enternasyonalin inşası göreviyle de yüz yüzedir.

Emperyalist küreselleşme aşamasında antiemperyalist mücadele ile antikapitalist mücadele gibi, proletaryanın demokratik görevleriyle sosyalist görevleri de iç içe geçmiştir. Demokratik-halkçı devrimlerin hızla sosyalist devrimlere dönüşmesinin maddi koşulları olgunlaşmıştır. Sosyalizmi hedeflemeyen, bölgesel, enternasyonal devrimci dinamiklere yaslanmayan girişimlerin başarı yolları ziyadesiyle daralmış, yok edecek düzeye gelmiştir. Emperyalist küreselleşme çağında uluslararası tekel-lerin hakimiyeti ve emperyalist devletlerin boyunduruğundan çıkışın yolu bir kez daha sosyalist devrime çıkmakta, Ekim Devrimi'nin tarihsel çağrısı ve eylemiyle birleşmektedir.

Bu mücadele, günümüzde Rojava Devrimi'ni ve Kuzey Suriye Federasyonu'nun güncel örneğiyle görüldüğü üzere, Ekim Devrimi döneminden çok daha çetin ve çetrefilli koşullarda, risk almayı ve büyük bedeller ödemeyi gerektiren çok boyutlu denklemlerin çözüm gücü olacak politik zenginliklerle yürütülecektir ve yürütülmektedir. İki nokta arasındaki en kısa mesafeyi bir doğru olarak gören soyut ve hayatta karşılığı olmayan, iki boyutlu düz kavrayışla ne dün ne de bugün yol alınabilir. Politik manevraları, geçici, taktiksel, koşullu da olsa ittifak ve uzlaşmaları daha baştan ve kategorik olarak reddeden, devrimin çıkarına hizmet edecek politik fırsatları kavramayan dar görüşlü yaklaşımlar yüz yıl da geçse Ekim Devrimi'nden ve Bolşevik Parti'nin mücadele tarihinden öğrenilmediğini gösterir.

21. yüzyıl Ekimlere gebedir. 100 yıl önce Lenin ve Bolşevik Parti'nin devrimci yol arayışı ve açısı, bugün yeni Ekimlere var-

mada rehberlik ediyor hâlâ. Tarih ezilenleri yine enternasyonalizme dayanan, bir antiemperyalist saflaşma ve kopuş momentiyile yeni bir devrimler çağına geçişin eşiğine taşmıştır. Lenin ve Bolşevik Parti'nin Ekim Devrimi öncesi ve sonrasında yürüttüğü devrimci siyaset ve teorik, politik mücadeleler lafzının tekrarıyla değil, eylem kılavuzu olarak bugün de yeni Ekimleri tutuşturuyor.

KOMİNTERN'İN ALACAKARANLIĞI

Soner Çiçek

Emperyalist küreselleşme çağında, uluslararası sermayenin, proletarya ve dünya halklarına saldırılarını tırmandırırken; içinde bulundukları varoluşsal kriz derinleşmekte. Uluslararası tekellerin ve sömürgeci ülkelerin iç-dış gelişmeler karşısındaki çaresizlikleri büyürken; mali-ekonomik krizler içeride ve dışarıda politik krizlerle birleşerek, dünya ölçeğinde yönetememe krizlerini tetiklemektedir.

Sovyet sosyalizmi 50'lerin ilk yarısından sonra, yerini revizyonizme terk ederken, 90'lı yılların başında Sovyetler'in çöküşünün ilanıyla sonuçlandı. Sosyalist kampın yenilgisiyle, ABD önderliğindeki emperyalist güçler ve burjuva ideologlar kapitalizmin ebedi hükümlanlığını ilan etmekteydiler. Tek kutuplu dünyada ABD emperyalizmi dünya jandarmalığına soyunurken; sömürge ülkelerde darbeler düzenleyip, iç savaşlarla kukla hükümetler kurarken, milyonlarca insanı açlık, yoksulluk ve ölümleri pahasına yerinden yurdundan etmekte sınır tanımadı.

Emperyalist kampın zaferinin ilanından sonra, başta ABD emperyalizmi olmak üzere, diğer emperyalist ülkeler ve tekelleri sınırlı dünya pazarında gelişmelerinin doruğuna vardı. Kapitalizmin eşitsiz gelişmesi ve tekeller arası rekabette, dünya

pazarında Rusya, Çin ve son yıllarda AB içinde etkin güç olan Almanya gelişip güçlendi.

ABD'nin dünya üzerindeki tek kutuplu jandarmalığı da sarsılmakta, yıkılmaktadır. Dünya pazarında pay kapma mücadelelerinde kimin galip geleceği yeni hamlelerle devam ederken; başat emperyalist güçler arasındaki kutuplaşmalar, sürtüşmeler ve gerilimler artmakta, yeni bir dünya savaşının ortamı ısınmaktadır. Ortadoğu ve Suriye özelinde, dünyanın birçok bölgesinde devam eden savaşlar, bu gidişatı daha da güçlendirmektedir.

Lenin yoldaş, “...Genelde tarih, özelde devrimler tarihi, en ileri sınıfların en iyi partilerinin, en sınıf bilinçli öncülerinin düşünebildiklerinden daima daha zengin içerikli, daha çeşitli, daha çok yönlü, daha canlı, daha ‘kurnaz’dır. Çünkü en iyi öncüler on binlerin bilincini, iradesini, tutkusunu, hayalini dile getirirler. Oysa devrim, özel bir anda, on milyonlarca insanın en şiddetli sınıf mücadelesi tarafından kamçılanan bilinci, iradesi, tutkusu, hayaliyle gerçekleşir” der. (Seçme eserler, cilt.10, sf.155)

İşte bütün insani yeteneklerin koşulduğu Ekim Devrimi, sovyetlerin kurulması, Komünist Enternasyonal (Komintern) deneyimleri böylesi özel anlara karşılık gelir.

Ekim Devrimi'nin 101. yılı yaklaşırken, dünya devrim tarihinden, dünyayı sarmalayan Sovyet sosyalizm deneyinden ve geride bıraktığımız enternasyonal deneyimlerden öğrenmek, dersler çıkarmak gerekirken, uluslararası devrimci örgütlerin, partilerin birbirlerini tanıma ve uluslararası devrimci birliğin (Komünist Enternasyonal'ın) örgütlenmesi de, dünya devrimci hareketinin görevi olarak belirmektedir.

Dünya devrim tarihimizde enternasyonal deneyimler yaşanır. Kapitalizmin gelişmesiyle, rüşeym halindeki proletaryanın sermayeye karşı hazırlandığı, I. Enternasyonal 1864-1872 yılları arasında çalışmalarını sürdürür. II. Enternasyonal 1889-1914 yılları arasında, uluslararası proletaryanın geliştiği, büyüdüğü bir ortamda, enternasyonal hareketinin kitlelerle buluştuğu yıllardadır. Üçüncü Enternasyonal (Komünist Enternasyonal) ise,

1919-1943 arasında, birinci emperyalist paylaşım savaşından sonra; oportünist, sosyal-şoven, burjuva ve küçük burjuva anlayışlarla yolların ayrıldığı ve yeniden ulusal komünist partilerin kurulduğu yıllarda varlığını sürdürür. Yeni kurulan ulusal komünist partiler 'Komintern' çatısı altında uzun soluklu bir mücadele yürütür.

Komintern'in Amacı, Sosyalizmi Taçlandırmaktı

Komintern'in 1930-1935 yılları, politik mücadeledeki yeri, hareketin sonraki gidişatını belirlerken; söz konusu yıllardaki gelişmeler, dünyadaki tablonun bir anda altüst olduğu, dünya genelinde sağ muhafazakâr faşist partilerin iktidara yürüdüğü; ulusal komünist hareket ve partilerin kötürümleştirildiği yıllardır.

E.H. Carr'ın "Komintern'in Alacakaranlığı 1930-1935" adlı kitabı, bir dönemi anlamak, sorgulamak için başvurulabilecek kaynaklardan biridir. Kitap, Komintern ile Sovyet Dışişleri Bakanlığı (Narkovindel) ve Komintern ile ulusal komünist partiler arasındaki ilişkiyi irdelemekte, Komintern'in 7. dünya (son) kongresine hangi toplumsal, ekonomik koşullarla gidildiğini göstermektedir.

Komintern, Ekim Devrimi'nin arifesinde, başta Almanya olmak üzere dünyada gelişen devrimci kitle hareketini kucaklamak, uluslararası komünist hareketin tek bir merkezden yönetilmesini sağlamak ve Sovyetler'de gerçekleştirilen sosyalist devrimi, Avrupa ve Dünya sosyalist devrimleriyle taçlandırmak amacıyla kurulur. 1918'de başlayan kuruluş tartışmaları Mart 1919'da yapılan ilk kongreyle sonuçlanır. Birinci kongre çağrısının yapıldığı yıllarda, ulusal komünist partiler örgütlenmemiş, oluşum halindeki çevre ve gruplardır. Temmuz 1920'de yapılan Komintern ikinci dünya kongresi, yeni koşullar altında yapılır. Ulusal komünist partiler kurulmuş, örgütleri temsilen delegeler toplantıya katılırken, ikinci kongre esas örgütlenme kongresi olur. Bu kongrede, ulusal komünist partilerin ve örgütlerin üye-

lik koşullarına dair 21 koşul belirlenir. Belirlenen bu ilkeler çerçevesinde, tek merkezden dünya devrimci hareketini yöneten, devasa bir dünya partisi halini alır: Komintern!

Komintern'in birinci ve ikinci kongreleri; "dünyada kapitalist sistemin ve emperyalist ülkeler arası krizin devam ettiğini, devrimci kitle hareketinin yükselişini sürdürdüğünü, hiç olmadığı kadar devrimci koşulların olgunlaştığını ve dünya sosyalist devriminin yakın olduğunu..." işaret ederken; "uluslararası devrimci hareketin, devrimci propaganda ve ajitasyonu arttırması, her türlü legal-illegal olanağın birleştirilerek örgütlenmesi; oportünist, küçük burjuva milliyetçi ve reformist anlayışlarla en sert mücadelenin yürütülmesi ve bütünlüklü saldırı taktiği" dönemin görevleri olarak benimsenir. Gelişmeler karşısında, ulusal komünist partilerin, devrimci kitle hareketini etkilemesi sınırlı olur. 1921'e gelindiğinde, dünyada devrim hareketi gerileyip ulusal sınırlarına varırken; sol sosyal demokrat partiler ve örgütler ülke burjuvazileriyle anlaşır, ulusal hükümetlerinde yer alırlar. Sonraki yıllarda; 1923 Ekimi'nde Almanya ayaklanmasının acımasızca bastırılması ve yenilgisi; Estonya ve Bulgaristan'da 1924 ve 1925'te kalkışmaları ve yenilgiler; 1927 Çin devriminin yenilgisi ile dünya devrim hareketinin vardığı sınırlar olur.

Haziran 1921 (3. kongre) ile 1928 (6. kongre) arasındaki zaman diliminde, özellikle üçüncü kongrede alınan kararla; "... dünya devrim hareketinin, kitle hareketinin geri çekildiği, kapitalist-emperyalist sistemin dönemsel krizini geride bıraktığı..." vurgulanır. Uluslararası devrimci hareketin "saldırı" yerine "geri çekilme" ve yeni bir devrimci kitle hareketin yükselmesine kadar hazırlıkları sürdürme; sovyet sosyalizmini her türlü emperyalist saldırıya karşı korumanın gerekliliği vurgulanır. Bu dönem boyunca; sol-sosyal demokrat, reformist, milliyetçi ve oportünist düşünce ve partilerle uzlaşmaz mücadele devam eder. Artık içerde ve dışarıda güç biriktirme zamanıdır.

Birinci emperyalist paylaşım savaşından sonra; emperyalist ülkelerdeki süreklileşen ekonomik krizler, uluslararası ilişkiler-

deki istikrarsızlıklar ve kapitalist kamp ile sosyalist kamp arasındaki düşmanlık; ülkeler arasındaki diplomatik gerilimi sürekli hale getirir... Mevcut gerilimler emperyalist ülkeler arası olası bir savaşa karşı hazırlığı artırırken, birinci paylaşımdan yeni-lerek çıkan (başta Almanya olmak üzere) ülkeler, yeni bir paylaşım hevesi içindedirler. 1929 ekonomik bunalımı (New York Borsası'ndaki çöküş bütün Batı Avrupa'yı etkisi altına alırken, dünya piyasaları altüst olur!), bu gelişmeler ışığında, dünyayı yeniden sarsan katalizör olur.

Emperyalist blokun kendi içinde çelişkileri olsa da; düşmanlıkta birleştikleri tek ülke sovyet sosyalizmidir. Düşman kampın SSCB'ye savaş açma ihtimali güçlenir. Diğer taraftan, birinci beş yıllık hamlenin başlatıldığı; tahıl toplama ve kolektivizasyon çalışmalarının yoğunlaştığı bir dönemdir. Sanayileşmenin hızlandırılması için, gelişmiş kapitalist ülkelerle ilişkiyi hem ticaret hem de teknik yardım anlamında ekonomik bağların güçlendirilmesi gerekirken; 1929 kriziyle birlikte kapitalist pazarlar sovyet ürünlerine kapatılmayla sonuçlanır. Artık inşa çalışmaları daha da zorlaşmıştır.

Kapitalizmin Krizi ve İstikrarsızlığı Derinleşirken

1924, Komintern'in beşinci dünya kongresinde, ulusal partilerin "Bolşevikleştirilmesi" kararı alınır. Bu karar ulusal parti önderliklerinde rahatsızlıklar yaratırken, parti içi tartışmaları da yoğunlaştırır. 1928, Komintern'in altıncı dünya kongresine gelindiğinde, ulusal partilerde ideolojik kırılmalar yaşanırken, bölünmeler de olur. Diğer taraftan, altıncı kongre yeni bir dönem; "...Kapitalizmin krizinin-istikrarsızlığının derinleştiği, devrimci kitle hareketinin radikalleşerek yükseldiği"ne işaret eder. Bu tablo karşısında; bir an evvel ulusal komünist partilerin ideolojik ve örgütsel olarak güçlenmesi, Bolşevik Parti disiplinin geliştirilmesi daha fazla ihtiyaç haline gelir. Komintern'in yürütme organı eliyle, birçok ülkenin ulusal komünist parti liderleri görevlerinden alınır, daha sonraları bazıları partilerinden ihraç

edilir. Komintern'in mücadelesiyle, ulusal komünist partilerde yeni liderlikler ve örgütler kurulur. Altıncı kongre, her türlü sağ sapmaya karşı mücadeleyi vurgularken; komünist partilerdeki "sol sekte" anlayışlarla da mücadele edilmesi, gelişen devrimci kitle hareketinin tabandan birleşik sınıf cephesinde örgütlenmesi gerektiği de ayrıca belirtilir. Kongrede alınan kararlar, dünya sosyalist devrim perspektifine işaret ederken yeni bir saldırı taktığının izlenip izlenmeyeceği sonraki gelişmelerde netleşir.

1929 ekonomik bunalımıyla birlikte, Komintern ve ulusal komünist partiler, gelişen kitle hareketini kucaklayacak taktik politikaları geliştiremezler. Komintern çizgisindeki ulusal komünist partiler; reformist küçük burjuva, sol-sosyal demokrat örgütlerle her türlü işbirliğini reddetmeye devam eder. Zaman zaman yerel örgüt tabanlarında ortak eylem birlikleri kurulsada daha fazla geliştirilemez. Uzun bir dönem Komintern'in birleşik cephe politikası taktik hataları sürdürür. Her türlü yakınlaşma sağ ya da sol sekte olarak değerlendirilerek; olası geniş tabanlı ittifaklar da kurulamaz.

1928, Komintern'in altıncı dünya kongresinde, yükselen kitle hareketini ve ulusal komünist partileri yakından takip etmek için, Komintern'in Batı Avrupa Bürosu (WEB) oluşturulur. Eylül, 1923 Bulgaristan ayaklanmasının yenilgisinden sonra; Komintern'de çalışan Dimitrov, Mart 1929'da WEB'in Berlin ofisine atanır. Otuzlu yılların ilk çeyreğine kadar Avrupada komünist partilerle yakından ilgilenir. 1933'ün Şubat sonunda, Berlin'de Reichstag (meclis) binası kundaklanır. (Daha sonra Nazilerin provokasyonu olduğu açığa çıkar.) Aynı gece binlerce komünist partili tutuklanır. 2 Mart'ta Hitler bir mitingde yaptığı konuşmada, tüm suçu "Sovyetler'e" yükler. 9 Mart'ta Dimitrov; Bulgar yoldaşları Tanev ve Popov ile birlikte gözaltına alınıp tutuklanır. Komünistler, Reichstag yangınında suç ortaklığıyla suçlanırlar. Uzun tutukluluğun ardından, yargılama 21 Eylül 1933'te Leipzig'de başlar. Dimitrov savunmasını, Avrupada yükselen faşizmin yargılanması üzerine kurar. Savunma bütün dünyanın gündemine girer, sol-sosyal demokrat ve liberal kesimleri etki-

ler. Aralıkta komünistler serbest bırakılır ve sovyet hükümetinin yardımıyla 1934 Şubat'ında Moskova'ya dönerler.

Dimitrov'un Öngörüsü Gerçekleşir

Dimitrov, Avrupa'da yükselen faşist hareketi görür, daha 1932 sonbaharında Berlin'de WEB'in başkandayken, Moskova'ya bir mektup yazar. Mektupta, "...sermayenin ve faşizmin saldırısı karşısında işçi sınıfının devrimci birleşik cephesinin kurulması"nın önemini vurgular. Moskova'ya döner dönmez, birleşik cephe konusundaki, Komintern'in politikasının gözden geçirilmesi için uğraşır. Komintern'in kararsızlıklarına ve katı tutumuna rağmen Dimitrov 7 Nisan 1934'te Sovyet politbüro'nun toplantısına katılarak "komünist partileri kitlelerin bağlılığını sağlamadaki başarısızlığına ve propaganda sistemindeki avrupalı işçilere karşı doğru olmayan (sol-sosyal demokrat parti ve örgütler etrafında kümelenen işçilerle bağ kurulmadığı gibi, ittifak tartışmaları, yakınlaşmalar sol sektör anlayışlara rağmen; Dimitrov'un, politbüro'nun desteğiyle, Komintern'deki çalışmalara başkanlık etmesi önerilir. 22 Nisan 1934'te Dimitrov, IKKI (Komünist Enternasyonal Yürütme Komitesi) siyasal sekreterliğine üye olarak atanır. Ve Orta Avrupa seksiyonunun direktörlüğü görevini üstlenir. Komintern'in yedinci kongresine hazırlık arifesinde, IKKI prezidyumu dört konuda raportör belirler. Raportörlerden biri de Dimitrov'dur... "Faşizmin saldırısı ve işçi sınıfının faşizme karşı birliğinde Komintern'in görevleri" başlıklı raporunu Temmuz 1934'te tamamlar. Komintern yedinci kongre hazırlık komisyonuna (Stalin yoldaş komisyona başkanlık eder) sunarken, bir gün sonra (2 Temmuz) önerilerinin desteklenmesi için komisyonun karşısına geçer. Komisyondaki konuşması boyunca "geçmiş deneyimlerden ders alınması, taktik ve politikaların gözden geçirilmesi gerektiği, her ülkenin her partinin ve her örgütün özelliklerini dikkate almayı, kitle çalışmasının 'faşizme karşı mücadele' bakış açısıyla ele alınması, faşist saldırı döneminde, aşağıdan ve yukarıdan bir birleşik cephenin mutlak

önemi”ni vurgularken, “sosyal demokrasinin; sosyal faşizm ve burjuvazinin başlıca toplumsal desteği olarak tanımlanması ve ana tehlike olarak nitelenmesinin doğru olmadığını”na dair tartışmalar yürütür.

Avrupa’da faşizm yükseliştir, faşist Almanya’nın saldırgan dış politikası karşısında; SSCB, emperyalist ülkelerle daha fazla yakınlaşır. Fransa ve Polonya ile saldırmazlık paktı imzalanır. Çekoslovakya ve Romanya ile diplomatik ilişkiler geliştirilirken, Alman-Japon tehlikesine karşı Eylül 1934’te Fransa’nın davetiyle “Milliyetler Cemiyeti”ne girer. Sovyet sosyalizminin yaşatılması uğruna atılan adımlar, Komintern’de izlenen politikalarda belirsizliklere ve kafa karışıklığına yol açar. Buna rağmen birçok ülkede, tabandan sol-sosyal demokrat ve komünist örgütler arasında ittifaklar, eylem birlikleri oluşur. Tabandan gelişen eylem birlikleri, komünist parti liderliklerini, Sovyetler’i ve Komintern’i birleşik cephe ve daha sonra halk cephesine doğru zorlar.

Ekimde Dimitrov, IKKI’nın onayı ile bir memorandum hazırlar. Memorandumda, “...artan parti faaliyetlerinin, partilerin kendi içinde operasyonel direktiflerin merkezileştirilmesine ihtiyaç olduğuna... Proletaryanın dünya partisi olarak Komintern’in, komünist hareketin genel ideolojik, politik yönünü güçlendirme ihtiyacı”na işaret eder. Memorandum sonuçları Stalin’e sunulur. 25 Ekim’de verdiği cevapta; tamamen aynı görüşte olduğunu, RKP merkez komitesi olarak bu kararı destekleyeceklerini belirtir. Komintern içindeki Dimitrov çizgisi-anlayışı güçlenirken, Komintern’in merkezi yayınında “Yedinci Kongrenin Arifesinde” başlıklı makalede; “proletaryanın birleşik cephe temelinde... bütün kapitalist ülkelerde faşizme ve savaşa karşı güçlü bir halk cephesinin yaratılmasını sağlamak...” görev olarak belirlenir.

Komintern’in altıncı kongresinin belirlediği, birleşik cephe için sınıf savaşı çağrısı, yedinci kongrenin arifesinde daha geniş toplumsal katmanları içererek halk cephesine dönüşür.

Komintern'in Son Kongresi Toplanıyor

Komintern'in yedinci kongresi (7 yıl arayla toplanan son kongre!) 25 Temmuz 1935'te Moskova'da yapılır. Kongrede Alman faşizmine ve diğer ülkelerdeki gelişmelere dair vurgular yapılsa da; esas olarak konuşmalar Dimitrov'un kongreye sunduğu rapor üzerinde yoğunlaşır. Dimitrov kongre boyunca, hazırladığı rapor doğrultusunda; emperyalist, sömürge ve yarı sömürge ülkelerde faşizme karşı en geniş tabanlı ittifakın, proletaryanın; köylülüğü, küçük burjuvaziyi liberal-entelektüelleri yanına çekerek "proleter birleşik cephe temelinde geniş bir antifaşist halk cephesinin yaratılmasının önemine değinirken, "2. enternasyonal ile ilişki geliştirilmesinin" gerekliliğine ayrıca değinir. Raporla ilgili altmışa yakın delege söz alarak konuşur ve çizgiyi desteklerler. Raporlar üzerinden sürdürülen kongre; hazırlanan karar tasarılarının oylanmasıyla, raporlar doğrultusunda kararlar alınır. Kongre geçmiş on beş yıl boyunca, dünya devrim hareketinin gündeminde olan birleşik cephe politikasını, en geniş halk cephesiyle buluşturma başarısını gösterir.

Dünya devrim hareketi yeni bir eşik yaratırken, 2. emperyalist paylaşım koşullarında alınan kararlar hayat bulmaz ve 1943'(15 Mayıs)'te İKKI'nın yayınladığı deklarasyonun ardından Komünist Enternasyonal (Komintern) feshedilir.

Yarım asrı geçen zamana rağmen, 1935'ten feshe giden yolda; dünya devrimci hareketi, feshin nedenleri üzerine tartışmalarını sürdürmektedir. E.H.CARR kitabında Komintern'i irdelerken; Rusya, Almanya, Fransa, Britanya, İtalya, Polonya, Avusturya, İsviçre, İspanya, Bulgaristan, Çin ve Japonya komünist partilerin, komünist enternasyonal ile ilişkilerini (1930-1935 arası yıllarla sınırlasa da!) dönemin ulusal komünist partilerdeki iç sorunları bütün yönleriyle, açıklıkla ortaya koymaktadır.

LENİN'İN DEVRİMLER VE OLGULARLA İLİŞKİLENİŞ YÖNTEMİ

Aydın Akyüz

Lenin tarihe girdiği andan itibaren devrimle güçlü ve tutkulu bir ilişki kurmuştur. Onda devrimin güncelliği temel bir öneme sahiptir. “Dâhice bir bakışla zamanımızın temel sorununu, ilk ortaya çıkacağı yer ve zaman içinde derhal seçti: Yaklaşan devrim. Ve bundan sonra gerek Rusya’ya ilişkin gerekse uluslararası tüm olguları, bu perspektif içinden, devrimin güncelliği perspektifinden kavradı ve kavranır kıldı.”⁴⁴ Andaki devrimci mücadelenin ihtiyaçları dışında bir gündemi olmadı. Güncel ihtiyaçlardan bağımsız, “soyut”, bilinmez bir geleceğin “sorun”larıyla meşgul olmadı. Bütün çabası yenilenmeyi sürekli kılarak, hareketi daha üst bir aşamaya sıçratmaktı. Bir kere siyasal hedef belirledikten sonra bütün gücü ve iradesiyle ona hücum etti.

Andaki temel devrimci sorunu çözümleyip çıkış yolu bulmada, bütün gücüyle ona hücum etmede eşsiz bir yaratıcılık, irade

44) György Lukacs, Lenin’in düşüncesi: Devrimin Güncelliği, S:9 Belge Yayınları

ve hücum ruhu sergiler. Her önemli dönemeçte teorik, politik, ideolojik ve örgütsel sorunları yeniden çözümleyip pratik çözümler geliştirir. Kaleme aldığı eserler, en temel acil sorunları devrimci çözüme bağlama çabasının ürünleridir. Devrimin yolunu açmaya çalışırken, aynı zamanda yaşadığımız çağı aydınlatmayı başardı; emperyalizm ve proleter devrimler çağını anlaşılr kıldı. Çözümlemelerinde devrimin sadece Rusya'ya özgü sorunlarına çözüm getirmede; her zaman özgün ve özgül olanın yanında evrensel perspektifler de üretti.

“Halkın Dostları”nı yazdığında hareketin en temel sorunu Rusya’da Narodnizmden teorik/ideolojik kopuş sağlayarak, Marksist hareketi hâkim kılmaktı. Hareket üzerindeki ekonomizmle hesaplaşmak, ilkel ve amatör çalışma tarzından kopuşmak gerektiğinde “Ne Yapmalı” gündeme geldi. Lenin sadece eleştiri ile yetinmedi, Marksist yöntemle geliştirdiği bir alternatif de üretti. 1905 Devrimi’nde “İki Taktik”i yazarak, devrim teorisini ve demokratik devrimin strateji ve taktiklerini geliştirip Menşeviklerin reformcu anlayışla hesaplaştı. Bu liste, Lenin’in ölümüne kadar yazdığı kitap, makale ve uğraşlarla uzatılabilir.

Lenin, üretkenliğini, devrime tutkulu bağlılığının yanı sıra emekçiliğinden alır. Çok sevdiği halde zamanını aldığı için satranç oynamayı bırakır; dikkatini dağıttığı ve kendisini duygusallaştırdığı için müzik dinlemeyi keser. Yoğun bir tempo ile çalışır. Zaman zaman yorgunluk, uykusuzluk ve stresten kaynaklı hastalanır. Özellikle Şubat Devrimi’nden sonra Rusya’ya gelmesiyle son hastalığına kadar olağanüstü bir tempoyla çalışır. Yoldaşlarının ve doktorların ısrarıyla dinlenmesi için ayrılan zamanda da koşullarını zorlayarak çalışır. Yazamayacak kadar hasta olduğu son aylarında bile sosyalizmin inşa sorunlarına dair düşüncelerini yazdırır.

Devrimlerle Doğrudan Temas Kararlılığı

Lenin devrim dönemlerini çok önemser, onunla doğrudan ilişkilenecek için hiçbir riski göze almaktan kaçınmaz. Dev-

rim dönemlerinde ne pahasına olursa olsun Rusya'da soluk alır. 1905 Devrimi, ekim siyasal genel grev dönemecini aşınca Rusya'ya dönmeye karar verir. Döndüğünde parti çalışmalarını yarı legal biçimde yönetir. Kitle toplantılarına katılır, gösterilerde konuşmalar yapar. Mart 1906'da tutuklanmaktan son anda kurtulur.

Şubat Devrimi'nden sonra "Lenin devrimci Rusya'ya geri dönüş için tüm 'legal' yolların kendisine kapalı olduğundan ve gizlice gitmeyle ilgili planlarının hayata geçemeyeceğinden emin olduktan sonra, bilindiği gibi Rusya'nın o sıralar savaş içinde bulunduğu Almanya üzerinden açıkça gitmeye karar verir."⁴⁵ 3 Nisan 1917'de Petersburg'a varır. 3-4 Temmuz ayaklanmasından sonra yeniden illegale geçene kadar açıktan parti çalışmalarını yönetir. Silahlı ayaklanma hazırlığı için mektup ve yazılarıyla MK'yı ikna edemeyince eylül sonunda illegal yollarla yeniden Petersburg'a gelir. Ayaklanma hazırlığını illegal olarak yönetir. Ayaklanma günü olan 24 Ekim gecesi, çok tehlikeli olmasına ve MK tarafından illegal konutundan ayrılması yasaklanmasına rağmen, hareket içindeki kararsızlıklar ve olası yalpalamaların önüne geçebilmek için büyük bir riski göze alarak gizlice ayaklanmanın yönetildiği karargâha gider. Müdahaleleriyle sabaha kadar ayaklanmanın hedeflerinden sapmadan sonuçlanmasında belirleyici bir rol oynar. Ekim Devrimi'ni takip eden süreçte de devrimin her önemli sorununa hâkim olmaya ve müdahaleleriyle rotasına koymaya azami çaba harcar. Devrimin değişen sorunlarını hızla öne çıkartarak, kendisi ve yoldaşlarının sınırlarını sonuna kadar zorlayarak çözmeye çalışır.

Lenin rolünün bilincindedir. Gereksiz ve abartılı bir profesyonellikten uzaktır. Onda profesyonelliğin biçimine, akıl, bilinç ve devrimin ihtiyaçları yön verir. Yıllarca sürgünde yaşaması kadar risk göze alarak Rusya'ya dönmesi ve diğer riskleri

45) Lenin, Seçme Eserler Cilt: 1, S:81 İnter Yayınları

göze alması da devrimin ihtiyaçlarının dayattığı zorunluluklardır.

1905 Devrimi’nde Partinin Strateji ve Taktiğinin Geliştirilmesi

Lenin ve Bolşevikler 1905 Devrimi’nin deneylerine dayanarak devrim, strateji ve taktik anlayışlarını geliştirdiler. Buna göre liberal burjuvazi devrimi tamamlama gücüne ve kararlılığına sahip değildir. Bu yüzden demokratik devrime proletarya önderlik etmeli, proletarya ve köylülüğün devrimci demokratik diktatörlüğü kurulmalıdır. Geçici Devrim Hükümeti’nde proletarya partisi yer alacak, devrimin kazanımlarını koruyup geliştirilecek, kurucu meclisin toplanmasını sağlayacaktır. Demokratik devrimden sosyalist devrime kesintisiz geçileceği öngörülmektedir.

1905 Ekim politik genel grevi deneyimlerinden hareketle silahlı ayaklanmaya geçişte doğrudan bir rol oynayabileceğini tespit eder. Bunun evrensel bir taktik olduğunu belirtir.

Moskova ayaklanmasından, Plehanov’un “Silahlara sarılınmamalıydı” tespitin aksine, “Daha hazırlıklı, daha kararlı ve bilinçli bir tarzda silahlı ayaklanmaya girilmeliydi” tespiti yapar. Bolşevik ve diğer devrimci örgütlerin eksiklik ve zaafı üzerinde durur. Moskova ayaklanmasının derslerini çözümleyerek başarı vaat eden yeni ayaklanma taktiğinin açığa çıktığının keşfeder.

Engels, 1848 Haziranı’nda Parisli işçilerin ayaklanmasının yenilgisinden hareketle, yeni askeri tekniğin ve topların kent ayaklanmasında kullanılmasıyla tek başına barikat savaşlarının zaferi getirmediğini belirtmişti. Sınıf mücadelesinin bu eksikliği giderecek bir yol bulması gerektiğine işaret etmişti. Paris Komünü’nde komünarlar toplanı ele geçirerek bu eksikliği gidermişti. Moskova ayaklanmasında ise bu eksikliği giderecek yeni ve evrensel bir mücadele biçimi açığa çıktı. Moskovalı işçiler, barikat

savaşını partizan savaşıyla birleştirerek yeni askeri tekniğe karşı üstünlük kurabilirler. Lenin bu durumu inceleyip, dünya işçi ve emekçilerine muzaffer olmak istiyorlarsa barikatları partizan savaşıyla birleştirmeleri çağırısı yapar.

Devrimci krizin derinleştiği ve düzenden kitlesel kopuşların olduğu durumlarda devrimci krizi daha da derinleştirmek ve kitlelerin düzenden kopuşunu hızlandırmak için seçimleri ve parlamentoyu boykot etmeyi savundu. 1905 ve 1906 Dumaları boykot edildi Lenin daha sonra 1906 Duma seçimleri devrim dalgasının geri çekildiği, kitlelerin yüzlerini düzene dönmeye başladığı için boykot taktiklerinin yanlış olduğunu belirtti. Tersinden bir durum 1917 Eylülü'nde yaşandı. Bolşevikler Demokratik Devlet Konferansı'na katıldıktan sonra yeni bir devrimci krizin derinleşmekte olduğunu zamanında fark etmediklerinden Lenin seçimlere katılarak hata yaptıklarını belirtir, bu hatalarını düzeltmek için "ön parlamento"yu boykot etme çağırısı yapar. Lenin hatalarını kabul etmede rahattır ve hatasını/hatalarını kabul ettikten sonra onu giderecek taktiklere yönelir. 1906 Duma seçimlerini boykot ederek yaptıkları hatayı, Duma'daki yoksul köylü partisinin vekilleriyle işbirliğine giderek gidermeye çalıştılar.

Şubat Devrimi'nde Lenin'in Devrim Anlayışını Güncellemesi

Şubat Devrimi'nden sonra Lenin, Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilerin savaşı sürdüren burjuvazinin peşine takılarak halkın taleplerinden yüz çevirip ihanet ettiğini belirtir. Bu durum ve ikili iktidar gerçekliğinden hareketle; iktidar, Geçici Hükümet sorunlarında, demokratik devrim ve sosyalist devrim geçiş konularında 1905'te söylediklerini günceller. Bir dizi özgünlüğün çakışması sonucu burjuva demokratik devrim olarak Şubat Devrimi öngörülenden farklı biçimde gerçekleşir. Demokratik devrimi tamamlayamayacağı söylenen burjuvazi, savaşın yarattığı uluslararası ve iç kriz sonucu burjuva iktidar

alternatifi öne çıkar. Yanı sıra Lenin ve Bolşeviklerin öngördüğü işçi ve köylülerin demokratik diktatörlüğü, sovyetler şahsında ruşeym halindeki iktidar organı da vücut bulur. Sovyetlerde örgütlü kitlelerin çoğunluğu bilinçli ve örgütlülük geriliğinden dolayı Geçici Hükümet'e destek verir. Sovyetlerde yüksek oranda çoğunluğuna sahip Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler kitlelerin geri eğilimini güçlendirirler. Geçici Hükümet bu destek sayesinde iktidarını sürdürmektedir. Bütün bu olgular iç içe geçmiş ikili iktidar gibi özgün bir durum yaratır. Bu özgünlükler Şubat Devrimi'ni 1905'te Lenin ve Bolşeviklerin öngördüklerinden farklı kılar. Bu özgünlükler kavranmadan devrimin bundan sonraki rotası doğru çizilemez.

1905'te Geçici Devrim Hükümeti'nde yer almalıyız diyen Lenin, 1917 Martı'nda böyle bir adımın devrime ihanet olacağını söyler. Yüzeysel ve kaba bir yaklaşımla 1917'deki Lenin'in 1905'teki Lenin'le çeliştiğini söyleyenler, gerçekte öngörülemeyen, öngörülmesi mümkün de olmayan yeni olguları görmüyor, bunların anlamını çözümleme zahmetine girmiyorlar. Somut durumun karşısına genel teorik doğruları, ezberlenmiş doğruları koyuyorlar. Gerçekte Lenin yöntemde her iki dönemde aynı duruşa sahiptir. Marksist yöntem olan diyalektik ve tarihsel materyalizme sıkı sıkıya bağlıdır. Genel formülasyonlardan hareketle somut durumu açıklamaya kalkmaz, somut durumun somut analizine dayanarak sonuca ulaşır. "Eski Bolşevikler" ise somut olguları incelemek yerine alışkanlığın gücüne yenik düşerek zihinsel tembellik sergileyerek 1905'ten beri ezberlenmiş teorik kalıplara körü körüne bağlı kalıp başlangıçta Lenin'i anlamakta zorluk çekerler.

Lenin Şubat Devrimi'nin ortaya çıkardığı özgünlüklerin somut analizine dayanarak, "Bütün iktidar Sovyetler'e!" şiarını geliştirir. Bu düşünceler doğrultusunda, Mart ayında İsviçre'den gönderdiği mektuplarla Rusya'daki Bolşevik önderleri ikna etmeye çalışır. Kollontai Lenin'in fikirlerini sahiplenip savunur. Molotof'un başını çektiği genç Bolşevikler emperyalist savaşa ve burjuva Geçici Hükümet'e karşı tutum konularında "uzaktan

mektuplar” gelmeden Lenin’in tavrına yakın bir duruş alırken; ikili iktidar, Menşevik ve Sosyalist Devrimcilere karşı tavır, hemen sosyalist devrime yönelme konularında Lenin’i anlamakta zorlanırlar.

Lenin, nisanda Rusya’ya geldiğinde düşüncelerini kapsamlı bir broşür şeklinde, “Nisan Tezleri” adıyla formüle eder. Nisan ayı boyunca yürüttüğü tartışmalarda “Eski Bolşevikleri” ikna etmekte zorlanır.

“Eski Bolşevik”lerin Olgularla İlişkilenme Yöntemi Üzerine Tartışma

Lenin “Eski Bolşevik”lerle yürüttüğü tartışmalarda aynı zamanda yöntem sorununa değinir. Lenin’in gücü yöntemde Marksizmle kurduğu sıkı ilişkide yatıyor. Ne Marx ve Engels, ne başka biri ne de kendisinin daha önce yazdıklarını temel hareket noktası olarak alıp, somut ve yeni bir olguyu açıklamaya kalkar. Daha önce oluşturulmuş teorik formülleri tekrarlayarak, gerçeği ona uydurmaya çalışmaz. Somut olayları inceleyerek sonuca varır. “Eski Bolşevik”ler ise Mart-Nisan’da olduğu gibi daha sonra Eylül-Ekim’deki silahlı ayaklanmaya hazırlık tartışmasında da somut hareket halindeki olguları inceleme başarısını gösteremeyip Lenin ve Bolşeviklerin daha önce söyleyip kararlaştırdıkları formülasyonları Lenin’in karşısına çıkarırlar. Lenin ise her önemli dönemde yeni olgulara dikkat çekerek, siyasi durumunun değiştiğini, dolayısıyla temel taktiğin de değişmesi gerektiğini yazarken; “Marksist taktiğimiz, üzerinde inşa edilmesi gereken biricik sağlam temel üzerinde, olgular temelinde inşa etmemiz için, her şeyden önce mümkün en objektif kesinlikte saptamamız gereken gerçek politik duruma dayanmalıdır”⁴⁶ der.

Tarihin en devindirici gücü devrimdir. Bir olgu olarak devrim ve devrimin önemli momentleri siyasal sıçrama ve kırılmalara yol açarlar. Sınıfların ve politik aktörlerin birbiriyle ilişkile-

46) Lenin, Seçme Eserler Cilt: 6, S:23 İnter Yayınları

rini ve devrim karşısındaki duruşlarını etkiler. Bu gerçeklik her önemli devrimden sonra teoriyi, onun yeni aşamalarında temel taktikleri gözden geçirmeyi gerektirir. Devrim, teori dünyasından gerçeklikler dünyasına inip somutluk kazandıkça, teoriyi güncelleyerek değişikliğe uğratar. Evrensel yeni unsurlar kadar özgünlükler de katar. Devrimcinin işi gerçekliği hareket halinde yeni olgularla birlikte kavramaktır. Lenin bu konuya açıklı getirir: “...Bolşevizmin eski ‘formülleri’ni tümmemeyi ve düzeltmeyi bilmek gerek, çünkü ortaya çıkmış olduğu gibi, bunlar gerçi genelde doğruydu ama somutta gerçekleşmesinin başka türlü olduğu görüldü. İkili iktidarı hiç kimse düşünmedi ve düşünemezdi.”⁴⁷ Lenin Bolşeviklerin eski formüllerinin doğru olduğunu söylerken haklıydı. Sadece o güne kadar gerçekleşmiş devrim deneyleri değil, 20. yüzyılda gerçekleşen Doğu Avrupa, Çin, Küba ve Vietnam devrimleri de Bolşeviklerin 1905’te formüle ettikleri burjuva demokratik devrimin ancak işçi-köylü demokratik-diktatörlüğüyle tüm başarıya ulaşabileceği teorisini defalarca doğrulamıştır.

“Proletarya ve köylülüğün devrimci-demokratik diktatörlüğü artık gerçekleşmiştir, ama çok orijinal bir tarzda, bir dizi son derece önemli değişikliklerle(...) (B)ir canlı yaşamı gerçekliğin eksiksiz olgularını hesaba katması gerektiği ve teori gibi en iyi durumda yalnızca yaklaşık olarak kapsayabilen dünkü teorilere sarılmaması gerektiği tartışma götürmez gerçeğini benimsemek gerekir” diyen Lenin devamında, “Bütün teoriler dostum gridir, yaşamın altın ağacı Yeşil”⁴⁸ diyerek adeta Marx’ın Faurbach Üzerine Tezler’inin ikincisini hatırlatmaktadır: “Pratikten soyutlanmış bir düşüncenin gerçekliği ya da gerçeksizliği konusundaki anlaşmazlık tamamen skolastik bir sorundur.”

Eski formülasyonun aşıldığını vurgulayan Lenin, “yaşam onu formüller diyarından gerçeklik diyarına getirdi; ete kemiğe

47) Lenin, age, S:40

48) Lenin, age, S:47

büründürdü, somutlaştırdı ve böylece değişikliğe uğrattı”⁴⁹ diyerek teori ile pratiğin karşılıklı ilişkisine esaslı bir vurgu yaptı.

Devrimciliğin ayırt edici bir niteliği bilinçli ve iradi olarak sürekli yenilenmektir. Her zaman için gerekli bir özelliktir ama devrim dönemlerinde daha önemli daha belirleyen haline gelir. Devrim dönemleri çığ gibidir; önüne kattığı herkesi değişime zorlar; ayak uydurmayanları geride bırakır. Politik gelişmeler başdöndürücü bir hızla devinir. Devrimcinin önüne sürekli yeni politik sorunlar çıkartır. Bunlara ezbere formüllerle cevap vermeye kalkanı kısa sürede ıskartaya çıkartır. Zihinsel tembelliği affetmez. Ancak gerçeğin gözlerinin içine bakarak, temel olguları inceleyip soyutlayarak bu sorunlarla başa çıkabilir.

“Bolşevik şiar ve düşünceler tarih tarafından genelde tamamen onaylanmış, fakat somut olarak olaylar, benim (ya da başka birinin) bekleyebileceğinden başka biçimde şekillenmiştir; daha orijinal daha kendine özgü, daha renkli” diyen Lenin, eski Bolşeviklerin yaptığını “canlı gerçeğin özelliklerine tahlil etmek yerine ezbere öğrenilmiş formülleri düşüncesizce tekrarlamakla” eleştirir.⁵⁰

Lenin, sağ eğilimleriyle öne çıkan Kamanev’le olgularla ilişkileniş üzerinde yürüttüğü tartışmayla iç içe ikili iktidarın dayandığı olguları ve sosyalist devrimin rotasını çizer. Peki, son 12 yılda ne değişmişti, sosyalist devrime nasıl yürünecekti?

Kendisiyle İlişkilenişi Eleştirel Devrimcidir

1905-12 yılları arasında dünyada ve Rusya’da önemli gelişmeler yaşanır. Emperyalizm kurumsallaşarak kapitalizmin yeni bir evreye girdiği anlaşılmaya başlanır. Emperyalizm, ekonomik ve siyasi olarak ülkeleri aynı zincirin halkaları şeklinde birbirine bağlar. Emperyalizmin iç çelişkileri rekabet ve kapitalizmin eşit-

49) Lenin, age, S:47

50) Lenin, age, S:46

siz gelişme yasası proleter devrimin tek tek ülkelerde zaferini mümkün kılarak, sosyalizmin inşasına tek ülkede başlayabilmesinin nesnel koşulları oluşur. 12 yılda Rusya'da kapitalizm olağanüstü bir hızla gelişir, buna paralel olarak hiç görülmedik bir ivmeyle emek yoğunlaşır. İşçi sınıfının niceliği ve iktisadi toplumsal ağırlığı kat be kat artar. Emperyalist savaş Rusya'da büyük bir toplumsal ve iktisadi yıkıma yol açar, barış, ekmek ve özgürlük kitlelerin acil talepleri haline gelir. Kurulan Geçici Hükümet ne kitlelerin bu acil taleplerinin karşılamak niyetindedir ne de ona destek veren Menşevikler ve Sosyalist Devrimciler kitlelerin taleplerine tutarlı bir tarzda sahip çıkarlar. Sosyalist Devrimciler yoksul köylülere toprak dağıtma sözlerini unutmuş gibidirler.

Lenin, Geçici Hükümet'in burjuva bir hükümet olduğu, asla desteklenmemesi gerektiği ve Menşevikler ile Sosyalist Devrimcilerin burjuvazinin peşine takılıp onun hükümetine destek verdikleri için onlarla ittifak politikasından uzak durarak onlara karşı politik ideolojik mücadeleyi yoğunlaştırma çizgisinde yürümeyi önerir. "Bütün iktidar Sovyetler'e!" şiarı Bolşevikler sovyetlerde hâkim güç olmadıkları sürece işçi-köylü diktatörlüğüne geçiş amacına dönüktür. Küçük burjuva Menşevikler ve Sosyalist Devrimcilere karşı politik ve ideolojik mücadeleyle sovyetlerde Bolşevikler çoğunluk olup iktidara geçtiğinde, onu proletarya diktatörlüğüne dönüştürmeyi öngörüyordu. Lenin 3-4 Temmuz ayaklanmasına kadar proletarya diktatörlüğüne geçişin barışçıl yollarla gerçekleşeceği fikrindeydi. Ancak ayaklanmanın bastırılmasıyla yükselen karşıdevrim Geçici Hükümet'i güçlendirerek sovyetlerin iktidar alanını daraltır. Sovyet üst yönetimindeki hâkim güç Menşevikler ve sosyalist devrimciler gerici tutumlar alınca Lenin barışçıl devrim olanağının ortadan kalktığını belirterek, "Bütün iktidar Sovyetlere" şiarını geri çekmeyi savunur.

Lenin, değişen olgular karşısında artık aşılmış teorik ve politik düşüncelerini yenilemede eşsiz bir rahatlık ve kararlılığa sahiptir. Bunu uzlaşmalar, barışçıl ve barışçıl olmayan devrim

konusundaki düşüncelerinin değişmesinde görebiliyoruz. Şubat-temmuz aralığında barışçıl geçişten yana Menşevik ve Sosyalist Devrimcilerle ittifaka karşıdır. Kornilov darbe girişiminin püskürtülmesinden sonra kitlelerin burjuvaziye duyduğu öfkenin basıncıyla, halkçı partiler burjuvaziyle arasına mesafe koymaya başladıkları yaklaşık iki haftalık zaman dilimi içinde aynı Lenin bu partilerle uzlaşmayı ve barışçıl geçişi yeniden savundu. Eylül ortalarında bu partilerin yüzünü tekrar burjuvaziye dönmesiyle, Lenin silahlı ayaklanma hazırlığı için mücadeleye girişti.

Lenin'i zorlayan meselelerden biri de ayaklanma hazırlığı için verdiği mücadeledir. Eylül ortalarında MK'ya iktidarı almak için silahlı ayaklanmaya hazırlanma önerisini götürdüğünde, Mart'takine benzer bir dirençle karşılaşır.

Lenin, Haziran'da ve Temmuz başında iktidarı alsalar da elde tutamayacaklarını; krizin yeterince olgunlaşmadığını ve Rusya genelinde kitleleri etkisi altına henüz alamadığını öne sürüyordu. Ve bunu doğrulayarak olguları sıralıyordu. Eylül'ün ikinci yarısından itibaren ise yığınların görünüşteki kayıtsızlığına rağmen yine olgulara dayanarak iktidarı alabileceklerini ve koruyabileceklerini savundu.

Bu olgulardan hareketle Lenin'in kendisiyle ilişkisi eleştirel ve devrimcidir. Fikirlerine saplanıp kalmaz. Diyalektik materyalist yönetime, hareket halindeki gerçeklerin analizine dayanır. Olgulardaki değişim daha önce söylediklerini eskitmişse onları terk etmekte yerine yenilerini koymakta tereddüt etmez. Bunu yaparken keyfi ve eklektik davranmaz. Mantık tutarlılığı içindeki diyalektik materyalist yöntemle belirli ölçülere dayandırır fikirlerini. Toplumsal yaşamın ve sınıf mücadelesinin çok yönlü ve karmaşıklığın anlamayanlar, belirli bir durum için söylenenleri her derde deva ilaç gibi kullanma kolaycılığına saparlar ve ya tersten bu fikir değişikliklerinde tutarsızlık bulma yüzeyselliğine düşerler.

Zorunluklarla İlişkilenişi Ütopizm ve Anarşizmden Uzaktır

Lenin Ekim Devrimi'nden sonra, devrimin açığa çıkardığı olgulardan hareketle daha önce ortaya koyduğu formülasyonları gözden geçirir. Kimi aşılımış formülasyonları değişikliğe uğratarak yeniden kurduğu gibi devrim sonrası ortaya çıkan kimisi geçici zorunlulukların üstünden atlamayı aklından bile geçirmez. Fikirlerinde ne ütopycacılığın ne de anarşizmin izleri vardır. Gerçek olgular ne kadar beklenmeyen, şaşırtıcı ve zor olursa olsun kabullenmekte rahattır. Bu kabullenme gerçeğın karşısında kölece eğilmeyi getirmez. O gerçekliği amaçları doğrultusunda değişikliğe uğratarak için plan ve projeler geliştirir. Gerçekliği kabullenmekle, onu aşmak arasındaki devrimci diyalektikte sınıksı bağılıdır.

Ekim Devrimi'nin arefesinde, "Devlet ve Devrim" çalışmasıyla, proletarya diktatörlüğü, sosyalizm, komünizm ve geçiş sorunlarına yoğunlaşır. Soyut fikirlerden yola çıkmaz, ilk işçi iktidarı olan Paris Komünü'nün, Marx ve Engels'in süzgecinden geçmiş pratiğini inceler. Esasta, Marx ve Engels'in çözümlemelerini gün yüzüne çıkarır, sistematik olarak ortaya koyarak daha anlaşılır kılar. Komünün kazanımlarını rehber alır.

Ancak Ekim Devrimi'nden sonra, dünyanın ve Rusya'nın mevcut koşulları Paris Komünü'nün kendine özgü bazı kazanımlarını olduğu gibi hayata geçirme önünde engeldir. Paris Komünü düzenli orduyu dağıtmış, yerine halk milisini geçirmiştir. Sovyet ülkesinde sürmekte olan emperyalist savaş çok geniş bir coğrafyada emperyalist destekli karşı devrim henüz ezilmemişken düzenli ordudan vazgeçmek proletarya diktatörlüğünün yıkılmasına göz yummak demektir. Bu zorunluluk karşısında Lenin ve Bolşevikler proletarya diktatörlüğünü yaşatmak için Kızıl Ordu'yu kurdular.

Paris Komünü'nde hiçbir yöneticinin ücreti işçi ücretini geçmeyecek kuralı uygulanırken, Sovyetler'de belli bir geçiş tamamlanmadan bu kuralı uygulamaya kalkmak, en başta gerek-

sinim duyulan burjuva uzmanların ve kimi eski bürokratların verimli çalıştırılmasından vazgeçmek olur, nitelikli emeği teşvik etmek zorlaşır. Ücretlerde farklı tarifeler uygulamayı en başta savunan Lenin oldu.

Devrimin ilk yıllarında zorunlulukların dayatmasıyla, Kurucu Meclis'in dağıtılması, siyasi partilerin yasaklanması, karşıdevrimcilerin oy kullanmalarının geçici olarak yasaklanması vb. uygulamaların bir kısmı geçiciliği vurgulanarak uygulandı. Düzenli ordu, ücret makası, bürokrasi gibi stratejik uygulamalardaki zorunluluğun göreliliği perspektifi ve bu zorunlulukları aşma yöneliminin zamanla kaybolması başlangıçta atılan bu adımların doğruluğu karartmaz.

Sosyalist Devrim Anlayışında Yenilikler

Lenin, Şubat Devrimi'yle birlikte, Rusya'da sosyalist devrimi savunurken bunu dünya devrimiyle beraber ele almıştı. Rusya'da devrim, dünya devriminin önünü açacak. Gelişmiş kapitalist ülke devrimleri sosyalist inşaya önderlik edeceklerdi. Dünya devrim dalgasının zafere ulaşmadan geri çekilmesi, Lenin'in gündemine Rusya gibi iktisaden geri bir ülke(ler)de sosyalist inşayı soktu. Oysa daha önce sosyalist inşayı gelişmiş kapitalist ülke proletaryasının devletsel önderliği şartına bağlıyordu. Uluslararası gelişmeler ve Sovyet ülkesinin iktisadi gelişmişlik düzeyine bakarak fikrini değiştirir. Bütün zorluklarına rağmen sosyalist inşa planları yapar.

Burada Lenin dogmalara değil olgulara önem verdiğinin çarpıcı bir örneğini de sergiler. 1915'te kapitalizmin emperyalist aşamaya geçmesinden hareketle, kıta devrimi anlayışıyla yerine başlangıçta tek bir ülkede sosyalist devrimin gerçekleşebileceği ve uzun yıllar ayakta kalabileceği fikrini işler. Şubat Devrimi'nden sonra, bu devrimin emperyalist savaşın yarattığı uluslararası krizle birlikte ve birçok ülkede sınıf çelişkilerin son derece keskinleştirdiğini, bunu da dünya devrimini olanaklı hale getir-

diğini savunur. Şubat Devrimi'yle birlikte Lenin'de dünya devrimi düşüncesi güçlenir.

Lenin'in düşüncelerine bütünlüklü bakıldığında bu fikir çağın bir özelliği değil de anın bir özgünlüğü olarak ileri sürdüğü söylenebilir. Zira dünya devrim dalgası geri çekildiğinde, Sovyetler'de tek başlarına sosyalist inşa görevlerine yoğunlaşmasında, savaş döneminde oluşan bu özgünlüğün kaybolduğunu düşündüğü sonucuna varabiliriz.

SON SÖZ

Marks'ın deyimiyle devrimler tarihin lokomotifleridir. 1905, 1917 Şubat ve Ekim devrimleri Çarlık Rusyası'nı SB'ye dönüştürdü. Her devrim sadece Rusya'nın ve/veya Sovyetler'in siyasi sınırları içinde atılımlara yol açmadı; dünya tarihini de önemli ölçüde etkiledi. Lenin bunun bilinciyle ilişkilendi bu devrimlerle. Hiçbir zaman meselelere dar yerel ölçeklerle bakmadı. Ele aldığı her konuda sadece Rusya'ya özgü yanlarla ilgilenmedi. En ufak bir meseleyle uğraşırken bile evrensel olana ışık tutmayı başardı. Bu devrimlere projektör tutarak emperyalizm ve proleter devrimler çağının devrim sorunlarını çözümlemeyi başardı.

O yüzden her devrim Lenin'i hatırlatır... O yüzden devrim gibi Lenin de hâlâ günceldir.

1917 EKİMİ'NİN PARTİSİNDEN 21. YÜZYIL DEVRİMLERİNİN PARTİLERİNE

Sami Özbil

1917 Ekim Devrimi dünya durdukça hatırlanacak bir siyasal ve toplumsal dönüşümün adıdır. Tarih boyunca, sıralı olarak toplumların hayatından geçen bütün egemenlerin yediği en ağır darbedir. Bu yüzden Ekimin devrimci yumruğunda binlerce yıl gerideki kölenin hışmı ve mazlumların ahı vardır. Devrim bu nedenle tarihsel bir hesaplaşmaydı. O ezeli sınıf savaşı modern zamanlarda Ekim Devrimi'yle beraber kapitalizmi bütünsel olarak aşmaya dönük bir proletarya demokrasisi/diktatörlüğü Lenin'in işaret ettiği çok çeşitli yollardan biri olarak sosyalizme geçişin Rusya'daki vasıtası haline geldi. Aynı zamanda Paris Komünü'nün hatalarından dersler çıkarılarak devrimin yasaları devrimciler üzerinde en otoriter biçimde uygulandı.

Yüz yıl sonra bugün sosyalist inşa girişiminin parti devlet özdeşleşmesi egemen ulus şovenizmi, bürokratik yabancılaşma ve kitlelerin geçiş dönemi devletine yabancılaşması gibi belli başlı başlıklar nedeniyle bozularak bir kültürel devrimle tamamlanmaması sonucu kendi mağlubiyetini bağrında taşıması

ve nihayet yenilmesinden cesaret bulan ideolojik karşıdevrim cephesinin Ekim'i bir yol kazası sayarak unutturma, kötüleme çabaları boşuna. Zamanın sürekliliği içinde asıl önemli olan, bir Ekim Devrimi'nin gerçekleşmesiydi. O bütün ilk örneklerin yaşayabileceği sorunları ve tıkanmaları kendi özgülünde ağır biçimde deneyimlerken bize büyük bir mücadele mirası devretti. Yüz yıl sonra bugün kapitalist çürümenin katmerleşmesi anlamı taşıyan emperyalist küreselleşme evresinin sömürgeci iştihasına rağmen sermaye birikim ve talan imkânlarını dahi eskisi kadar bulamayan tekkelci kapitalizm kendi serüveninin sonuna gelmiştir. Savaşlar krizler ve bölgesel çatışmalar pahasına yönetmeye çalıştıkça günden güne batıyor. Kapitalizm dünyasal ölçekte tükendi, yıkılana dek insanlığa hiçbir katkısı olmayacağı gibi tüketmekten sömürmekten öte bir gelecek planı da yok. Tarihin şimdiki zamanında bütün ezilenlere ilham veren ve tek tek her ülke devrimcilerine kendi özgün yollarını bulmayı öğütleyen Ekim Devrimi birikimiyle yaşıyor.

Marx ve Engels'in praxis felsefesi birçok bakımdan hem kendilerinden evvelki hem dönemdaş düşüncelerle bir yandan etkileşime/rezonansa girerken diğer yandan tümünden kopuşa işaret eder. Birer politik aktivist ve aynı zamanda teorisyen olarak Marx ve Engels yeni ve gerçekleştirilebilir bir toplumsal özgürlük yolu tarif etti. Bu tarif keyfi bir tahayyül veya anlık çıkış değildi. Komünizm ışığını felsefi, teorik ve bilim metotlarıyla eserlerinde ortaya koydular. İşte Ekim Devrimi bu praxis felsefenin çerçevesini çizdiği sınıfsız, sınırsız bir dünya tahayyülünü hakikate dönüştürmeye girişti. 1917 devrimci Marksizmin doğrularının, eleştirilerinin ve vaatlerinin doğrulayıcısı oldu.

Marksizmin ana ilkelerini çerçevelediği bir zaferdi Ekim. Devrimin ayak sesleri I. Emperyalist Paylaşım Savaşı ile duyulur oldu ve savaşın bitimine doğru önce Şubat ardından da Ekim devrimi olarak patladı. Şubat Devrimi'nden birkaç ay evvel Lenin devrim için çabalıyor fakat hemen gerçekleşmeme ihtimalini de dışlamıyordu. Bu detay şu nedenle önemli: Hâkim görüş, Rusya şartlarında bir devrimi öteden beri imkânsız görmekte ve

hatta bu hayalci beklentiyle alay etmekteydi. Sanki Marx, Vera Zasuliç'le yazışmamış, geniş Rusya bozkırını tutuşturacak bir devrime girişilmesini savunmamıştı. Onlara bakılırsa devrim üretici güçlerle üretim ilişkilerinin çatışmasından doğacağı Avrupa'da yani gelişmiş kapitalist ülkelerde mümkündü. Kafaları düz tarihsel ilerlemecilikle sakatlandığı için dogmaya dönüşen itikatlarından bir an bile şüphe etmiyorlardı üstelik.

Lenin Avrupa'da gelişecek bir devrimi reddetmediği gibi, Rusya şartlarındaki bir devrime hazırdı ve onun için çabalıyordu. Sevmeyenlerinin bile takdir ettiği çalışkanlığı ve derin tutkusuyla onun bütün hesabı devrimin zaferiydi. Devrimden sonra bir süre boyunca o devrimin sürekliliğini garantiye alacak ödeyeceği bedelleri azaltacak Avrupa ülkelerindeki devrimi o da arzulamış ancak denemelerin başarısızlıkla sonuçlanması üzerine mevcut konjonktürel vasatı kabul etmiş ama ona teslim olmadan kendi geçiş sürecini inşa etmeye girişmiştir. Lenin'den öğrenileceklerden biri budur hangi şart altında olursa olsun kuruluşa ve özgürlüğe doğru adım atacak yolları mutlaka bulan bir devrimci önderdi Lenin. Sosyalizmin nihai zaferinin bir ülkede gerçekleşmesi ne denli imkânsıza yakınsa proletarya diktatörlüğünü tek ülkede de olsa sosyalist inşaya dönüştürmeye girişmek o denli kaçınılmazdı.

Ekim'le birlikte II. Enternasyonal'in at gözlükleriyle hayata bakanlar hayal kırıklığına uğradı. Devrim ne kapitalist merkezlerde meydana gelmişti ne klasik anlamda bir "tek ülke"de. Geniş hinterlandı çok kültürlü coğrafyasıyla Rusya birkaç şehrinde patlayıp çevreye yayılan devrimle bir tür bölge devriminin merkeziydi aslında. Şubatta başlayan devrim geleneksel düşünüş biçimlerine saplanan eski "Marksist" teorisyenleri hayal kırıklığına uğratacak biçimde çok kısa bir sürede Ekim'e, diğer bir ifadeyle bir proletarya diktatörlüğüne dönüşüverdi. Bunun üzerine eski düşünüş tarzına saplanıp kalmış olanlar Ekim'i kapitalizmin yapamadıklarını yapan, Rusya'da kapitalizmi geliştiren bir tür kalkınma hamlesi olarak tarif etmeye çalıştı.

Onlara göre her şeyden evvel devrim zamansız başlamıştı. Henüz burjuvazinin yapacağı reformlar vardı. Bu bakış açısı da kendi dayanağını 1789-1830 dönemi Avrupa burjuvazisi çözümlemesinde buluyordu. Oysa, kendini burjuvazinin önce özdeş parçası ve sonra “anti”si olarak tarif eden bu her bakımdan sorunlu mantığına göre bile 1830 Lyon barikatlarıyla 1848 devrimleri proletarya burjuvazi arasındaki (varsaydıkları) illiyet bağıını koparmıştı. Burjuvaziye adeta zorla devrimcilik payesi vermeye meraklı bu kesimlerin Ekim’e radikal muhalefeti dikkate değer bir konumlanıştır. Lenin’in öncü devrimci sınıf partisi anlayışına külliyen karşı olmaları da bu çerçevenin mütemmim cüzüdür.

Her devrimci altüst oluş, “zamansız” ve bir o kadar sürprizdir. Ekim’e ve onunla ilişkilenenlere baktığımızda Lenin’in o zamansızlığı, özellikle Şubat’la birlikte hissettiğini ve tamamına vardırma için canını dişine taktığını görebiliriz. Lenin’in partisi de akla gelebilecek bütün kadrolarıyla birlikte onu anlamakta gecikmiştir. Her devrimin yerleşik yargıları da dağıttığını fakat buna esaslı bir direnç de geliştirildiğini burada da görebiliriz. Yoldaşları konvansiyonel teori pratikle yetinir, mesela Şubat Devrimi’nden Ekim’e gidecek upuzun bir yol düşünürken Lenin tümünü karşısına alma pahasına partisini hızla yeni duruma uyarlayarak Ekim’e hazırlamış ve onu gerçekleştirmeye kilitlenmiştir.

Bütün bu dönemlerde birbirlerine sıkıca bağlı ve çekirdeğinde profesyonel devrimcilerin bulunduğu parti aracını tahkim etmek Lenin’in en çok gözettiği detaydır. Bazıları hâlâ devrimin neredeyse kendiliğinden gerçekleştiğini söyleyedursun ana amaca bağlı ve bununla birlikte hareketli strateji taktik kavrayışıyla sıkı bir parti olma Rusya merkezli devrim ve birçok başka devrim girişimi RSDİP’e dönüşür dönüşmez Lenin’in bir parti tartışması yürütmesi, Ekim Devrimi’nden 15 yıl kadar önce “Ne Yapmalı”da tarif ettiği bir Bolşevik parti anlayışında derinleşmesi, onun yolun başındayken bile neyi aradığını bildiğini gösterir. Marx’tan hâlâ beyefendi bir bilimci çıkarmak isteyen ve onun

devrim yollarını arayan iradeci yanını gizlemeye çalışanların Ekim'i kendiliğindenci saymaları ve bugün de zor araç ve biçimlerine mesafeli "kitle çizgisi" laflarıyla iş görmeye girişmeleri, ardı kesilmeyecek bir yavanlık olarak bundan sonra da sürecektir elbette.

1917 Ekim Devrimi karşısında çeşitli görüşler ileri süren Marksist devrimciler arasında iki eğilim belirgindi. Bunlardan biri Ekim'i coşkuyla karşılayan fakat onu "Kapitale karşı devrim" olarak tanımlayan Gramsci'de vücut bulur. Diğer Rosa Luxemburg'un tutumudur ki o Ekim Devrimi'ni bir tür darbe sayarak devrime karşı mesafeyi yeğlemiştir.

Rosa'nın Ekim Devrimi'ne ilk başlardaki yaklaşımı 2. Enternasyonal mantığına yakın durur. Devrimi derinlikli anlamayan bir kavrayışsızlık ve yüzeysellik Rosa'nın eleştirilerine yansır. 2. Enternasyonal'in ekonomist-determinist devrim zihniyetinden köklü kopuş, Ekim Devrimi'nin birinci yıldönümüne yaklaşıırken gelir. Rosa ve Liebknecht önderliğinde, Almanya'da Ekim Devrimi'nin yeni bir baskısına girilir. Rosa'nın bu hamlesi 2. Enternasyonal'den geri dönüşsüz kopuşunun zirvesi ve pratik özeleştirisi gibidir. Bunun yanı sıra Rosa, Ekim Devrimi'nin zaferini sağlayan devrimci özne ve irade hakikatini daha başta görür ve selamlar. Bolşeviklerin devrimci rolünü şu sözlerle teslim eder ve devrimci iradenin altını çizer: "Bir partinin tarihsel bir anda gösterebileceği tüm cesareti ileri görüşlülüğü ve tutarlılığı Lenin, Troçki ve diğer yoldaşlar en iyi şekilde sergilediler. Devrimci onur ve batı Sosyal Demokrasisi'nde olmayan kapasite, Bolşeviklerde vücut buluyor. Bolşeviklerin Ekim ayaklanması sadece Rus Devrimi'nin hakiki kurtuluşu değil, uluslararası sosyalizmin onurunun da kurtuluşudur."

Gramsci ise Kapital'le Ekim'i karşı karşıya konumlandırarak praksis felsefesini süreklilik içinde kopuş perspektifiyle anladığını göstermiştir. Bir irade yitiminin somut hali olan ve zamanla tekelci kapitalizmin varyantına dönüşen 2. Enternasyonal çizgisi partisizliğin, eylemsizliğini vaaz edildiği bir kendi-

liğindenciliğin ve bozulmanın adresiydi, evet. Bunu reddetmek devrimci bir yerde konumlanmaktır ve bu yanıyla selamlanmayı hak eder. Ancak buna karşı çıkmak adına Gramsci Ekim değerlendirmesiyle bir başka yere savruldu.

Bugün bile Marx'a karşı Engels'i veya onlara karşı Lenin'i çıkarma biçimindeki spekülasyonlar, şayet ortada bir niyet sorunu yoksa bu diyalektiği kavrayamamaktan kaynaklanır. Sadece bu kadar değil, bir dolu zırvalıkla "Genç Marx-olgun Marx" ayrımları yahut "Genç ve geç Marx'a hayır, Kapital'i yazan Marx'a evet" ya da "Felsefi metinlerine hayır ama bilimci Marx'a evet" gibi alıcısı hâlâ çıkabilecek sığ çeşitlemelerin tamamı kendi dar çıkarlarından hareketle Marksizme bakan ve elbette onu anlayamayanların yavanlıkları olarak hafızalardadır.

Praksis felsefesi kendine özgü bir terkiptir. Tarih okumasından eyleyiş biçimine dek iç tutarlılığı olan Marksizmdeki unsurlardan bazılarını yok saymak onu daha ilk adımdan itibaren anlayamamaktır. 2. Enternasyonal böyle bir yok sayma ile Marksizmi bozdu ve onu 'bilim'e endeksledi. Buradaki can alıcı nüans, 'bilimsel' ile 'bilim' arasındaki basit gibi görünen esasla farkta yatar. Onlar birinci kuşak pozitivistler gibi belli bir andaki 'gerçek'i aldılar ve onu fetişleştirip dondurdular. Basel Bildirisi sonrası ayrılanların ardından külliye sosyal demokratlaşan 2 Enternasyonalcilerin bilinen isimleri, daha Engels'in ölümü öncesinde doğa bilimlerinden hareketle toplumu da benzer mekanizma çerçevesinde ele almış, insan iradesini ve toplumsal kültürü yok saymışlardı.

Bilim yöntemleri kullanan ama bir bilim olmayan praksis felsefesindeki yıkıcı/kurucu iradenin öldürülmesi anlamına gelen bilimcilik hastalığı toplumsal yaşamda da ebedi bir determinizmin kapısını aralayarak o düşünce sahiplerini burjuva karasullarına savurdu. Lenin'in 2. Enternasyonal'den kopuş iradesi ve yönelimi bu açıdan da kıymetlidir. Tarihin öznesi her dönemde tekil özneler değişmek üzere vardı ve o günkü kapitalizm şartlarında esas özne bu işçi sınıfıydı. Bugün bütün ezilenlere doğru

genişleyerek çok bileşenli bir vektöre dönüşen bu öznenin devrimci dönüşüm kapasitesi daha bir genişlemiştir.

2. Enternasyonal'in tarif ettiği Marksizm tahrifata uğramıştı. Onlar sosyalizme düşmanlığını hiçbir zaman saklamayan Aguste Comte'un, tam da Marksizme karşı bir tür panzehir olarak geliştirdiği "sosyoloji" disiplinini model aldılar. Bir tür "Sosyal Darvinizm" olan Comte düşüncesinde doğa, sadece çıkış noktası değil her şeydi. Topluma doğadan özerk hareket etme imkânını hiçbir biçimde tanımıyorlardı. Toplumu "ikinci doğa" sayıyorlardı. Yani doğadaki öznesiz hareket yasalarına bakılıyor ve oradaki determinizm bire bir topluma ve tarihe uyarlanmak isteniyordu. Determinizm esas olduğuna göre kuvvet uygulamak anlamsızdı.

Bilindiği gibi doğa genel olarak evrimcidir, belli şartların yerine gelmesiyle, dış müdahaleye gerek kalmadan kendini oluşturur. Ancak 2. Enternayonalciler toplumlara da bu determinizmi vaaz ederek insanın yıkıcı ve kurucu rolünü hiçe saydılar. Onlara göre modern ve ileri kapitalist toplumlara kıyasla "geri" toplumlar vardı ve bunların tümü yıkılmaya mahkûmdu, burjuvaziye boyun eğilmeliydi ve bundan geri durmak anlamsızdı. Çünkü; kapitalizm kendi yıkıcı birikimini zaten içinde taşıyordu birikim belli bir aşamaya gelince iradeye/müdahaleye gerek kalmadan kapitalizm aşılacaktı. Peki ya devrim? Bu tür sözcükler bile çocukçaydı! Tarihte meydana gelen ne varsa tamamı mecburen öyle olması gerektiği için öyle olmuştu. Sömürgecilik de zannedilenin aksine kapitalizmi geliştirdiği için hiç de kötü değildi. Dönemin ezilen uluslarının kurtuluş mücadelesinin karşısında konumlanmaları da bu nedenleydi. Sömürgecilere direnmek gibi beyhude bir çaba yalnızca tarihin "ilerlemesini" geciktirirdi. 2. Enternasyonalcilerin nesnellik tarifi ve nesnellikle kurduğu ilişki baştan aşağı yanlışlı ve oradan ayrılmayı beceremeyen bileşenleri "ilerleme" mitosu uğruna zamanla sömürgeciliğin teorisyenliğini yaptılar.

Toplumda, sınıflar savaşında belli bir alanda nesnellik tarifi mümkündür ancak o tarif insan eylemiyle mevcut nesnellik değiştirilmek üzere yapılır, önünde secdeye varmak için değil.

Bunun aksini savunmak sıradan bir olguculuğa saplanmaktır ki Comte sosyolojisi işte buydu. Oysa insan eyleminden bağımsız bir tarih ve toplum analizi yapılamaz. Bu bakımdan tarihin determinizmle varılacak bir cennet vaadi de yoktur. Yıkıcı ve kurucu özne olarak işçilerin/ ezilenlerin eylemlerinin öncü örgütlerinin organizasyon kapasitesi ve teorik ufku ilerleyebilecekleri ve durmaksızın olmakta olan bir tarihleri vardır. Tezler’de de belirtildiği gibi insanın iyi ve kötü nitelenecek bir özü yoktur, onun kendi amaçları peşinde koşarken gerçekleştirdiği tarihi ve o akışta yapıp ettikleri, yıkıp kurdukları vardır. Ezilen insanlık için bu süregelen bir sınıf savaşıdır.

2. Enternasyonal elbette bu bakış açısından uzaktı. Burada, zamanda bir sıçramayla Lenin’in “Dünyanın bütün işçileri birleşin” çağrısına “ezilen uluslar”ı eklediğini hatırlayalım. Sırf bu dahi, Lenin ile 2. Enternasyonalcilerin arasında Çin Seddi olduğunu göstermeye yeter. Politik hayatının ilk anından itibaren 2. Enternasyonal anlayışıyla arasına mesafe koyduğu için yer yer ‘Narodnik’ ve ‘Blanquist’ olmakla eleştirilen Lenin’in, o cenahın yaftalarına aldırmadan devrime odaklanırken hızla öncü devrimci parti inşasına girişmesi, en dikkate değer hareket tarzıdır. Bir önder olarak o devrimci tutumu ve her fırsatta partiye mal etmeye çalışmış ve bunun yanı sıra işçi kitlelerinin iradesini partide somutlaştırmaya girişmiştir.

Ruhlarını burjuvaziye teslim eden 2. Enternasyonalciler bu arada Marx’la Engels’in kimi metinlerini yok sayıyor, bazılarını revizyonist yaklaşımlarına uydurmak amacıyla Marksizmi eğip büküyorlardı. Kendilerini Marksizm bahsinden otorite sayan, bütün tekfir edicilikleriyle neyin komünist olup olmadığını belirleyen bu isimlere bakılırsa Lenin düpedüz bir anti-Marksistti. Buna bugün Marx’ın “Ben Marksist değilim” cümlesindeki içeriği yükleyerek “evet” demek mümkün.

2. Erternayonal’in dışarıya karşı ‘Marxçı’, ‘Engelsçi’ görünen ve argümanlarını türlü alıntılarla destekleyen ‘akıllı’ isimleri ne yapmışlardı peki? Tabii ki Engels’in son yıllarda fiili mücadele-

den tecrit etmiş, fikirlerini sansürlemiş, onun ve Marx'ın praksis felsefesini ekonomizme eşitleyerek devrimci ruhunu katledenlere eleştirilerini gizlemişler.

Diyalektiği temel yöntem sayan praksis felsefesi olarak Marksizm de hayat gibi akışkandır ve kendini durmaksızın gerçekleştirir. O aynı zamanda bir tür açık kitap ve teori pratik bütünüdür. Marksizm tarihin belli bir anına doğdu ve yüzü hep geleceğe dönüktü. Bilindik anlamda felsefe yapmadı, bilindik teoriler gibi birtakım genel geçer sözler üretmekle meşgul olmadı. Geçmiş de akademik araştırma konusu değil komünizme yürüyüşün kaldırıcı olarak anlamlıydı. Savunma değil toplumsal saldırı ideolojisiydi ve yıkıcılığı oranında yapıcı/kurucuydu. Dikkat edilirse yüzleri geleceğe dönük olan geçmişin tartışmalarıyla vakit kaybetmeyen Marx ve Engels, onları ıslah etmeye çalışanların iddialarının tersine, içinde doğdukları dönemi yeni ve sömürsüz bir toplum yaratmanın öncüllerini oluşturma çabasıyla değerlendirdiler. Tarihe bakarken, oradaki devrimci işaretleri biriktirdiler, ezilenlerin yenilgilerini analiz ettiler. "İnsanlığın tarih öncesi"ne son verecek komünizm bütün bu acıların, geçmiş yenilgilerin proletarya eliyle hesap sorulması olacaktı. Marx ve Engels'in bazı metinlerini okuyamadan veya henüz okumadan da Lenin'in benzer bir kavrayışta olduğunu görebiliriz.

Daha yolun başındayken Marksizmin Rusya'daki üstadı Plehanov'la çatışmıştır Lenin. Kendi yolunu inşa edebilmesi için putlaşan isimlerin ölü dogmalarıyla savaşa mecburdur. Bir süre evvel Narodniklerden kopan Plehanov hızlı bir savruluşla kapitalizmin nesnel hareket yasaları karşısında boyun eğmenin teorisini yapmıştır. Marksizm ona göre de tepeden tırnağa bilimdi ve nesnel hareket yasalarıyla işleyen kapitalizmin zorunlu sonucu sosyalizmdi. Sisteme reformlar için dahi müdahaleye gerek yoktu, Sosyalizm zaten sökün ediverince insanlığın birikmiş sorunlarını da çözüverecekti.

Eylemsizliğin teorisyonu bu su katılmamış revizyonizme Bernstein'in karşı çıkarak reformlar için devrimi beklememek ge-

rektiğini söylemesi ironiktir. Özne nesne diyalektiğini koparıp birbirlerine giren “üstat”ların işçi sınıfı ve bağlaşıklarını kaydedici bir pozisyona sürükleyen tartışma çerçevesi buydu. Lenin’in külliyen reddettiği de. Kölelikten bu yana süren sınıflar savaşında birbirinden doğan iki özerk alan olarak özne ve nesnenin diyalektik birliğinin devrimci kavranışı Lenin’i kendi “parti” fikrine taşıırken bu yolla Marksizm’e en önemli katkısını da yapmış olurdu. Kapitalizm’in azamiye vardırıldığı yabancılaşıma ve çözülmeye karşı toplumsal değişimin kurucusu olan ve kendi tarihsel çıkarları gereği özgürlük mücadelesiyle buluşacak işçi sınıfının politik/örgütsel iradesini temsil eden partiye stratejik önem atfetti. Bir profesyonel devrimciler örgütünü oluşturmaya girişmesi ve bu konuda ölçüleri aşağı çeken, bulanıklaştıran anlayışlara tahammül etmemesi bundandır.

Tek tek yüz binlerce, milyonlarca insandan oluşan işçi sınıfının (günümüzde aynı zamanda bütün ezilenlerin) bilinci dağınıkla kendi ideolojisiyle doğrudan özdeşleşmeleri pek mümkün değildir. Çünkü; ekonomik konum bilinci belirlememektedir. Özellikle Kapitalizm şartlarında bu buluşmayı ketleyen, manipüle eden sayısız vektör vardır. Parti burada aynı zamanda özdeşleşmeyi sağlayan bir katalizördür. Bir dolayım olarak parti ideoloji- sınıf buluşmasının adresi olduğu kadar sınıfın ideolojisini dışarıdan bilinçle yine sınıfa taşıyandır aynı zamanda. İşçilerin partisidir, ondan önce sınıf bilinçli işçilerin ve o sınıf ideolojisini kuşananların içinde bulunduğu partidir, komünisttir, işçileri bu perspektifle dönüştürmeyi hedefler. Devrimin kurucusu olan sınıfı yeni bir düzeyde karşılıklı etkileşim yoluyla baştan aşağı yaratırken öğrenme kapasitesini artıran parti öncülük misyonuyla yüklüdür.

Burada bir başka nüans devrimden önce, devrim anında ve devrimden sonra partinin nasıl bir rolü ve işlevi olacağıdır. İşçi sınıfının bilinçli kesimleriyle organik bütünlüğü amaçlayan militan ve strateji taktik planlarını yaşama geçirme aracı olan bir komünist parti modeli, devrimden önce dikey örgütlenen, demokratik merkeziyetçiliğine karşın illegalite şartlarından dola-

yı işleyişi ağırlıklı biçimde mecburen merkeziyetçi bir örgütler toplamı formundadır. Yüz yıl sonra bugün Bolşevik/komünist parti çok daha geniş, departmanlara ayrılmış, organizasyon kapasitesi çok daha güçlü bir formata sahip olmak zorundadır elbette ancak davranış çizgisi yine Bolşevik olacaktır.

Ancak burada basit bir kendini tekrar halini alan ve ruhta değil biçimde Lenin'in parti modelini ulaşılabilecek hedef sayan partilerin değil devrim, yaşama şansı bulması mümkün değildir. Bugün düne kıyasla çok daha otoriter, şehir ve kır denetimine odaklanmış, küresel çapta karşı ayaklanma stratejilerini tek tek ülkede uygulanan devlet yapıları çok daha gelişkin parti modellerini zorunlu kılıyor. Bu ihtiyaca cevap veremeyenlerin giderek var olma haklarını yitirip kendi kendilerinin amacına dönüşmeleri kuvvetle muhtemeldir. Lenin'in partisi, o günün karşı devrim cephesi düşünülerek, onu alt edecek bir içerikle yüklüydü. Bugünün partisi aynı içeriği günümüzün küresel karşı devrim cephesini alt edecek modelleri geliştirmekle mükellef.

20. yy mücadelelerinde, gerek devrim öncesinde gerek devrim sonrasında "komünist" partiler aynı zamanda renksiz, sosyalizmin zenginliğini, neşesini kapsayamayan ve kitlelere yansıtmayan eksikliklerle de maluldü. Hayat yeni bir yaşamı yaratma mücadelesinin kaldırıcı olan partilerin devrimci ve özgürlükçü yanlarını hızla kaybettiklerine tanıklık etti. Siyasal devrimlerin odağında kültürel dönüşüm bulunan toplumsal devrimle sürdürülememesi tipikti. Dışarıdan bilinç taşıma zorunluluğu zaman içinde kitlelere buyurarak onların yaşamından kopuk bürokratik partiler gerçeği önümüze çıkardı. Devrim sonrasında şeffaflıktan yoksun, hesap verebilirlik olağan tutumunu kaybetmiş içe dönük partileri bir yabancılaşma katalizörü gibi çalışmışlardı. Bugün hem o tür bir parti modeliyle yol almak mümkün değildir hem kitlelerle o temelde ilişkilenme pratiği kaçınılmaz olarak tıkanacaktır. Yanlış, dün belli bir dönem boyunca kimi bedeller pahasına sürdürülebilirdi ancak bugün hayatın buna tahammülü olmayacaktır. Yine 20. yy "komünist" partilerinde kitlelerle organik bütünleşme sağlayamadığı gibi milyonların

zengin deneyimi ve “aklı” o partilere nüfuz edemiyor ve siyaset profesyonel bir uğraş olmayı sürdürüyordu. Bu da yabancılaşma vesilelerinden biriydi. Bugün kitlelerin deneyimlerinden de hemen öğrenebilen, kendisini “bilen özne”ye kitleleri bilgi yükleyip neyi nasıl yapmaları gerektiği söylenen nesnelere dönüştüren mantık açısını reddeden, bütün militanlığının yanı sıra bir o kadar da ortak tutkuları ve aklı öne çıkaran parti modelleri bölgesel devrimlerin tutuşturucuları olacaktır. Artık tek coğrafyaya sıkışmış, tek kültürlü, alternatif düşünce-eylem modelleri geliştirmeyen ve hiç değilse belli bir ana karadaki bölge devletleri arasında devrimin ortak dilini oluşturmaya kenetlenmeyen partilerin önderlik imkan ve kabiliyetleri neredeyse yok denilecek kadar azdır.

Tekelci Kapitalizm şartlarında “en demokratik” ülkelerde dahi asıl olarak illegal örgütlenecek bir partinin merkeziyetçi yanı, beraberinde getirebileceği o handikaba dönüşme riski büyük alışkanlıkları da geçerken not etmek şartıyla zorunlu biçimde önde olacaktır. Devrim anında partinin karşı devrim cephesiyle savaşın zorunlu sonucu olarak daha otoriter biçimlere ve kararlara mecbur kalması da kuvvetle muhtemeldir. Proletarya diktatörlüğü en azından siyasal iktidar biçimi olarak kurumsallaşana dek bu bir mecburiyet. Komünist partinin yapabileceği kendi bünyesinde söyleyenler ve yapanlar, düşünenler ve dövuşenler gibi yabancılaştırıcı kategorileri engellemek, bu türden bozucu bürokratik çapaklardan bilinçli bir çabayla kurtulmak olabilir.

Ancak biliyoruz ki, devrim öncesindeki ve devrim anındaki işleyiş modeli sosyalist tahayülle kaçınılmaz biçimde esaslı bir çelişki içindedir. Komünist parti bu konumunu devrimin tesisiyle birlikte hızla terk ederek, bütün yetkiyi olabilecek en pratik biçimde devrimin asıl sahibi olan işçi sınıfı ve bağlaşıklarına bırakırsa bir başka ifadeyle emanet edilen temsil yetkisinden feragat edip iktidarı onlara devrederse çelişkinin devrimci çözümünde üstüne düşeni yapmış olur. Bu aynı zamanda doğrudan kitle demokrasisinin eşitler arası komün hukukunun tesisi de-

mektir. Ne devrimden önce liberal/yayvan derneksi bir model ne devrimin zaferi ardından doğrudan demokrasi yerine devrimciliğini/özgürlükçülüğünü kaybederek totaliterleşebilecek katı merkezi bir model. İşin ruhu konuya tarihselci perspektifle bakabilmekte, meseleye devrimin zaferi ve sosyalizmin ana ilkeleri perspektifinden sorular sorabilmektir. Aksi her tavır, aslında bildik anlamda 'devlet olmayan devleti' bildiğimiz ve 'tecrübe ettiğimiz' bir 'devlet'e dönüştürecektir. 20. yüzyıldaki deneyimler bize bu başlık altında zengin deneyler sunuyor.

EKİM DEVRİMİ VE ESERİNE KÜLTÜR DEVRİMİ ANAYASASINDAN BAKMAK

Hasan Polat

Marksizm Ekim Devrimi hamlesiyle ileriye doğru muazzam bir sıçrama yapar. Yeryüzünün toplumsal çehresini ve tarihin burjuva akışını değiştirir. Ekim Devrimi'nin açtığı pratik ve teorik komünizm yolu, pek çok alanda Marksizmin fikrini ve ufkunu genişletir. Pratik komünizm teorik komünizmi içerip aşar. Komünist hareket teorik derinlik ve devasa pratik gövde kazanır. Kültür devrimi, Ekim Devrimi'nin ürünü olarak varoluş hakkını kazanan ve 20. yüzyıla damgasını vuran yaşanmış sosyalizmin en can alıcı teorik ve pratik kazanımlarının başında gelir.

Gelgelelim, siyasal devrim ile toplumsal devrimden daha az önemsenen kültür devriminin Marksist teori ve politika açısından güçlü bir devrimci edinime tabi tutulduğu ve hak ettiği konuma yerleştirildiği söylenemez. Bu anlamda kültür devrimi, siyasal devrim ile toplumsal devrimi birleştiren 'kayıp halka'yı temsil eder. Kültür devriminin nev-i şahsına münhasır bir devrim kategorisi olarak öneminin kavranmadığını; bilakis,

toplumsal devrimin soluk bir motifi ve ideo-politik önlemler ve eylemler demeti darlığıyla ele alındığına vurgulamak gerekir.

Üç Devrimin Korelasyonu ve Kültür Devriminin Misyonu

Kurucu Marksizm, iki ayrı devrim tipi tanır, çözümler ve kavramlaştırır. Bu kavramları Marksizmin teorik mimarisindeki uzamına yerleştirir. ‘Siyasal devrim’ ve ‘toplumsal devrim’ adlarıyla bildiğimiz iki devrim kavramına, Ekim Devrimi’yle beraber üçüncü bir devrim kipi eklenir: Kültür devrimi.

Ekim Devrimi, Marksizme yeni bir devrim kavrayışı ve kategorisi armağan eder. Tabir-i caizse ‘devrimde devrim’ yapar. Devrim olgusunun kapsamını genişletir. Devrim teorisinin üçlü bir yapı ve olay/hareket olarak kavranmasını sağlar. Ekim Devrimi, verili koşulların da dayatması ve buyruğuyla, siyasal devrim ile toplumsal devrimi rezonansa sokar ve buradan yeni bir devrim düzeyi ve yüzeyi elde eder. Siyasal devrim ile toplumsal devrimin spesifik işlevlerini ve görevlerini yeniden ele alır, pratik komünizmin aktüel ihtiyaçlarına uygun biçimde düzenler. Böylece sosyalist kuruluşun devrimci diyalektiğinin özgül yolu ve yordamı açılır. Kültür devrimiyle iki devrim birbiriyle daha güçlü ve dinamik korelasyona girer. Devrimin sürekliliği ve akışı yeni formda örgütlenir. Kültür devrimi, siyasal devrimi toplumsal devrimin içine taşır; iki devrimi birbirine geçişken kılar ve yeni bir siyasal devrim sinerjisi üretir. Yeni toplumun beden kazanmasını sağlar.

20. yüzyıl sosyalizmi inşa süreçlerinde, özellikle SSCB ve Çin örneklerinden süzerek söyleyebiliriz ki, kültür devrimi sosyalizmin kuruluşunun can alıcı ‘üstyapı devrimi’nden başka bir şey değildir. Sosyalizmin kendini meydana getirme eylemini ve yordamını anlatır. Marksist teori sosyalizmi bir toplumsal geçiş formu ve evresi olarak öngörür. Bu geçiş evresi bir dizi toplumsal dönüşüm temasıyla karakterize olur. Sosyalist geçiş evresinin teorik mimarisine sonradan dahil edilen kültür

devrimi bir toplumsal dönüşüm programı, stratejisi ve ideopolitik eylemler bütününe denk gelir.

Sosyalist geçiş toplumun genel diyalektik şemasını ve çizgisini şu şekilde özetlemek mümkündür: Komünist hareket, işçi sınıfı ve ezilenlerin aşağıdan devrimiyle burjuva iktidarı yıkar. İşçi sınıfı ve ezilenlerin devrimci iktidarını kurar. Yükseldiği egemenlik ve iktidar konumuyla 'yukarıdan devrim'le sosyalizmi inşa etmeye başlar. Siyasal devrim tam olarak verili siyasal iktidarın parçalanıp tümünden tasfiye edilmesini ve yerine yeni siyasal iktidar rejiminin kurulması olayını ifade eder. Siyasal devrim, toplumsal devrimin zeminini kurar ve bir siyasal iktidar aygıtı olarak kendini egemen sınıfın toplumsal devriminin hizmetine sunar. Toplumsal devrim ise yeni bir toplumsal formasyonu inşa etmeyi amaçlar ve anlatır. Devrimin yıkıcı ve kurucu devrimci diyalektiğinin ilk safhası siyasal devrimdir. İşçi sınıfı ve ezilenlerin zaferiyle tamamlanan siyasal devrim, iktidar gücüne yaslanarak toplumsal devrimin alt ve üstyapısını inşa yoluna koyulur. Devrimin siyasal iktidarla taçlandığı gün, toplumsal devrimin ve aynı anlamda olmak üzere kültür devriminin de işbaşı yaptığı 'andır. Toplumsal devrim yeni bir toplumun her alanda ve yeni baştan kurulması eyleminden ve devrimin sürekliliğinden başka bir anlama gelmez. Yeni toplumun inşası kaçınılmaz biçimde yeni bir "uygarlık" ya da kültürün yaratılmasını; verili kültürün dönüştürülmesini ve biçimlendirilmesini şart koşar. Bu bağlamda kültür devrimi, toplumsal devrimin derinleştirilmesinin özel adı ve programı; üstyapıyı dönüştürme sürecinin katalizörü ve yeni toplumu meydana getiren politik eylemler serisi ve toplam pratiği olarak tarif edilebilir.

Kültür devrimi, toplumsal devrim zamanında ve zemininde varlığını duyurur ve kendini gerçekleştirir. Proletarya diktatörlüğü koşulları altında siyasal devrim karakteri ve ideopolitik rolü ve misyonuyla iş görür. Toplumsal üstyapıyı köklü bir biçimde dönüştürmeyi hedef ve program edinir. İdeopolitik, ideo-kültürel hedef ve pratikleriyle toplumsal devrimin

tüm sorunlarına yaklaşım ve ilişkilendirme geliştirir. Eski toplumun eğitim, bilgi, zihniyet, ahlak, sanat, hukuk, değerler ve alışkanlıklar vb. bilmecilerle eski toplumsal ilişki, hal ve biçimlerini yeni toplumun ihtiyaçlarına göre dönüştürür. Toplumsal sınıfları en geniş şekilde kapsayan bir eylemler bütünü ve sosyalizmi var etme hareketi olarak anlam ve vücut bulur. Eski toplumdan yeni topluma geçişin devrimci dolayıcısı, dönüştürücü aracı ve gücü olarak işler. Toplumsal devrimin siyasal lokomotiflerinden biri rolünü oynar. Devrimden sonra devrim ve devrimciliğin topyekûn sürdürülmesi misyonunu üstlenir. Canlı bir 'siyasal toplum'u elde etmeye odaklanır. Toplumsal yabancılaşmaya karşı mücadele eder. Çünkü etkin bir siyasal toplum elde edilmeden, kitlelerin yabancılaşması ve nesneleşmesi hali yenilgiye uğratılmadan, devlet sömümlendirilemez ve komünizme geçilemez. Devleti tüketmenin ya da sömümlendirmenin başlıca siyasal koşulu, siyasal toplumun devleti gereksizleştirme düzeyi ve başarısıdır. Kültür devrimi siyasal toplumu örgütleyerek devleti kuşatır; devrimci kitlelerin siyasal inisiyatifleriyle yeni toplumsal devrimin en kritik halkasını temsil eder. Bir toplumun geçmişleriyle geleceği arasındaki ilişkiyi ve geçişkenliği kurar. Yeni durumun devrimci kopuş ve süreklilik sürecini örgütler. Verili birikime yaslanarak eskiyi içerip aşmasını, eskiyle yeninin devrimci tarzda yer değiştirmesini sağlar.

Toplumsal devrimin ilerletilmesi ve yeni toplumun inşasını hedefleyen Kültür devriminin kapsamı oldukça geniş ve çok katmanlı bir yapı tablosu sergiler. Toplumsal dönüşüm alanlarının tümünde özgül roller ve görevler alır ve yerine getirir.

Kültür Devriminin Marksizme Girişi

Kültür devrimi kavramı 20. yüzyılda vücut bulan pratik komünizmin varoluş sürecinde tarihe doğar, teori katına yükselir ve Marksizmde kendine özgün bir yer açar. Kurucu Marksizmde, kültür devriminin kimi öncülleri ve motifleri bulunmasına

rağmen, sarıh ve somut kültür devrimi adlandırmasına rastlanmaz.

Komünist teori ve hareketin kurucu önderleri Marx ve Engels komünizmi tarif ederken iki temel boyutunu özellikle vurgularlar. İlki teorik çözümleme düzeyini ve dolayısıyla 'teorik komünizm'i yansıtır. Komünizm kapitalist toplumsal formasyonu aşacak dünya-tarihsel olgu olarak çözümlenir. Maddi önkoşulları kapitalizm tarafından hazırlanan komünizmin ancak bu maddi elverişli koşullar üzerinden inşa edilen sosyalizm evresini geçerek varoluş hakkı kazanacağı vurgulanır. Bu bağlamda Kurucu Marksizmin komünizm teorisinde kültür devrimi halihazırda bulunan burjuva kültür üzerine yükselecek bir toplumsal devrim pratiği olarak düşünülür. Verili burjuva kültürün, eğitimin, üstyapı kurumlarının yeni topluma göre dönüştürülmesi genel komünist perspektifinde somutlanır.

Marksizmin kurucu önderlerinin komünizme dair ikinci boyuttaki vurgusu politik düzeyde komünizm nitelemesi ve tarifi yapar. Pratik komünizm olarak ifade ettiğimiz bu tanımlamada Kurucu Marksizm, komünizmi salt bir teori ve dört başı mamur gelecek tasarımı biçiminde betimlemekten kaçınır. Harekete sınır koymaz. Komünizmin ölü soyutlamalar manzumesi haline getirilmesini önlemek ve politik komünizmi öncelemek için, komünizm aktüel gerçek politik varlık/hareket olarak kavranır ve çerçevelenir. Belirli bir program doğrultusunda ilerleyen politik hareket gerçekliğinde değerlendirilir ve sunulur. Komünist teori ve pratiğe bu açık uçlu tarihsel materyalist yaklaşım, komünizmi daima yaşayan ve gelişen bir politik varlık formuyla ele alır ve sınıf mücadelesindeki mevzilerine konumlandırır. Bu yaklaşım aynı zamanda komünist topluma varmanın farklı ve zengin geçiş biçimlerine kapı aralar. Siyasal ve toplumsal devrim yaratıcılıklarının devrimci diyalektiğine ve olası özgün imkânlarına ucu açık bir ufuk çizer.

Marx'ın hayatının son yıllarında Rusya'daki Marksist ve Narodnik meşrepli devrimci hareketle yoğun teşrik-i mesai

yaptığı ve ilgilendiği bilinir. Rus Marksistleri ve Narodnikleri arasında süren ana tartışmayı izlemeye ve Rusya'daki özgül durumu anlamaya çalışır. Zira Rusya'da süren tartışma, verili komünizm teorisine aykırı bir hal gösterir. Marx Rusya özgülünde hayat bulmuş köylü komünlerinden doğrudan sosyalizme geçiş konusuyla yakından ilgilenir ve mesele üzerine yoğunlaşır. Enternasyonal'in Rusya şubesi üyesi Elizabeth Dimitrieff aracılığıyla Rusya'ya bağlanan Marx, Vera Zazuliç'le mektuplaşmalarında da aynı konunun izini sürer. Çernişevski'nin görüşlerini önemser ve komünizme kapitalizmi atlayarak geçme tezi üzerine durup düşünmeyi teorik gündemine alır. Marx'ın bu ilgi ve teorik araştırmasının bir siyasal devrimi ve aynı anlamda kapsamlı kültür devrimi perspektifine ve imkânına kapı açtığını ileri sürebiliriz. Bu ilgi ve teorik düşünme jesti, bir kültür devrimi fikrinin en güçlü öncülü ve karinesi olarak okunabilir.

Kurucu Marksizmde sadece öncül düzeyde bulunan ve teoriye dahil edilmeyen kültür devrimi olgusu, Ekim Devrimi'yle açılan devrimci çağda yükselen bir varlık ve kavram halini alır. Devrim içinde devrim suretinde Marksizme girişi ve katkısı yapar. Kültür devriminin Marksizme kazandırılmasını sağlayan, Ekim Devrimi ve onun yaratıcı komünist önderi Lenin'dir. Kültür devrimi kavramı 1920'lerdeki proletkült olayı ve eğitim merkezli tartışmalarda olgu düzeyinden kavram düzeyine sıçramadan önce, Lenin ve K. Kautsky arasındaki esaslı tartışmanın kritik konusudur. Ekim Devrimi ve Bolşeviklere cepheden karşı tavrı alan 2. Enternasyonal'in kurumlu önderi Karl Kautsky, Rusya'da sosyalizmin inşa edilmesinin mümkün olmadığını ileri sürer ve şedit muarrız tavrını sergiler: "Rusya uygar değil; sosyalizm uygarlık ister." Lenin'in Kautsky'ye cevabı, yaratıcı pratik komünizmin doktriner teorik komünizme cevabı anlamı taşır ve "pratik komünizm çağı"nın başladığını ilan eder: "Öyleyse biz de önce uygarlığı yaratırız."

Hazır olmayanı hazırlama, var olmayanı yaratma ve her koşulda yeni bir yol açma bir 'Lenin yordamı'dır ve tüm zamanlarda devrimciliği üretmenin tarzı ve kılavuzu olarak

ışıldar. Kautsky'ye, tarihe ve verili elverişsiz duruma meydan okuyan Lenin, bu devrimci tarzı yaratıcı biçimde devreye sokar ve işletir. Ekim Devrimi'yle "sosyalist uygarlık" inşasına girişir ve çiğnenmemiş bir yol açar.

SSCB'de Kültür Devriminin Serencamı

Her devrim kendi sözlerini, kavramlarını, tarzını, yeniliklerini üreterek gelişir ve maddeleşir. Tarihte çiğnenmemiş bir yol yürüyen her devrim muhakkak elyordamına ve yeni denemelere başvurarak ilerler. Kendi ilerleyişinde yeni biçimler ve örnekler yaratır. Pratiginin genel ve temel sonuçlarını soyutlayarak önünü açar ve yönünü bulur. Ekim Devrimi'nin yol alış serüveni de böyle bir güzergah izler.

Kültür devrimini üreten ve Marksizme katan Bolşeviklerin Ekim Devrimi'nin başlangıcında kayda değer, hazır ve sistemli kültür politikaları olmadığı bir sır değildir. Kültür politikalarından kültür devrimine ilerleme devrimin kendi devinimi içinde gelişir, şekillenir ve sistematik hale gelir. Devrimin başlangıcından itibaren sosyalizmin inşasının deneysel niteliği ve pratik önceliği kabul edilir. Bununla birlikte kurucu Marksizmin teorik komünizm birikimine de yeniden dönülüp bakılır, incelenir. Lenin, Marks ve Engels'in klasik kültüre yaklaşımını paylaşır ve sosyalizm inşasında temel rezerv kabul eder. Kurucu Marksizmin 'eğitim ve üretimi birleştiren' programatik ilkesine yaslanır. Bu ufuktan ilerleyerek Rusya gerçekliğinde ortaya çıkan devasa kültür ve eğitim sorunlarına çözüm politikaları düşünür ve geliştirir. Kautsky'yle uygarlık bahsindeki tartışmadan kalkarak kültür devrimini ya da meselesini en geniş kapsamda bir uygarlık inşası formunda kavrar ve ortaya koyar.

Ekim Devrimi'nin ilk bildirgeleri, temel yasaları ve eğitim reformları, kültür devriminin geniş çerçevesini belirler. Ekim Devrimi en başta ezilen ulus ve ulusal toplulukların siyasi ve kültürel haklarını tanır. Kültür Devrimi'nin ilk adımı

kabul edeceğimiz hamle ve politikalarla, ezilen ulus ve ulusal toplulukların, yerel kültürlerin kendilerini özgürce ifade etme, üretme ve geliştirme imkânları ardına değin açılır. Ulusal hak eşitliği, dil ve kültürlerin güvencelenmiş özgürlüğü koşullarında ezilen ulus ve kültürler muazzam bir kültürel palazlanma ve özgürleşme sürecine kavuşur. Anadil eğitimi yasal güvenceye alınır. Belli bir topluluğun kullandığı tüm diller anadil kabul edilir. Alfabe ve yazı diline sahip olmayan halklar ve topluluklar için dilbilgisi kitapları, alfabeler, sözlükler ve ders kitapları hazırlanır. Yaklaşık 130 dilin konuşulduğu eski Çarlık yeni Sovyet iktidarı coğrafyasında, tüm diller üzerindeki yasaklar, fiili engeller vs. kaldırılıp atılır. Her cumhuriyetin eğitim ve öğretiminde kendi dilini kullanma hakkı tanınır ve derhal uygulamaya geçilir. Halkların ve yerel toplulukların kendi anadillerinde eğitim, yayın yapma, dergi, gazete çıkarma, kitap basma imkânları sağlanır. Devlet matbuatı bu çalışmaların hizmetine sunulur. Kültürlerin geliştirilmesi konusunda teşvik edici politikalar güdülür.

Ekim Devrimi yeni toplumu inşa etme ve yönetme yoluna koyulduğunda, Rusya'nın gerçekliği adeta bir felaketler tablosu sunar. Emperyalist paylaşım savaşıyla berhava olan Rusya dağılmış pazar yeri gibidir. Yıkım, yokluk ve yoksullukla karakterize olan ülke, sovyet iktidarı için en elverişsiz haldedir ve üstelik yıkıcı bir iç savaşla karşı karşıyadır. Bu elverişsiz koşullarda devrimin ayakta kalması ve ilerlemesi ezilenlerin devrimci özgürleşme kanallarının açılmasıyla mümkün olur. Lenin ve Bolşevikler işçi sınıfı ve köylülerin devrimci gücüne güvenir ve yaslanır. Ekim Devrimi'nin iç savaş süreci içinde eğitim ve kültür alanlarında muazzam bir seferberlik pratiği örgütlenir. Devrimci iktidarın siyasal direncini ve enerjisini tahkim etmeyi de içeren öncelikli adımlar hızla ve peş peşe atılır. Okuma yazma seferberliği, eğitim, kültür, basın-yayın ve sanat alanları işe koşulur. Kongre ve konferanslarla devrimin acil ihtiyaçlarına çözümler aranır. Devrimin siyasal sürükleyici gücü ve öncü kapasitesi büyütülür. Özellikle okuryazar işçiler,

ortaokul ve lise mezunu işçiler doğrudan yükseköğrenime çekilir. On binlerce işçi yükseköğrenim sürecinden geçirilir, siyasal faaliyete, üretime, kültür ve sanat faaliyetlerine yeni bir nitelik kazandırılmaya çalışılır. Devrimin kendi siyasal kadrolarını ve aydın sınıfını üretme ihtiyacına öncelik verilir. Eğitim toplumsal üstyapının inşasının kritik ve kilit halkası olarak kavranır. Bu halkayı sıkıca yakalayan sovyet iktidarı işbaşı yaptığı 'an' kilisenin ve burjuva okulun tekelindeki eğitim sistemine son verir. Eğitim olanaklarını genel, eşit, laik ve bilimsel ilkeler çerçevesinde tüm sovyet yurttaşlarına açar.

İşçilere yönelik eğitim, kültür ve siyasal hayata katma hamleleri özgül biçimlerde kadınlar, gençler ve köylüler için de devreye sokulur. Sovyet iktidarı kuruluşunun ilk aylarında kadınlarla ilgili çıkardığı yasalarla bir kadın devrimi yapar. 'Yasal eşitlik devrimi' olarak karakterize olan bu atılımla kadınlara seçme-seçilme hakkı tanınır; meşru-gayrı meşru çocuk ayrımı kaldırılır ve miras hukuku yeniden düzenlenir. Çocuk bakımı ve eğitimi kadın üzerinden alınarak devletin ve toplumun ortak görevi ve sorumluluğu haline getirilir. Çocuklar için eğitimin ilk basamağı okul öncesi eğitimle başlatılır. Sovyet iktidarı, kreş, çocuk yuvası vb. kurumlarla okul öncesi eğitimi örgütler. Kadınların eğitimine önem ve öncelik verilir. 'Yeni İnsan'ın 'taşıyıcı gücü' olan kadınların siyasal yaşama katılımı ve köleleştirici mutfak zindanından kurtarılması için önlemler geliştirilir. Lenin bu köleleştirici mutfak/ev prangasının parçalanmasını ister. Ve döne döne vurgular.

İşçiler, kadınlar, gençler, çocuklar ve köylüleri kapsayan sovyet eğitim perspektifi, tüm nüfusu yeni toplumun inşa sürecinin bir öznesi veya ögesi olarak değerlendirir. Bu doğrultuda eğitimde her yaşta eğitim ilkesi ve politikası uygulanır. Tüm eğitim biçim ve yöntemleri seferber edilir. Akşam okulları, mektupla eğitim, gezici eğitim vb. araç ve yöntemler yaygınca kullanılmaya başlanır. Böylece tüm nüfus politik eğitim, okuma-yazma, akademik eğitim ve polit teknik eğitim süreç ve kurumlarına dahil edilir. Kırsal nüfusun eğitimi aynı zamanda

bir sosyalist aydınlatma süreci olarak işler. Nüfusunun yüzde 80'i kırdı yaşayan ve neredeyse yüzde 80'i okuryazar olmayan bir ülkede bu atılımlar gerçek bir kültür devrimi adımını imler. Toplumsal devrimin inşasına katılarak yeni kuşakların politik ve akademik eğitimin en yüksek seviyelere ulaştırılması hedeflenir. İsteyen her yurttaş eşit, bilimsel yükseköğrenim hakkı tanınır. Yükseköğrenime devam etmek isteyenlere maddi destekler sunulur. Sanat eğitimi herkese açılır. Sanat eğitimine ulaşma imkânları kolaylaştırılır ve özendirilir. Herkesin sanat eserlerine ulaşma imkânları sağlanır.

1917-1920 yılları arasında sovyet iktidarı tüm elverişsiz koşullara rağmen yürüttüğü okuma-yazma seferberliğinde büyük ilerlemeler kaydeder. Okuma-yazma bilenlerin sayısı Çarlık Rusyası'nın durumuyla kıyas kabul etmez oranda artar. Okuma-yazma bilenlerin sayısı erkeklerde yüzde 44.6 ve kadınlarda yüzde 25.8'e ulaştırılır. 1919'daki Rusya Komünist Partisi VII. Kongresi'nde alınan karar doğrultusunda 17 yaşına kadar olan tüm çocuklar için eşit, parasız, genel ve zorunlu eğitim uygulamasına geçilir. Politeknik eğitim de devreye sokulur. Devrimin başlangıcında not ve karne sistemini kaldıran ve ardından karma eğitim düzenine geçen sovyet iktidarı birkaç yıllık pratiğin ardından öğretim sistemine çaplı bir çekidüzen verir. Öğretim standart hale getirilir ve tek okul sistemine geçilir.

Lenin, Proletkült ve Kültür Devriminin Programlanması

Ekim Devrimi'nin ilk etabı kabul edeceğimiz iç savaş yılları aynı zamanda kültür devriminin teorik ve pratik biçimleriyle boy verdiği evresine denk düşer. 1920 yılındaki proletkült tartışması kültür devrimi için bir dönüm noktası kabul edilebilir. Kültür devriminin bütünlüğü ve toplumsal boyutları bağlamında düşünüldüğünde, Ekim Devrimi'yle ortaya çıkan iki önemli kavram ve pratik özellikle dikkat çeker. Bunlardan birincisi prolekült olayı/kavramıdır ve dosdoğru kültür teorisi önerir. İkincisi politeknik eğitim kavramı ve politikasıdır.

Politeknik eğitim teorik komünizmin üretim ile eğitimi birleştirme ilkesini verili koşullarda canlandırmasını ve teorik-pratik ifadeye kavuşturulmasını anlatır.

Prolekült bir kültür-sanat fikri ve grubu olarak 1909'da Bolşevik Bogdanov önderliğinde kurulan ideo-politik akımı adlandırır. Ekim Devrimi sürecinde bu akım yeniden aktifleşir. Sovyet iktidarının ilk kültür bakanı Lunaçarski ve edebiyatçı Gorki bu grubun en önemli üyeleridir. Rusya'daki tüm sanat akımlarının dağıldığı, aydınların ve sanatçıların ülkeyi terk ettiği koşullarda, prolekült en güçlü akım olarak etkinleşir. Ve özerk bir kurum olarak çalışmaya başlar. 1919-1920'de eğitim alanında da etkinlik kazanır. Bogdanov'un önerisiyle prolekült bir eğitim kurumu gibi örgütlenir. Yaygın bir eğitim ağı kurulur. Bu okullarda 400 bin işçi eğitimden geçirilir. Prolekült hareketi sanat ve edebiyat alanında kayda değer bir üretim/yaratım düzeyi yakalayamaz. Meyerhold'un tiyatro sanatına yönelik getirdiği yenilikler ile bu dönemin tek edebi üretimi olarak öne çıkan Gladkov'un Çimento romanı prolekültün üretkenliğinin sınırlarını gösterir.

1920'deki prolekült kongresi kültür devriminin teorik kapsamını, muhtevasını ve yönünü yeniden belirler. 8 Ekim 1920'de toplanan Prolekült Kongresi'ne, Lenin 'gördüğü lüzum üzerine' bir MK tasarısı hazırlayarak tarihi müdahalede bulunur. Bu müdahale prolekültçülerin saf proletarya kültürü yaratma maceralarına ve teorik ufuk koymasına/sapmasına bir nokta koyar. Proletarya kültürü kavramına yeni kapsam ve yön çizer. Sınırlarına dayanmış prolektült sapmasını devrimci bir bağlama çeker ve teorik arka planını ilkesel çizgilerle düzeltir. Pratik uygulama için sarıh hale getirir. Lenin tarafından hazırlanıp Prolekült Kongresi'ne sunulan 5 maddelik MK karar tasarısı; kültür devriminin teorik ve ilkesel içeriğini somut biçimde formüle eder: "Marksist dünya görüşünün devrimci proletaryanın çıkarlarının doğru ifadesi, bakış açısı ve kültürü olduğunu" açıklayan Lenin, karar tasarısının devamında "Devrimci proletaryanın ideolojisi olarak Marksizmin dünya

çapında önemini, burjuva çağının en değerli kazanımlarını kesinlikle bir kenara atmayıp tersine insan düşüncesi ve kültürünün iki bin yıllık gelişimin bütün değerlerini benimseyecek ve özümseyerek elde et"tiğini vurgular. "Bu ilkesel bakış açısını şaşmaksızın temsil eden 'prolekült' Tüm Rusya Kongresi, özel ve ayrı bir kültür keşfetme kendi ayrı örgütlerine kapanma, Eğitim Halk Komiserliği ve 'prolekült'ün vs. çalışma alanlarını birbirinden ayırma ya da Eğitim Halk Komiserliği kuruluşları içinde 'prolekült'ün özerkliği'ni oluşturma vs. yönündeki her türlü girişimi teorik olarak yanlış pratik olarak zararlı girişimler olarak kesinlikle reddeder."

Lenin 1919-1921 yılları arasındaki kongre, konferans konuşmalarında, kimi makalelerinde ve direktiflerinde eğitim ve kültür konusunda aynı perspektifi yoğun halde işler. Komünist gençliğe yönelik konuşmalarında kültür, ahlak, eğitim temaları önemli yer tutar ve dolaysız biçimde 'yeni insan' yaratma perspektifini taşır: "Komünizmi ancak eski toplumun bize bıraktığı bilgi, örgüt ve kurumların toplamından insan gücü ve araçlar rezerviyle kurulabileceği"ni vurgular: "Örneğin proleter kültürden söz ederken bunu göz önünde bulundurmalıyız. Ancak insanlığın gelişimin bütünü tarafından yaratılmış kültür tamamen bilinirse, bu kültüre başka biçim verilirse proleter bir kültürün bulunabileceği yönünde açık bir düşünce olmadan, bu düşünce olmadan bu görevi yerine getiremeyiz. Proleter kültür gökten zembille inmez, kendilerine proleter uzmanı diyen insanların keşfi değildir. Bütün bunlar saçmalıktan başka şey değil."

Lenin, eğitim ve kültür konusundaki tekliflerin politika eğitimi önceler. Sosyalizmin toplumsal sınıf ve kategorilerinin politik eğitim sürecine çekilmesini önemser, sosyalist yeni insanın yaratılması çabasının vazgeçilmez ve ihmal edilmez görevi kabul eder. Toplam eğitimin merkezine 'proletarya kültürü ve ideolojisi' olarak tanımadığı Marksizmi yerleştirir. Eğitim ve kültür devriminin amacı yeni toplumun ve yeni insanın yaratılmasından başka bir anlama gelmez. Kültür devriminin

kalbine öncelikli olarak 'eğiticilerin eğitimi' koyar. Bununla esaslı ve kopmaz biçimde sosyalizmin tüm sınıf ve katmanlarının eğitimi ve toplumsal dönüşümünü hedefler.

Lenin'in kültür ve eğitim konusunda ortaya koyduğu çerçeve, teorik ve pratik müdahaleler ve diğer önemli Bolşevik liderlerden Lunaçarski, Troçki ve N. Krupskaya'nın teorik ve pratik katkılarıyla anlamlı bir olgunlaşma düzeyine varır. Lenin'in ölümünün ardından 1925 yılında alınan yeni kararlar eğitim ve kültür politikalarında bir sistem kurar.

Kültür politikalarında yakalanan bu düzey 1928'de 3. Enternasyonal'in programında kendine kültür devrimi üst başlığıyla anlamlı bir yer bulur. Kültür devrimi ilk kez programatik bir çerçeve ve ifadeye kavuşur. 1928 yılı aynı zamanda SSCB'nin ilk beş yıllık planının uygulanmasına başladığı tarihi işaretler. Dolayısıyla 3. Enternasyonalin kültür devrimi programını ilk beş yıllık planın önemli izdüşümü ve Stalin önderliğinde başlatılan 'yukarıdan devrim'in üstyapı sahasındaki dolaysız karşılığı olarak da okumak gerekir. 3. Enternasyonal'in kültür devrimi programı Rusya'daki devrimci uygulama birikimlerini ve teorik açılım düzeyini yansıtır. Başka bir ifadeyle çerçevesini ve muhtevasını Lenin'in belirlediği kültür devrimi teorik ve programatik ifadeye kavuşturulur. 3. Enternasyonal'in kültür devrimi programı esasen Rusya ve benzer konumdaki ülkeler için bir bağlam sunar.

SSCB'de 1932 yılında başlayan ikinci beş yıllık plan döneminde kültür devrimi iki ayırıcı olguyla dikkat çeker. Proletkültürün yeni baskısı ve draması gibi varlık kazanan 'sosyalist gerçekçilik' kavramı ve politikası geliştirilir. Kültür-sanat alanında parti merkezli ve denetimli geliştirilen 'sosyalist gerçekçilik' yeni dönemin resmi akımı ilan edilir. Aynı dönemde ortaya çıkan Stakanovcu hareket sosyalist yeni insanı yaratmanın eylemi ve simgesi olarak anlam bulur. SSCB'de kültür devriminin son görünüşleri ve atakları

bunlardır. Bu yıllar geleneksel/klasik kültüre ve geleneksel hayat tarzına dönüş pratiklerine ve adımlarına tanıklık eder. Klasik veya geleneksel kültüre dönüş eğilimine sosyal hayatın diğer kompartımanlarında aile, kadın, eşcinsellik vs. konularında geriye gidiş-eskiye dönüş adımları eşlik etmeye başlar. Yeni kültür inşası amacı güden kimileyin “proleter” kültür, kimileyin “sovyet” kültürü olarak kendini sunan kültür devrimi perspektifinden ve iddiasından vazgeçilir. Kültür devriminin içeriği ve yönü değişir. Sovyet ülkesinde eğitim alanında devasa kazanımlar elde edilmesine, eğitilmiş insan sayısı yüksek düzeylere çekilmesine ve kültür sanat alanında büyük kazanımlara ulaşmasına rağmen, kültür devrimi 1936 Anayasası momentiiyle beraber kesin bir kırılmaya uğrar. Sosyalist Anayasa pek çok alanda devrimi derinleştirme ve süreklileştirme yerine düzeni pekiştiren bir rota izler. Devrim kesintiye uğrar. Amacı yeni insanı kazanmak olan kültür devriminden sessiz sedasız vazgeçilir, kültür devrimi resmi ideolojinin üretiminden müteşekkil bir etkinliğe dönüşür.

SSCB’de yeni insanı yaratma amacı gerçekleştirilemez. Yetişen yeni insan kuşak ve damarları da farklı nedenlerle kırılma uğrar. Özellikle 2. paylaşım savaşının yok ettiğı en büyük sosyalist kazanımların başında ‘yetişen yeni insan kuşağı’ gelir. SSCB’de burjuva toplum ufkunu aşamayan küçük burjuva tipolojisi sosyalist kabuk içinde varlığını sürdürür. Sosyalizmin yenilgisinin en can alıcı nedenlerinden birinin tam da bu yeni insan gerçeğinin kazanılmaması olduğu tartışma götürmez bir realitedir.

Geri Dönüşsüz Bir Sosyalizm İçin: Kültür Devrimi ve Yeni İnsan

20. yüzyıl sosyalist inşa pratiklerinde ikinci kültür devrimi Çin’de Mao önderliğinde örgütlenir. Kültür devrimi ismi anıldığında ilk akla gelenin Çin’deki Büyük Proleter Kültür Devrimi olması, yarattığı yankıyla ve tipik bir kültür devrimi

formunu belli boyutlarıyla aşan özelliğiyle vd. ilgilidir. Tek bir kültür devrimi formu düşünmek ve teorize etmek olgunun dinamik gerçekliğine ya da eşyanın tabiatına aykırı olur. Ulusal ve yerel biçimlerden, verili durumdan kalkış yapan kültür devrimi öncelikle ve asıl olarak toplumsal devrimin üstyapı sorunlarını çözmek ve 'siyasal toplum' düzeyini yakalamakla yükümlüdür.

Başlangıçta SSCB'deki gibi sosyalizmi inşa sürecinde bir eğitim hareketi olarak boy veren BPKD, ilerleyen aşamalarda tam bir siyasal devrim suretine bürünür. BPKD mottosuyla ortaya çıkan hareket, devleti sarsar, rejimi eylemli eleştiriye tabi tutar. Kitlelerin devrimci inisiyatifi yoluyla düzeni sorgulayan, eleştiren ve düzenleyen siyasal olay halini alır. Çin devrimine ve sosyalist inşaya son devrimci aşığı yapar. Sosyalist inşa ve devrimden sonra devrimi sürdürme eylemi, Çin Kültür Devrimi ile farklı boyuta varır. Bu yönüyle BPKD ayırıcıdır. BPKD açık siyasal iktidar mücadelesinin bir enstrümanı olarak işlevselleşir. İdeo-politik devrimci eylem karakteriyle etkili siyasal toplum hali yaratır. Küçük çaplı ama boyutlu bir iç savaş düzeyine değin ilerleyen hareket, iktidar mücadelesinde araç olma işlevini tamamladığında kurulu düzen yeni bir dengeye kavuşur ve kültür devrimi ömrünü tamamlar. SSCB'de yaşandığı gibi kültür devriminin yenilgisi toplumsal devrimin kırılma eşiğini ve momentini işaretler. Sosyalist inşadan geri dönüş yolunu açar. Toplumsal devrimin sürekliliğini sağlayan kültür devrimi halkasının kopması, üç devrimin birleşik yapısı ve korelasyonunun kopması anlamına gelir. Devrimin sürekliliği ve akışı kesilir, devrim yön değişir.

Yeni insanın yaratılması amacından kopulur. Kültür devrimlerinin yenilgileri ideo-politik yenilgi ve kırılmadan başka bir anlam taşımaz.

20. yüzyıl sosyalist inşa süreçlerinin ardında bıraktığı en temel derslerden biri, kültür devrimi ve yeni insan sorunsalıdır. Che ve Mao'nun SSCB'deki sosyalist inşa ve kültür devrimine

dair devrimci gözlemleri, eleştirileri ve çözümlemeleri 20. yüzyıl sosyalizminin çok önemli ve kıymetli derslerini taşır. Özellikle kültür devrimi bağlamıyla düşünülmesi gereken eleştiri ve çözümlemeler yeni sosyalizm inşa süreçlerinin ders ve öncülleri olarak alınabilir, alınmalıdır. Keza Çin Kültür Devrimi pratiğinin içerdiği devrimci dinamiklerini daha iyi açığa çıkaran, ayıklayan ve anlayan bir edinime tabi tutulması gerekir. 20. yüzyıl pratik komünizminin ihmal edilemez ve üzerinden atlanamaz başlangıç ödevidir. 21. yüzyılda geri dönüşsüz bir sosyalizm için kültür devrimi yeniden ve daha kapsamlı bir ideo-politik program ve toplumsal devrimin süreklilik stratejisi olarak pratik komünizmin gündemine gelecektir. Öyleyse Ekim Devrimi ve eserine tüm bir 20. yüzyıl sosyalist inşa dönemlerine kültür devriminin aynasından bakmak ve teorinin mimarisini yeniden kurmak gerekir.

EKİM DEVRİMİ'NİN KIZIL ŞAFAĞI

Bugün kapitalizmin emperyalist aşamasından nitelik bakımından farklı karakteristik çizgilerle ayrılan, kapitalizmin temel çelişkilerine uluslararası bir nitelik kazandıran emperyalist küreselleşme evresindeyiz. Bir üretim tarzı krizi olarak tespit ve tarif ettiğimiz emperyalist kapitalizmin varoluşsal krizinin yaşandığı tarihsel momentteyiz. Toplumsal, siyasal, ekonomik çelişki ve çatışmaların derinleştiği, devrimci patlama öğelerinin biriktiği, ezilenlerin devrimci başkaldırıların frekanslarının sıklaştığı iklimdeyiz. Bütün alametler Ekim Devrimi'ni ve zaferiyle açtığı çığırını düşürüyor akla. Ekim Devrimi çağının ayırt edici özelliklerini kavrama, teorik, politik, programatik sonuçlar çıkarma ve devrimci dinamikleri devrimin zaferi uğruna seferber etme yönleriyle güncel bir yol bilgisi ve yordam sunuyor. Bölgesel devrimlerle başlayıp ilerleyerek bir dünya devrimini ve kurtuluşun yegane yolu olarak sosyalizmi bir kez daha emekçi sınıfların ve ezilen halkların ufku taşıyor. Ekim şafağının tarihten mücadele sürelerinin deneyim ve derslerinden süzülüp gelen ışık huzmeleri yeni ekimlere uzanan yolu aydınlatmayı sürdürüyor.

www.ceylan yayinlari.net

ISBN 978-975-2416-29-1

9

789752

416291